

Betænkning om en revision af folketingsvalgloven

*Delbetænkning fra
indenrigsministeriets valglovsudvalg*

Betænkning nr. 893
København 1980

ISBN 87-503-3212-0
In 00-9 bet
EU tryk teknik a/s, København

Indholdsfortegnelse

	Side
1. Indledning.....	1
1.1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sam- mensætning.....	1
1.2. Forløbet af udvalgsarbejdet	2
1.2.1. Underudvalget vedrørende den fremtidi- ge valglisteordning.....	2
1.2.2. Valglovsudvalget	3
1.3. Resumé.....	4
2. Valgret for danske statsborgere i udlandet.....	8
2.1. Gældende ordning.....	8
2.1.1. Almindeligt.....	8
2.1.2. Kravet om fast bopæl	8
2.1.3. Særlige regler for personer, ansat i den danske stat.....	10
2.2. Baggrunden for en ændring af reglerne om valgret for danske statsborgere i udlandet ..	11
2.3. Udvalgets overvejelser.....	12
2.3.1. Almindeligt.....	12
2.3.2. Grundlovens bopælskriterium	13
2.3.3. Interesseskriterium.....	14
2.3.4. Skattepligtiskriterium.....	15
2.3.5. Åremålskriterium	16
2.3.6. Udvalgets forslag.....	16
3. Den fremtidige valglisteordning.....	20
3.1. Almindeligt.....	20
3.2. Gældende ordning.....	20
3.3. Underudvalgets forslag.....	22
3.3.1. Afskaffelse af de årlige valglister (Forslag I).....	22
3.3.2. Bibeholdelse af de årlige valglister (Forslag II).....	24
3.3.3. Underudvalgets sammenholdelse af de to forslag.....	25
3.4. Valglovsudvalgets overvejelser og forslag ...	25

3.5.	Udlevering af valglister til de politiske partier.....	27
4.	Stemmeafgivning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart.....	30
4.1.	Gældende bestemmelser.....	30
4.2.	Udvalgets overvejelser og forslag.....	30
5.	Andre spørgsmål.....	38
5.1.	Mandatfordelingen på stor- og amtskredse	38
5.2.	Valgbestyrelsens opgaver og medlemstal	40
5.2.1.	Valgbestyrelsens opgaver.....	40
5.2.2.	Valgbestyrelsernes medlemstal og sammensætning.....	43
5.2.3.	Tidspunktet for udpegning af udsendinge til valgbestyrelsen.....	45
5.3.	Opstillingsberettigede partier og kandidater	46
5.3.1.	Anmeldelsesfrister ved folketingsvalg	46
5.3.2.	Godkendelse af underskriftsformularer ved anmeldelse af nye partier.....	48
5.3.3.	Kandidatanmeldelsernes oplysninger om kandidat og stillere.....	52
5.3.4.	Partiernes beføjelser til at godkende kandidater.....	53
5.3.5.	Tilbagetrækning af kandidatanmeldelse m. v.....	53
5.4.	Oprettelse og nedlæggelse af afstemningsområder.....	54
5.5.	Valgets afholdelse.....	55
5.5.1.	Inhabilitetsregler for medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrere og tilforordnede vælgere.....	55
5.5.2.	Udpegning af formand for valgstyrerne	57
5.5.3.	Erstatning for dokumenteret mistet arbejdsfortjeneste til valgstyrere og tilforordnede vælgere.....	57
5.5.4.	Information om valgets afholdelse	59
5.5.5.	Anvendelse af valgkort.....	61
5.5.6.	Stemmesedler.....	61

5.5.7.	Afstemningens gennemførelse på valg-	
	dagen	62
5.5.8.	Agitation på valgstedet	63
5.6.	Stemmeoptælling og opgørelse	63
5.6.1.	Redegørelsen for kasserede stemme-	
	sedler	63
5.6.2.	Den endelige opgørelse (fintællingen)	64
5.6.3.	Kassation af stemmesedler og valgkort	64
5.7.	Reglerne for omvalg	65
5.8.	Brevstemmeafgivning	67
5.8.1.	Brevstemmeafgivningens gennemførelse	
	på offentlige helbredelses- og pleje-	
	institutioner	67
5.8.2.	Frankering af stemmeomslag	68
5.8.3.	Stemmeafgivning ved personligt frem-	
	møde trods tidligere afgivet brevstem-	
	me	69
5.8.4.	Tidspunktet for åbning af brevstem-	
	meomslag	70
5.9.	Ikke lovregulerede generelle problemstillin-	
	ger	70
5.9.1.	Afholdelse af lokale folkeafstemnin-	
	ger samtidigt med folketingsvalg m.v.	70
5.9.2.	Dispensation fra arbejdsmiljølovens	
	hviletidsbestemmelser	71
6.	Lovudkast med bemærkninger	73
Bilag		
1.	"Redegørelse vedrørende den fremtidige valg-	
	listeordning, marts 1979"	
2.	Lov om valg til folketinget, lovekendtgø-	
	relse nr. 237 af 29. maj 1978 samt lov nr.	
	483 af 27. september 1978.	

Kapitel 1. INDLEDNING

1.1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning.

Den 6. december 1978 nedsatte indenrigsministeriet et udvalg vedrørende en revision af lov om valg til folketing-
et og lov om kommunale valg. Udvalget fik følgende kommis-
sorium:

"Udvalget skal behandle spørgsmålet om en revision af
lov om valg til folketinget samt lov om kommunale valg og
fremkomme med forslag herom.

Lov om valg til folketinget, jfr. lovebekendtgørelse
nr. 237 af 29. maj 1978 med senere ændring, er fra 1953 og
affattet i overensstemmelse med grundlovens § 31, hvorefter
folketingets medlemmer skal vælges ved almindelige, direkte
og hemmelige valg, og således at der sikres en ligelig re-
præsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne.
Grundloven bestemmer endvidere, at valgets opgørelse skal
ske efter forholdstalsvalgmåden i eller uden forbindelse med
valg i enkeltmandskredse, og at der ved den stedlige mandat-
fordeling skal tages hensyn til indbyggertal, vælgertal og
befolkningstæthed.

Den nuværende valgmåde, der er fastlagt efter indgåen-
de drøftelser i forfatningskommissionen af 1946, findes i
det store og hele at have fungeret tilfredsstillende, hvor-
for der ikke ønskes principielle ændringer i valgmåden. Der
ønskes ej heller ændringer i grundlaget for den stedlige
mandatfordeling eller i reglerne om adgang til at deltage i
fordelingen af tillægsmandaterne, ligesom der ikke ønskes
ændringer i valgkredsinddelingen. Endelig bør de tekniske
regler om valgets afholdelse ikke ændres på en sådan måde,
at der sker indgreb i statsministerens mulighed for at ud-
skrive nyvalg med ca. 3 ugers varsel.

En række enkeltbestemmelser, hvoraf nogle bygger på
tidligere valglove, er imidlertid ikke længere i takt med
den udvikling, der har fundet sted i samfundet, hvorfor der
ønskes foretaget en generel gennemgang af folketingsvalglo-
ven med henblik på en ajourføring eller modernisering af de

gældende regler.

Lov om kommunale valg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977 med senere ændring, er fra 1924. Også dennes bestemmelser om valgrettens udøvelse bygger i vidt omfang på regler i tidligere kommunale valglove, hvorfor det findes ønskeligt, at der foretages en gennemgang af denne lov.

Da de næste kommunale valg imidlertid først skal afholdes i sidste halvdel af november måned 1981, ønskes gennemgangen af folketingsvalgloven tillagt prioritet, hvorfor det forventes, at udvalget afslutter denne gennemgang inden en gennemgang af den kommunale valglov foretages, og at spørgsmål om ændring af enkelte bestemmelser i den kommunale valglov kun tages under overvejelse i forbindelse med gennemgangen af folketingsvalgloven, i det omfang sådanne må anses som følgevirkninger af foreslåede ændringer i folketingsvalgloven."

Udvalget fik følgende sammensætning:

Formand: Overpræsident J.H. Zeuthen, Københavns Overpræsidium.

Konsulent i valgspørgsmål Vilh. Brockmeyer, Indenrigsministeriet.

Professor, dr. jur. Bent Christensen, Københavns Universitet.

Kontorchef Ruth Christensen, Statsministeriet.

Direktør Kai Knudstrup, Københavns Kommune.

Kommunaldirektør Gunnar Kraglund, Herning (udpeget efter indstilling af kommunaldirektørforeningen).

Direktør Erling Krarup, Kommunernes Landsforening.

Som sekretærer for udvalget har fungeret fuldmægtig Erik Valgreen og fuldmægtig Ø. Kopp Christensen, begge Indenrigsministeriet.

1.2. Forløbet af udvalgsarbejdet.

1.2.1. Underudvalget vedrørende den fremtidige valglisteordning.

På valglovsudvalgets 1. møde den 19. december 1978 blev

det besluttet at nedsætte et underudvalg med den opgave at beskrive nogle modeller for den fremtidige valglisteordning. Opgavebeskrivelsen for underudvalget fik følgende ordlyd:

"Underudvalget vil få til opgave som grundlag for en stillingtagen i udvalget at fremkomme med en beskrivelse af en ordning, hvor valglisterne alene udarbejdes i forbindelse med afholdelse af valg og folkeafstemning, og ikke som nu ved udarbejdelse af årlige valglister. Underudvalget bør herved særligt redegøre for spørgsmålet om tidsfristerne ved udskrivelse af valg samt de sikkerhedsmæssige aspekter. Endvidere bør underudvalget fremkomme med en beskrivelse af de ændringer i den nuværende valglisteordning, som udviklingen i CPR-systemet måtte give anledning til. Underudvalget forventes at afgive sin rapport til udvalget senest den 1. april 1979."

Underudvalget fik følgende sammensætning:

Udpeget af valglovsudvalget:

Konsulent Vilh. Brockmeyer (formand)

Kommunaldirektør G. Kraglund

Udpeget af Københavns kommune:

Kontorchef B. Norlin

Udpeget af Kommunernes Landsforening:

Kommunaldirektør H. Mayntzhusen, Odense

Udpeget af Kommunedata I/S:

Produktionsgruppeleder Kirsten Damm

Udpeget af indenrigsministeriet, sekretariatet for personregistrering:

Kontorchef S. Renstrup

I underudvalgets møder har endvidere deltaget kontorchef E. Munch-Pedersen, Odense kommune.

Sekretariatsfunktionerne for underudvalget er blevet varetaget af valglovsudvalgets sekretariat.

Underudvalget har til valglovsudvalget afgivet "Rede-

gørelse vedrørende den fremtidige valglisteordning, marts 1979", som i sin helhed er optaget som bilag til betænkningen.

1.2.2. Valglovsudvalget.

Udvalget har i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende delbetænkning afholdt 9 møder.

1.3. Resumé.

I kapitel 2 har udvalget foretaget en gennemgang af kravet om bopæl i riget, der som valgretsbetingelse er indeholdt i grundlovens § 29, stk. 2, og som er gentaget i folketingsvalglovens § 1. Der er endvidere redegjort for ændringen af folketingsvalgloven i 1970, hvorefter personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, og de med disse personer samlevende ægtefæller anses at have fast bopæl i riget.

Udvalget har på grund af den øgede interesse for at udøve valgret, som er konstateret i større almindelighed fra danske statsborgere, bosat i udlandet, søgt at opstille kriterier for, hvilke andre persongrupper, end de af 1970-loven omfattede, der har bevaret en sådan tilknytning til det danske samfund, at bopæl i grundlovens forstand kan anses at foreligge. Udvalget har herved gennemgået andre lovgivningsområder, som er baseret på et bopælskriterium, men har fundet, at ingen af disse uden videre vil kunne anvendes som grundlag for valgret, omend de dog har vejledende betydning. Udvalget har herefter opstillet en liste over de hyppigst forekommende persongrupper, som under midlertidig ophold i udlandet i al fald må anses for at have en sådan tilknytning til det danske samfund, at bopælskravet er opfyldt. Denne opregning er ikke i forhold til grundlovens § 29, stk. 2, udtryk for en udtømmende opregning af de danske statsborgere, der under ophold i udlandet kan anses for at have bopæl i riget.

I lovforslaget har udvalget foreslået, at personer, der hører til de forannævnte kategorier, kan optages på valg-

listen i den kommune, hvori de sidst har været tilmeldt folkeregistret. Personer, der således ønsker sig optaget på valglisten, skal indgive skriftlig begæring herom til denne kommune. For personer, der inden for de sidste 4 år har haft ophold her i landet, sker optagelse i princippet ved kommunalbestyrelsens foranstaltning på grundlag af en skriftlig erklæring fra vælgeren om, at vedkommende under midlertidigt ophold i udlandet hører til en af de opregnede personkategorier. For personer, der ikke inden for de sidste 4 år har haft ophold her i landet, skal kommunalbestyrelsen videregående begæringen om optagelse på valglisten til et særligt nævn, der foreslås oprettet. Dette nævn vil herefter tage stilling til, om vedkommende kan optages på valglisten i den sidste opholdskommune.

I kapitel 3 er gennemgået den gældende valglisteordning og fremsat forslag til en ændret ordning. Som grundlag herfor har udvalget haft en redegørelse af marts 1979 fra et underudvalg vedrørende den fremtidige valglisteordning, som udvalget nedsatte på sit første møde. Redegørelsen er optaget som bilag 1 til betænkningen.

De gældende regler er baseret på bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1, stk. 3, som opretholdes uændret, og hvorefter optagelse på valglisten er en betingelse for udøvelse af valgret. Efter den eksisterende ordning sker udarbejdelse af valglisterne én gang årligt med gyldighed et år fra den 1. november. Forinden har valglisterne været fremlagt til offentligt eftersyn, og der er i forbindelse hermed i folketingsvalgloven foreskrevet en nærmere procedure for behandling af klager over valglisternes indhold. Efter ordningen skal der endvidere i kommunerne løbende føres tilflytterlister.

I sin vurdering af den nuværende ordning har udvalget lagt til grund, dels at den tekniske udvikling har bevirket, at en del af forudsætningerne for ordningen ikke længere opfyldes, dels at den eksisterende ordning med offentlig fremlæggelse af valglisterne og den hertil knyttede klageadgang ikke i praksis benyttes af vælgerne. Udvalget har end-

videre fundet, at uanset om valglisterne i fremtiden skal udarbejdes en gang årligt eller udarbejdelsen kun skal finde sted, når valg eller folkeafstemning er fastsat, bør valglisterne indhold baseres på oplysningerne i CPR, ligesom deres udarbejdelse bør finde sted med anvendelse af den datateknik, der er opbygget i tilknytning til CPR. Efter en gennemgang af de forskellige muligheder har udvalget herefter fundet, at den model, som underudvalget i sin redegørelse har beskrevet som Forslag 1, og som indebærer en afskaffelse af de årligt udarbejdede valglister, udgør et tilstrækkelig sikkert grundlag for den fremtidige udarbejdelse af valglister, ligesom også statsministerens mulighed for med tilstrækkelig kort varsel at kunne udskrive nyvalg til folketinget tilgodeses, og udvalget har herefter udarbejdet sit lovforslag på grundlag af denne model.

Efter forslaget påhviler det kommunalbestyrelsen, når valg er udskrevet, at der udarbejdes en valgliste over kommunens vælgere. Udarbejdelsen sker maskinelt via CPR. På valglisten optages vælgere, der senest 18.-dagen før valget har anmeldt flytning til kommunen. Vælgere, der inden for samme frist har anmeldt flytning inden for kommunen, skal optages på valglisten under den nye bopæl. Med henblik på at sikre vælgerne muligheden for at få rettet eventuelle fejl i valglisterne før valget har udvalget samtidig stillet forslag om, at udsendelse af valgkort gøres obligatorisk, og at kommunerne i forbindelse hermed forpligtes til i pressen at opfordre vælgere, der ikke har modtaget valgkort, eller som mener, at valgkortets indhold er fejlagtigt, til at gøre indsigelse til kommunen, som samtidig forpligtes til omgående at behandle indsigelsen.

I kapitel 4 har udvalget gennemgået mulighederne for at forbedre adgangen for søfolk i udenrigsfart til at afgive stemme.

Efter de gældende regler kan søfolk afgive stemme ombord på danske skibe i udenrigsfart de sidste 3 måneder før valgdagen. Denne adgang er imidlertid i et vist omfang illusorisk, idet folketingsvalg i almindelighed udskrives med et

kortere varsel end. 4 uger, og det sker da også undertiden, at afgivne brevstemmer ikke når til Danmark i rette tid.

Udvalget har efter en gennemgang af de forskellige muligheder stillet forslag om, at der indrømmes danske søfolk på danske skibe i udenrigsfart ret til at afgive brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for først-kommende folketingsvalg. Samtidig opretholdes den hidtidige adgang til at afgive brevstemme fra 3 måneder før valget og så for de søfolk, der har benyttet sig af den nye ordning, således at der herved opnås en "fortrydelsesret" for disse vælgere.

Udvalget har endvidere stillet forslag om, at en afgivet brevstemme ikke er til hinder for, at vælgeren afgiver stemme ved personligt fremmøde på valgdagen, således at den afgivne brevstemme samtidig annulleres. Forslaget, som omfatter alle, der har afgivet brevstemme, vil kunne få en særlig betydning for søfolk.

I kapitel 5 har udvalget gennemgået en lang række andre spørgsmål vedrørende folketingsvalgloven. Der henvises herved til indholdsfortegnelsen og de enkelte afsnit i betænkningen.

København, januar 1980

Vilh. Brockmeyer	Bent Christensen	Ruth Christensen
Kai Knudstrup	G. Kraglund	E. Krarup
J.H. Zeuthen (formand)		

/ E. Valgreen

/ Ø. Kopp Christensen

Kapitel 2. Valgret for danske statsborgere i udlandet.

2.1. Gældende ordning.

2.1.1. Almindeligt.

Grundlovens § 29, stk. 1, har følgende ordlyd:

"Valgret til folketinget har enhver, som har dansk indfødsret, fast bopæl i riget og har opnået den i stk. 2 omhandlede valgretsalders, medmindre vedkommende er umyndiggjort. Det bestemmes ved lov, i hvilket omfang straf og understøttelse, der i lovgivningen betragtes som fattighjælp, medfører tab af valgret."

Folketingsvalglovens § 1, som ændret senest ved lov nr. 483 af 27. september 1978 har følgende ordlyd:

"Valgret til folketinget har enhver, som har dansk indfødsret, er fyldt 18 år og har fast bopæl i riget, medmindre vedkommende er umyndiggjort.

Stk. 2. Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, og de med disse personer samlevende ægtefæller anses at have fast bopæl i riget.

Stk. 3. Ingen kan udøve valgret uden at være optaget på valglisten."

2.1.2. Kravet om fast bopæl.

Det overvejende synspunkt i statsretlig teori har været, at for alle andre end de personer, der er omfattet af valglovens § 1, stk. 2, beror afgørelsen af, hvorvidt vedkommende har "fast bopæl i riget" principielt på en konkret bedømmelse af netop denne persons særlige tilknytning i forhold til riget. Grundloven og valgloven overlader det til de retsansværende myndigheder at afgøre, hvorvidt kravet om fast bopæl er opfyldt, og dette beror i tvivlstilfælde på en samlet afvejelse af forskellige faktorer, varigheden af ophold i udlandet, grunden til ophold i udlandet, bevarelse af bolig her i landet, ægtefælle eller børn her i landet o.s.v..

I praksis foretages imidlertid kun yderst sjældent in-

dividuel vurdering af, om fast bopæl foreligger, hvilket bl.a. hænger sammen med reglerne om optagelse på valglisten.

Valglisterne føres af kommunerne og udarbejdes en gang hvert år med gyldighedsperiode fra 1. november - 31. oktober det følgende år. De udarbejdes på grundlag af kommunens folkeregister. I perioden fra 1849-1953 skulle valglisterne udarbejdes på grundlag af den tidligere valgliste med udeladelse af døde og personer, som havde mistet valgretten, og med tilføjelse af en tillægsliste, omfattende personer, som i løbet af valglistaaret kunne forventes at opfylde valgrets-betingelserne i henseende til alder (samt tidligere bopæl). Dette system ændredes ved lov nr. 171 af 31. marts 1953. Herefter skulle folkeregistrene og ikke de gamle valg-lister danne grundlag for udarbejdelsen af valglisterne. Forud for denne ændring havde imidlertid et stadig større antal kommuner i praksis ladet valglisterne affatte på grundlag af folkeregistret.

For en vælger, der er optaget på valglisten, er virkningen af udrejse, at den pågældende slettes af valglisten, når vedkommende enten til folkeregistret melder fraflytning til udlandet, eller det på anden måde konstateres, som oftest via skattevæsenet, at den pågældende har opgivet sin faste bopæl og er flyttet til udlandet, jfr. folketingsvalglovens § 10b samt § 10, stk. 1, i indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 416 af 25. august 1978 om optagelse på og slettelse af folketingsvalglisten ved flytning.

En egentlig individuel vurdering af, om bopæl foreligger i grundlovens § 29's forstand, foretages således ikke i praksis og er ikke blevet det i en meget lang årrække. Den meget summariske procedure, der gælder for optagelse i og slettelse af folkeregistret, er i næsten alle tilfælde afgørende for, om optagelse på eller slettelse af valglisten finder sted i tilfælde af flytning. Affattelsen af valglisterne på grundlag af folkeregistret har længe fundet sted, og den mulighed for at gøre indsigelser imod valglisterne, der er fastsat i folketingsvalgloven, er kun blevet benyttet i yderst sjældne tilfælde for så vidt angår spørgsmålet

om bopæl.

2.1.3. Særlige regler for personer, ansat i den danske stat.

Med bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1, stk. 2, der indføjedes ved lov nr. 283 af lo. juni 1970, blev kredsen af danske statsborgere, der umiddelbart kan optages på valglisten, udvidet. Bestemmelsen gennemførtes efter forud afgivet responsum fra Det retsvidenskabelige institut ved Københavns universitet, i hvilket det udtales, at det efter forfatterens skøn ikke ville være i strid med grundlovens § 29 at indføre en lovregel, hvorefter udenrigstjenestens udsendte medarbejdere tillagdes valgret, idet det understregedes, at udtalelsen alene tog sigte på udenrigstjenestens udsendte medarbejdere og deres familie, som har pligt til efter udenrigsministeriets bestemmelse at lade sig forflytte fra Danmark til udlandet og tilbage igen. I bemærkningerne til ændringsforslaget anførtes, at forslaget, udover personer, der er udsendt til tjeneste ved en dansk diplomatisk eller konsulær repræsentation, også omfattede personer, der af en statslig myndighed er beordret til tjeneste i udlandet ved en international organisation eller lignende.

For de personer, der er omfattet af bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1, stk. 2, er fastsat særlige regler i indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 398 af 2. september 1970 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der er beordret til tjeneste uden for riget. Disse vælgere optages på en særlig supplementsliste til valglisten i Københavns kommune. Optagelsen på listen er betinget af, at vælgeren har fremsat skriftlig begæring derom. Begæringen, der fremsendes gennem vedkommendes styrelse, skal af styrelsen være forsynet med attestations af, at vælgeren er beordret til tjeneste uden for riget, samt at den pågældende i øvrigt opfylder betingelserne for valgret til folketinget. For selve stemmeafgivningen gælder de almindelige regler i folketingsvalglovens kapitel VI om brevstemmeafgivning i udlandet.

2.2. Baggrunden for en ændring af reglerne om valgret for danske statsborgere i udlandet.

Siden begyndelsen af 1960 -erne har der fra danske statsborgere, der er bosiddende i udlandet, kunnet konstateres en stærkt voksende interesse for at få tillagt valgret. I det første tiår har interessen navnlig givet sig udslag i henvendelser og forslag fra udenrigstjenestens personale, medens der fra begyndelsen af 70 -erne har været et stærkt stigende antal henvendelser fra enkeltpersoner og organisationer, der repræsenterer store dele af de meget forskellige kategorier af danskere, der bosætter sig i udlandet.

Forstærkelsen af ønsket om at få adgang til at udøve valgret skal ses på baggrund af den øgede mobilitet over landegrænserne, der har udviklet sig, og navnlig i den heraf følgende tendens til, at danske statsborgere tager midlertidigt ophold i udlandet.

En del danske statsborgere med midlertidigt ophold i udlandet er allerede omfattet af bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1, stk. 2. Det gælder først og fremmest de statsansatte, der af udenrigsministeriet og ressortministerierne er udsendt til de danske repræsentationer i udlandet. Dernæst statsansatte, der uden for repræsentationerne er udsendt for at gøre tjeneste ved en international organisation eller lignende. Også de af DANIDA udsendte kontraktansatte bistandseksperter samt de u-landsværnepligtige anses for omfattet af bestemmelsen.

Den kreds af danske statsborgere, der tager ophold i udlandet, og som har tilkendegivet interesse for at få tillagt valgret, rækker imidlertid videre. Groft skitseret kan de inddeles i følgende grupper, for hvem det er karakteristisk, at de typisk vender tilbage efter en kortere eller længere årrækkes ophold i udlandet:

a. Personer, der er ansat af den danske stat, men ikke er beordret til tjeneste uden for riget og derfor ikke kan anses for omfattet af bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1,

stk. 2. Det drejer sig hovedsageligt om præster udsendt af Dansk Kirke i Udlandet, sømandspræster, danske lærere i Sydslesvig og ansatte ved dansk sundhedstjeneste i Sydslesvig samt ansatte ved danske institutter i udlandet.

b. Personer, ansat i private virksomheder, der har hjemsted i Danmark, og af disse er udsendt til tjeneste i udlandet, f.eks. ansatte, der udstationeres til en filial eller datterselskab eller i forbindelse med gennemførelsen af projekter. Endvidere omfatter denne gruppe personer, der indenfor søfarten i udlandet udfører en række forskellige opgaver, der hyppigt varetages af danske statsborgere med midlertidigt ophold på stedet, eksempelvis opgaver vedrørende forhyring, søforsikring samt organisationsforhold. Det forekommer endvidere, at søfolk tager midlertidigt ophold i udlandet, når de er forhyret på skibe, der regelmæssigt anløber faste havne i udlandet. Også inden for luftfarten er det almindeligt, at der til udstationering er knyttet bopæl i udlandet. Endelig omfatter gruppen missionærer under det danske missionsselskab, privatansatte korrespondenter og journalister m.v..

c. Personer, der er midlertidigt ansat i internationale organisationer eller i fremmed offentlig tjeneste.

d. Personer, der tager midlertidig ansættelse i fremmed privat virksomhed.

e. Personer, der opholder sig i udlandet i uddannelsesøjemed.

f. Personer, der opholder sig midlertidigt i udlandet af helbredsmæssige grunde.

2.3. Udvalgets overvejelser.

2.3.1. Almindeligt.

Udvalget finder, at der er gode grunde for at gennemføre en ændring af de gældende regler i folketingsvalgloven, således at danske statsborgere, der har ophold i udlandet,

i videre udstrækning end hidtil får mulighed for at afgive stemme ved danske valg.

Valgtekniske og administrative hensyn taler for, at en udvidelse af retten for danske statsborgere i udlandet til at afgive stemme bør gennemføres derved, at det i folketingsvalgloven fastsættes, hvilke danske statsborgere i udlandet, der i al fald har en sådan tilknytning til det danske samfund, at de anses for i valgmæssig henseende at have fast bopæl her i riget, og at udøvelsen af valgretten fortsat gøres betinget af optagelse på valglisten. Det er herved forudsat, at adgangen til at blive optaget på valglisten alene får virkning for folketingsvalg og folkeafstemninger og eventuelt tillige for valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet i lighed med, hvad der gælder for vælgere, der er omfattet af gældende lovs § 1, stk. 2, og således ikke for valg til kommunale og amtskommunale råd, idet der hertil efter de gældende bestemmelser kræves bopæl i vedkommende kommune/amtskommune.

Lovgivningsmagten står imidlertid ikke frit med hensyn til at udvide valgretten for danske statsborgere i udlandet. En eventuel ordning må respektere de grænser, som grundlovens § 29 fastsætter.

2.3.2. Grundlovens bopælskriterium.

Også i de tidligere gældende grundlove har der været stillet krav om fast bopæl for at opnå valgret. Der findes imidlertid hverken i den nugældende eller i tidligere udformninger af grundloven bestemmelser, der nærmere præciserer, hvad der skal forstås ved udtrykket "fast bopæl i riget", ligesom der heller ikke i forarbejderne hertil ses at findes udtalelser, der på afgørende måde kan belyse bopælskravets nærmere indhold eller karakter.

Der gælder i hvert fald den yderste grænse for lovgivningsmagts kompetence, at der ikke vil kunne etableres en ordning, som indebærer, at indfødsretskravet og bopælskravet i grundlovens § 29 falder sammen. Hvor grænsen for lovgivningsmagts kompetence skal drages inden for denne græn-

se er tvivlsomt. Udvalget finder dog, at det ikke vil være i strid med bestemmelsen i grundlovens § 29, såfremt der ved afgrænsningen i folketingsvalgloven af den personkreds, der i valglovsmæssig henseende kan anses for at have fast bopæl her i riget, benyttes et bopælsbegreb, der med hensyn til tilknytningsforhold ikke i det væsentlige adskiller sig fra, hvad der i almindelighed er gældende indenfor andre retsområder. Udvalget har derfor foretaget en undersøgelse af de bopælsbestemmelser, der benyttes i lovgivningen iøvrigt. Denne undersøgelse viser, at bopælsbegrebets indhold varierer i betydelig grad fra lovgivningsområde til lovgivningsområde. På grundlag af undersøgelsen har udvalget navnlig overvejet anvendelsen af bopælsbegrebet indenfor to lovgivningsområder, nemlig pensionslovgivningen og skattelovgivningen.

2.3.3. Interessekriterium.

I pensionslovgivningen stilles krav om fast bopæl her i riget som betingelse for retten til at oppebære visse ydelser (folke-, invalide- og enkepension). Ved anvendelsen af disse bestemmelser sidestilles med bopæl her i riget ophold i udlandet som udsendt repræsentant for en dansk offentlig myndighed, som ansat i et dansk firmas filial eller datterselskab eller i øvrigt som beskæftiget i dansk interesse eller med henblik på uddannelse. Udvalget har overvejet, hvorvidt dette kriterium vil kunne benyttes til i folketingsvalgloven at afgrænse de danske statsborgere, der anses for at have fast bopæl her i riget og dermed kan blive optaget på valglisten. Et afgrænsningskriterium, der som det nævnte bygger på, om vedkommende er beskæftiget i dansk interesse, er ret vagt og vil kunne skabe en vis retsusikkerhed, bl.a. fordi det for en stor del af de danske statsborgere i udlandet, for hvem bestemmelsen kunne være relevant, ikke vil være muligt umiddelbart at kunne konstatere, om de opfylder betingelserne. Endvidere vil i disse tilfælde afgørelsen af, om optagelse på valglisten vil kunne finde sted, blive meget tids- og ressourcekrævende, fordi der i givet fald måtte kræ-

ves en omfattende oplysningsvirksomhed i forbindelse med indgivelse af begæring om optagelse på valglisten. Når udvalget ikke har kunnet anbefale anvendelsen af det nævnte kriterium, skyldes det tillige, at kriteriet indebærer, at persongrupper på tilfældig måde holdes udenfor adgangen til at blive optaget på valglisten, uanset at de i lige så høj grad som de grupper, der er medtaget, kan siges at have en nær tilknytning til det danske samfund.

2.3.4. Skattepligtskriterium.

Anvendelsen af et skattepligtskriterium, således at valget og fuld skattepligt er sammenfaldende, imødekommer det synspunkt, at personer, der ved betaling af skat bidrager til det danske samfunds fælles funktioner, også bør have adgang til at øve indflydelse på samfundets politiske beslutninger.

Ifølge kildeskattelovens § 1 er fuldt skattepligtige bl.a. personer, der 1) har bopæl (bevaret bolig) her i landet, 2) personer, der inden for de sidste 4 år har haft bopæl her i landet, medmindre vedkommende godtgør at have været undergivet indkomstbeskatning til en fremmed stat eller Færøerne efter reglerne for derboende personer, og 3) danske statsborgere, som af den danske stat er udsendt til tjeneste udenfor riget, og som ikke er omfattet af de foran under 1) og 2) nævnte bestemmelser, samt de med disse personer samlevende ægtefæller, når de pågældende er danske statsborgere, og de ikke er undergivet indkomstbeskatning til fremmed stat efter reglerne for derboende personer.

Anvendelse af et skattepligtskriterium vil nødvendig gøre, at der etableres en meget omfattende og omkostningskrævende indsats for at konstatere, om en person opfylder betingelserne for at være fuldt skattepligtig og dermed have valget. Det må herved tages i betragtning, at selv om en person er fuldt skattepligtig, vil indholdet af de efterhånden talrige dobbeltbeskatningsoverenskomster kunne medføre, at beskatningen her i landet bortfalder. Endvidere vil ligningslovens lempelsesregler ligeledes kunne medføre en be-

grænsning af skattepligtens omfang.

2.3.5. Åremålskriterium.

Et enkelt og let administrerbart kriterium ville være at give danske statsborgere, der tager ophold i udlandet, ret til efter indgivet skriftlig begæring at blive optaget på valglisten i en periode på 4 år efter udrejsen. Denne ordning ville tilgodese, at der blev tillagt valgret til de danske statsborgere, der faktisk vender tilbage indenfor de første 4 år efter udrejsen, og at valgret tillægges de personer, som er fuldt skattepligtige efter kildeskattelovens regler om fuld skattepligt i en 4-års periode fra udrejsen. Det må på den anden side erkendes, at ordningen ville give adgang til at udøve valgret også for de danske statsborgere, der ikke vender tilbage og ikke har til hensigt at vende tilbage. Udvalget finder det derfor tvivlsomt, om denne løsning i tilstrækkelig grad afspejler grundlovens bopælskrav og dermed kravet om, at valgretten forbeholdes personer, der på tidspunktet for udøvelsen af valgretten har bevaret en nærmere tilknytning til det danske samfund.

2.3.6. Udvalgets forslag.

Da ingen af de nævnte løsninger efter udvalgets opfattelse er acceptable, foreligger endelig den mulighed, at det i lighed med bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1, stk. 2, fastsættes, hvilke persongrupper, der under midlertidigt ophold i udlandet må antages at have bevaret en sådan tilknytning til det danske samfund, at de anses for i valgmæssig henseende at have fast bopæl her i riget, og som derfor efter begæring kan optages på valglisten. De persongrupper, der efter udvalgets opfattelse bør kunne omfattes af en sådan formodningsregel, er følgende: a) Personer, der er udsendt for at forrette tjeneste i udlandet som ansat af en dansk offentlig myndighed eller en herværende privat virksomhed eller forening. b) Personer, der opholder sig i udlandet som ansat i en international organisation, hvoraf Danmark er medlem. c) Personer, der er udsendt for at for-

rette tjeneste i udlandet af en dansk hjælpeorganisation.

d) Personer, der opholder sig i udlandet i studieøjemed. e) Personer, der opholder sig i udlandet af helbredsmæssige grunde. De opregnede persongrupper dækker stort set de kategorier, der er nævnt ovenfor i afsnit 2.2. for hvem det er karakteristisk, at de under udlandsopholdet typisk bevarer en nær tilknytning til det danske samfund.

Da opregningen af de persongrupper, der omfattes af udvidelsen, nødvendigvis må blive ret håndfast formuleret, kan det ikke udelukkes, at der kan forekomme persongrupper, som ikke omfattes af formuleringen under a-e), men som befinder sig i en situation under opholdet i udlandet, som er helt analog med de særligt nævnte grupper, og udvalget vil derfor finde det hensigtsmæssigt, at opregningen af grupperne under a-e) suppleres med den yderligere bestemmelse, at personer, der opholder sig midlertidigt i udlandet, og som i henseende til tilknytningen til riget ganske må sidestilles med de under a-e) nævnte personer, anses for at have fast bopæl her i riget. Udvalget skal herved understrege, at den nævnte opregning alene tager sigte på at opstille en formodningsregel om, at bopæl i grundlovens forstand i al fald må anses for at være bevaret for de nævnte persongrupper, og at opregningen således ikke er en udtømmende angivelse af, hvilke danske statsborgere med ophold i udlandet, der opfylder grundlovens bopælskrav.

I overensstemmelse med den ordning, der gælder for vælgere, der er omfattet af folketingsvalglovens § 1, stk. 2, og ved Europa-Parlamentsvalg for danske statsborgere, der er bosat i et af de øvrige medlemslande, finder udvalget, at optagelse på valglisten bør gøres betinget af, at vælgeren indgiver skriftlig begæring herom. Begæringen indgives til den kommune, hvori vælgeren sidst har været tilmeldt folkeregistret. Denne fremgangsmåde er nødvendiggjort af administrative grunde, men udvalget finder dog også, at afgivelse af en begæring kan tages som udtryk for, at vedkommende danske statsborger har bevaret en vis tilknytning til det danske samfund.

Når en vælger har indgivet begæring om optagelse på valglisten, må det principielt bero på en individuel vurdering, om betingelserne herfor er opfyldt. Vurderingen kan resultere i optagelse, enten fordi den pågældende hører til en af de anførte kategorier, og opholdet i udlandet er midlertidigt, eller fordi den pågældende af andre grunde må antages at have en så nær tilknytning til det danske samfund, at fast bopæl her i riget foreligger.

De personer, der omfattes af den beskrevne ordning for en udvidelse af valgretten for danske statsborgere i udlandet, og som indgiver begæring om optagelse på valglisten, må i de første år efter udrejsen antages at have bevaret en så nær tilknytning til det danske samfund, at dokumentationen for, at tilknytningen er til stede, må kunne baseres på en af den pågældende afgivet erklæring. Udvalget foreslår derfor, at danske statsborgere, som inden for de sidste 4 år har haft ophold her i landet, kan optages på valglisten, såfremt begæringen om optagelse ledsages af en egenhændigt underskrevet og dateret erklæring om, at vedkommende hører til en af de anførte kategorier, og at opholdet i udlandet er midlertidigt. Foreligger en skriftlig begæring, ledsaget af en sådan erklæring, vil kommunalbestyrelsen, som i øvrigt har ansvaret for valglisternes udarbejdelse, kunne beslutte, at vedkommende optages på valglisten. Der opnås hermed en meget betydelig administrativ og valgteknisk forenkling.

Hvor en vælger har ledsaget begæringen om optagelse på valglisten af en erklæring om, at vedkommende opfylder betingelserne som beskrevet, men hvor kommunalbestyrelsen efter foreliggende oplysninger er i tvivl, samt i alle andre tilfælde, hvor der er indgivet begæring om optagelse på valglisten af en dansk statsborger, der har ophold i udlandet, foreslår udvalget, at kommunalbestyrelsen skal videreende begæringen til en central myndighed til afgørelse. Det har hidtil påhvilet indenrigsministeriet at træffe afgørelse i de sjældent forekommende tilfælde, hvor danske statsborgere, der er slettet af valglisten ved udrejse, har begæret sig optaget på valglisten. Gennemføres en udvidelse af valg-

retten for danske statsborgere i udlandet i overensstemmelse med den beskrevne ordning, vil såvel afgørelsernes antal som deres karakter begrunde, at der tages særlige retssikkerhedshensyn, som efter udvalgets opfattelse bedst vil kunne tilgodeses gennem en nævnsbehandling, hvor såvel dommererfaring som valgteknisk og statsretlig ekspertise er repræsenteret.

Med hensyn til, hvor lang en periode en vælger efter disse regler vil kunne forblive optaget på valglisten, finder udvalget, at det vil være rimeligt at fastsætte en optagelsesperiode på 2 år, således at en vælger for at få sin optagelse på valglisten fornyet må indgive en ny begæring om optagelse. Hermed tilskyndes vælgeren til at tage stilling til, hvorvidt vedkommende fortsat mener at opfylde betingelserne for at kunne blive optaget på valglisten. Endvidere vil forslaget medføre, at der med disse mellemrum gennemføres en fornyet vurdering på grundlag af oplysningerne om opholdets varighed, som navnlig efter forløbet af de første 4 år efter udrejsen fra Danmark vil få øget selvstændig betydning for bedømmelsen af, om bopælskravet er opfyldt.

Udvalget finder, at en ordning som den beskrevne i rimeligt omfang tilgodeser såvel teknisk- administrative hensyn som hensynet til, at danske statsborgere i udlandet kan konstatere, om de opfylder betingelserne for at kunne deltage i danske valg. Udvalget er endvidere af den opfattelse, at lovgivningsmagten ved at gennemføre en sådan ordning ikke vil overskride de grænser for lovgivningsmagtens kompetence, der følger af grundlovens § 29. Det kan herved oplyses, at den beskrevne ordning, som den har fundet udtryk i udvalgets udkast til lovbestemmelser, har været drøftet med justitsministeriet, som har erklæret sig enig i ordningens forenelighed med grundlovens § 29.

Med hensyn til den mere detaljerede regulering af ordningen henvises til lovudkastets nr. 1 med tilhørende bemærkninger.

Kapitel 3. Den fremtidige valglisteordning.

3.1. Almindeligt.

Som omtalt i kapitel I besluttede udvalget på sit første møde at nedsætte et underudvalg med den opgave at gennemgå den gældende valglisteordning med henblik på at fremkomme med forslag dels til en ordning, hvor valglisterne kun udarbejdes i forbindelse med afholdelse af valg eller folkeafstemning, dels til en modernisering af den gældende ordning med årligt udarbejdede valglistes.

For så vidt angår en mere detaljeret gennemgang af de gældende regler samt underudvalgets forslag henvises til underudvalgets redegørelse, der i sin helhed er optaget som bilag til betænkningen. I det følgende er derfor kun hovedpunkterne medtaget.

Det er forudsat, at de under pkt. 3.3. beskrevne valglisteordninger finder anvendelse ved såvel valg til folketinget og folkeafstemninger som kommunale valg og valg til Europa-Parlamentet.

3«2. Gældende ordning.

Efter folketingsvalgloven påhviler det kommunerne at udfærdige og føre valglistes over de vælgere, der har fast bopæl i kommunen.

Valglistesne affattes en gang hvert år med gyldighedsperiode fra 1. november til 31. oktober det følgende år og består foruden af hovedlisten af en tillægsliste, hvorpå optages alle, der i løbet af en gyldighedsperiode ventes at opfylde aldersbetingelsen, og som inden denne periodes begyndelse opfylder de øvrige valgrets-betingelser. For såvel hovedliste som tillægsliste føres en tilflytterliste for vælgere, der i årets løb tilflytter kommunen.

Valglistesne udarbejdes i de første 14 dage af oktober måned, og de fremlægges til almindeligt eftersyn fra 15. - 21. oktober. Indsigelser skal være fremsat senest den 23. oktober, og kommunalbestyrelsen skal tage stilling hertil senest den 29. oktober. Er en person ved en fejltagelse ikke

optaget på valglisten, kan kommunalbestyrelsens formand foranledige fejlen rettet, også på selve valgdagen. Spørgsmål om optagelse på og slettelse af en valgliste kan indbringes for domstolene.

Når en vælger flytter fra en kommune til en anden, skal der ske optagelse på valglisten (tilflytterlisten) i tilflytningskommunen og slettelse af valglisten i fraflytningskommunen. Vælgeren får umiddelbart herefter meddelelse om optagelse på valglisten.

Da de gældende lovregler om affattelse af valglisterne blev vedtaget, var forudsætningen, at valglisterne udarbejdedes af hver enkelt kommune på grundlag af kommunens folkereregister. Vælgere, der flyttede fra én kommune til en anden, blev optaget på tilflytterlisten i tilflytningskommunen samt slettet i fraflytningskommunen på grundlag af meddelelser direkte mellem de implicerede kommuner. Ved udskrivelse af valg skete ajourføringen af valglisterne med de personer, der var optaget på tillægslisterne, og som havde opnået valgret senest på valgdagen, manuelt i de enkelte folkerregistre.

Efter den nuværende praksis udskrives de årlige valglister maskinelt af de kommunale, regionale edb-centraler. Udskrivningen foretages primo oktober på grundlag af det regionale folkereregister, der er ajourført med de CPR-bevægelser, der er indgået i CPR's ajourføring ultimo september. Listen er for hver kommune opdelt efter afstemningsområder og indenfor afstemningsområdet i en hovedliste for vælgere, der har valgret ved valglisteårets begyndelse, og en tillægsliste for de vælgere, der i løbet af valglisteåret opnår valgets alder.

Ved mellemkommunale flytninger sker flytningsanmeldelse fra vælgeren kun til tilflytningskommunen, som via den regionale edb-central indberetter flytningen til CPR. Fraflytningskommunen får herefter fra CPR via den regionale edb-central ved tilsendelse af personkort (afgangskort) meddelelse herom. Fraflytningskommunen sender derpå meddelelse til tilflytningskommunen om, hvorvidt vedkommende vælger er

optaget på valglisten, hvorefter tilflytningskommunen giver vælgeren meddelelse om optagelse på valglisten.

I en række, navnligt større, kommuner, sker der ikke rent faktisk - som forudsat i lovgivningen - en løbende, manuel ajourføring af valglisterne på grundlag af de modtagne meddelelser om flytning, idet disse blot opbevares. Disse kommuner benytter i stedet de tilflytterlister og slettelister, som udfærdiges maskinelt af de regionale edb-centraler, når valg er udskrevet, og som omfatter de vælgere, som er tilflyttet henholdsvis fraflyttet kommunen indtil ca. 20 dage før valget. Da vælgere, der anmelder flytning til en kommune senest 14 dage før valget, efter folketingsvalgloven skal optages på tilflytterlisten i denne kommune, er det således i de nævnte kommuner kun for perioden fra ca. 20 dage til 14 dage før valget, at valglisten ajourføres manuelt med hensyn til flytninger.

Ved flytninger inden for kommunens grænser sker der efter den gældende valglisteordning ingen ændring af valglisten. De pågældende vælgere vil derfor ved valg inden for valglistens gyldighedsperiode skulle afgive stemme i det afstemningsområde, hvor den hidtidige bopæl var beliggende.

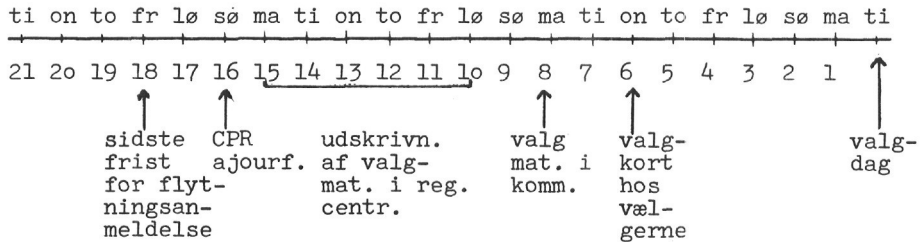
3.3. Underudvalgets forslag.

3.3.1. Afskaffelse af de årlige valglistes (Forslag I).

Underudvalget henviser i sin redegørelse til et forslag om afskaffelse af de årlige valglistes, som en arbejdsgruppe, nedsat af Kommunernes Landsforening, fremkom med i 1973. Dette forslag indebar som praktisk forudsætning, at statsministeren skulle binde sig til at udskrive nyvalg til folketinget med mindst 4 ugers varsel. Da regeringen ikke kunne godkende denne binding, blev arbejdsgruppens forslag allerede af denne grund ikke realiseret. Underudvalget fremhæver imidlertid i sin redegørelse, at de tekniske forudsætninger, som forslaget fra 1973 var baseret på, senere har ændret sig i væsentlig grad, idet navnlig CPR siden 1978 ajourføres dagligt mod tidligere én gang ugentlig. Dette i forbindelse med de positive erfaringer med CPR-systemets på-

lidelighed har gjort det muligt at opstille en model (For-slag I) for udarbejdelse af valglister, som vil kunne gennem-føres også i tilfælde, hvor valg udskrives med mindre end 3 ugers varsel.

Underudvalget har beskrevet forslaget med følgende tidslinie:

Efter forslaget vil samtlige anmeldelser af flytninger såvel inden for kommunens grænser som til en anden kommune, der modtages af folkeregistrene senest 18.-dagen før den fastsatte valgdag, blive taget i betragtning ved udarbejdelse af valglisterne. D.v.s. at personer, der senest denne dag anmelder flytning, vil blive optaget på valglisten i det afstemningsområde, hvortil de flytter. For personer, der anmelder flytning fra en anden kommune efter dette tidspunkt, foreslås det, at vedkommende enten efterfølgende ved brev eller på selve folkeregistret oplyses om muligheden for brevstemme til fraflytningskommunen.

Samtlige flytningsanmeldelser, der indgår til folkeregistret senest 18.-dagen før valget, vil som led i den daglige, rutinemæssige indberetning foreligge for de regionale edb-centraler med morgenposten på 17.-dagen før valget og vil i kodet form blive afsendt med fly til Datacentralen, som modtager materialet samme aften. Datacentralen ajourfører samme nat CPR og afsender næste morgen på 16.-dagen før valget transaktionerne til de regionale centraler, som samme dag ajourfører de regionale folkeregistre. De regionale centraler udskriver herefter valgmaterialet (valglister, valgkort) og forsender det, således at det er modtaget i kommunerne senest 8.-dagen før valget. Kommunerne afleverer

samme dag valgkortene hos postvæsenet, således at de er vælgerne i hænde senest 5 søgnedage før valget. I god tid forinden forudsættes det samtidigt bekendtgjort for vælgerne i dagspressen, at de, såfremt de ikke 5 søgnedage før valget har modtaget valgkort, kan gøre indsigelse til kommunen.

3.3.2. Bibeholdelse af de årlige valglister (Forslag II).

Også i tilfælde af, at den årlige udarbejdelse af valglister fastholdes, foreslår underudvalget, at udarbejdelsen af valglisterne sker på grundlag af oplysningerne i CPR og den teknik, der er opbygget i tilknytning hertil. Forslaget tager iøvrigt i væsentlig grad sigte på at skabe et udtrykkeligt lovgrundlag for den praksis, der allerede i et vist omfang har dannet sig.

Forslaget består af følgende dele:

- a) Der skabes udtrykkelig hjemmel til, at den årlige udskrivning sker på grundlag af de i CPR indeholdte oplysninger.
- b) Det bestemmes, at tilflytterlisterne kun skal udskrives i tilfælde af afholdelse af valg eller folkeafstemning, at de tillige skal omfatte vælgere, der flytter inden for kommunen, og at de nærmere regler fastsættes af indenrigsministeren. Det forudsættes herved, at tilflytterlisterne udskrives af de kommunale edb-centraler.
- c) Der fastsættes en skæringsdato, fra hvilken flytteanmeldelser ikke vil komme i betragtning ved udarbejdelsen af tilflytterlisterne. Denne skæringsdato ligger 18 dage før valgdagen.
- d) Der indføres en hjemmel til, at kommunerne i tilfælde af valg m.v., i stedet for at ajourføre den årligt udarbejdede valgliste efter slettelisten og få udskrevet tilflytterlister, kan få udarbejdet en helt ny valgliste hos de regionale edb-centraler. En sådan hjemmel vil kunne få betydning i tilfælde, hvor der fastsættes en valgdag, der ligger kort tid før udløbet af den eksisterende valglistes gyl-

dighedsperiode.

3.5.3. Underudvalgets sammenholdelse af de to forslag.

Underudvalget fremhæver, at det forhold, at valglisterne under alle omstændigheder udarbejdes på grundlag af CPR, har betydet, at de to modeller, som underudvalget har haft til opgave at beskrive, på de væsentlige områder er blevet identiske. Den principielle forskel mellem de to forslag er, at der efter Forslag II én gang om året vil blive udarbejdet en valgliste, medens dette efter Forslag I kun vil ske i forbindelse med valg og folkeafstemninger. Den praktiske betydning af, at kommunerne således efter Forslag II er i besiddelse af en valgliste til stadighed, er imidlertid efter underudvalgets opfattelse begrænset, idet valglistens indhold kun vil være korrekt på tidspunktet for udfærdigelsen, og at den efter forslaget først vil blive ajourført i forbindelse med valg eller folkeafstemning på grundlag af tilflytterlisten og afgangslisten fra den regionale edb-central eller ved udarbejdelse af det følgende års valgliste. Den væsentligste betydning af, at der til stadighed findes en valgliste i kommunerne, består derfor efter underudvalgets opfattelse i, at der herved vil være et valglistemæssigt grundlag for afholdelse af valg i situationer, hvor der ikke er mulighed for at gennemføre den centrale, maskinelle udskrivning af valglisters m.v.. Underudvalget finder dog ikke - med de sikringssystemer, der er gennemført, - at denne risiko kan tillægges særlig stor vægt. Underudvalget fremhæver imidlertid samtidig, at såfremt denne yderligere sikkerhed måtte anses for nødvendig, kan dette også opnås ved at supplere Forslag I med tilvejebringelse af et udtræk af CPR én gang årligt (arkivvalgliste), indeholdende en fortegnelse for hver kommune over de personer, der har valget.

3.4. Valglovsudvalgets overvejelser og forslag.

Valglovsudvalget er enig med underudvalget i dets principielle opfattelse, at valglisternes indhold skal baseres på oplysningerne i CPR, og at udarbejdelsen af valg-

listerne skal finde sted med anvendelse af den datateknik, der er opbygget i tilknytning til CPR.

Udvalget finder endvidere, at den model, som underudvalget har beskrevet i Forslag I, og som indebærer en afskaffelse af de årligt udarbejdede valglister, udgør et tilstrækkelig sikkert grundlag for den fremtidige udarbejdelse af valglister, ligesom også hensynet til statsministerens mulighed for med rimelig kort varsel at kunne udskrive nyvalg til folketinget tilgodeses.

Udvalget har særlig drøftet de betænkeligheder, der måtte være forbundet med, at der efter forslaget ikke længere vil kunne ske fremlæggelse af valglisterne til almindeligt eftersyn én gang årligt. Efter den gældende ordning sker fremlæggelsen forinden begyndelsen af valglisternes gyldighedsperiode. Formålet med fremlæggelsen er at sikre, at enhver kan gøre sig bekendt med valglisternes indhold, og der er endvidere foreskrevet en nærmere procedure, hvorefter klager over, at vedkommende person ikke er optaget på valglisten, eller at en anden person uberettiget er optaget på valglisten, kan fremsættes. Udvalget har endvidere drøftet, hvorvidt dette hensyn kan begrunde, at Forslag I suppleres med en bestemmelse om, at der skal udarbejdes en årlig arkivvalgliste.

Det er imidlertid erfaringen i kommunerne, at den almindelige fremlæggelse af valglisterne kun giver anledning til meget få henvendelser fra borgerne. Det skal endvidere fremhæves, at de gældende regler om fremlæggelse af valglisterne stammer fra en tid, hvor visse former for straf og fattighjælp udelukkede valgret. Der var derfor et særligt behov for regler, der gav borgerne mulighed for at gennemføre en klage, herunder ved domstolene, over valglisternes indhold, og som nærmere fastsatte fremgangsmåden ved behandling af disse klager. Efter at straf og fattighjælp nu ikke længere har nogen betydning for valgretten, er det imidlertid i realiteten alene spørgsmålet, om bopælsbetingelsen er opfyldt, der kan give anledning til klager. Efter udvalgets opfattelse afviger disse sager om optagelse på valglist-

ten ikke fra de øvrige sager i forbindelse med tilrettelæggelse og gennemførelse af valg, og udvalget finder derfor, at den almindelige adgang til at indgive klage over valget til folketinget giver vælgerne tilstrækkelig klagemulighed. Med henblik på at sikre vælgerne muligheden for at få rettet eventuelle fejl i valglisterne allerede før valget, har udvalget endvidere stillet forslag om, at udsendelse af valgkort gøres obligatorisk, og at kommunalbestyrelserne i forbindelse hermed forpligtes til i pressen at opfordre vælgere, der mener uberettiget ikke at have modtaget valgkort, til at gøre indsigelse herom til kommunalbestyrelsen. Det er udvalgets opfattelse, at vælgerne således i realiteten stilles væsentlig bedre, end efter den gældende ordning med hensyn til muligheden for at få rettet fejl i valglisterne. Udvalget finder på denne baggrund ikke, at der er grundlag for at supplere underudvalgets Forslag I med krav om udfærdigelse af en årlig arkiwalgliste, og udvalget foreslår derfor, at den fremtidige valglisteordning udformes, således som foreslået af underudvalget i Forslag I.

3.5. Udlevering af valglister til de politiske partier.

Udvalget har drøftet den praksis, der følges i en række kommuner, og hvorefter genparter af valglisterne, eventuelt mod betaling, stilles til rådighed for de politiske partiorganisationer.

Udvalget er bekendt med, at indenrigsministeriet i anledning af en konkret sag har forelagt spørgsmålet, om udlevering af valglisterne til de politiske partier er forenelig med lov om offentlige myndigheders registre, for registertilsynet. Registertilsynet har under de videre overvejelser herom lagt til grund, at valglisterne udskrives fra de fælleskommunale, regionale folkeregistre eller fra enkeltkommunale folkeregistre, og at de som sådan må anses for uddata fra disse registre. Ved udlevering af valglisterne til de politiske partier sker der efter registertilsynets opfattelse således videregivelse af oplysninger fra et register til private.

Registerrådet har på sit møde den 6. december 1979 behandlet spørgsmålet om udlevering af valglister, og på grundlag heraf har registertilsynet i en skrivelse af 14. december 1979 givet udtryk for, at udlevering af valglisterne, der indeholder oplysninger om navn, adresse, fødselsdag og stillingsbetegnelse, efter registertilsynets opfattelse giver et enestående adresseringsgrundlag, hvis lige ikke iøvrigt findes i den private sektor. Tilsynet finder herved, at det ikke kan udelukkes, at der kan ske misbrug af de således udleverede valglister. Registertilsynet giver endvidere udtryk for, at der - såfremt forholdet udelukkende skulle bedømmes efter lov om offentlige myndigheders registre - ikke ville være hjemmel til at udlevere valglisterne til private.

Desuden finder registertilsynet, at udlevering af oplysninger fra de regionale folkeregistre så vidt muligt bør ske efter regler, som gælder for udlevering af oplysninger fra Det Centrale Personregister (CPR), hvorfra der ifølge § 3 i lov om folkeregistrering ikke ville være hjemmel til at udlevere valglister til private.

Registertilsynet finder i sin skrivelse, at spørgsmålet om udlevering af valglister bør reguleres af indenrigsministeren, der ifølge lov om folkeregistrering fastsætter regler for folkeregistrenes førelse og anvendelse, og på den baggrund retter tilsynet i skrivelsen en henstilling til indenrigsministeriet om ved fastlæggelse af praksis omkring udlevering af masseoplysninger til private at præcisere, at folkeregisterbekendtgørelsens bestemmelser om videregivelse af masseoplysninger efter henstilling fra registertilsynet ikke længere bør kunne finde anvendelse efter den 1. januar 1980 for så vidt angår videregivelse af valglister til politiske partier m.v..

Indenrigsministeriet har herefter i cirkulære af 20. december 1979 til samtlige kommunalbestyrelser om visse ændringer som følge af registerlovens ikrafttræden fastsat, at valglister fra og med 1. januar 1980 ikke må videregives til de politiske partier m.v..

Det er udvalgets opfattelse, at det nævnte problem

herefter har fundet en tilfredsstillende løsning, og at spørgsmålet om en eventuel regulering af forholdet i folketingsvalgloven således er bortfaldet.

Kapitel 4. Stemmeafgivning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart.

4.1. Gældende bestemmelser.

Efter de gældende bestemmelser om stemmeafgivning ved indsendelse af stemmeseddel i folketingsvalglovens kapitel VI kan søfolk afgive stemme ombord på danske skibe, § 56, stk. 6. Stemmeafgivning skal ske over for føreren af skibet eller dennes stedfortræder, der er pligtig til, så snart han bliver bekendt med, at der skal afholdes valg eller folkeafstemning, at underrette mandskabet herom. Han skal tillige foranstalte afstemning ombord, hvis stemmematerialet - der i henhold til § 57, stk. 1, altid bør findes ombord på danske skibe - kan påregnes ved anvendelse af hurtigste forsendelsesmåde at kunne komme kommunalbestyrelsen i hænde til rette tid - det vil sige senest om morgenen på afstemningsdagen - og tvingende og uopsættelige skibsforretninger ikke er til hinder for, at afstemningen afholdes, jfr. § 64, stk. 2 og 3.

Stemmeafgivning ombord kan for så vidt skibet befinder sig i udenrigsfart ske i de sidste 3 måneder før valgdagen, jfr. § 56, stk. 8.

4.2. Udvalgets overvejelser og forslag.

Da folketingsvalg i almindelighed udskrives med et kortere varsel end 4 uger, er retten til at afgive stemme fra 3 måneder før valgdagen i visse tilfælde illusorisk for de søfolk, der befinder sig om bord på et skib i udenrigsfart, idet de afgivne brevstemmer undertiden ikke når til Danmark i rette tid.

Der har i tidens løb været fremsat forskellige forslag, som har haft til formål at skulle forbedre søfolkenes muligheder for at afgive stemme. Det har således været foreslået at ændre folketingsvalgloven, således at der åbnes mulighed for at medregne brevstemmer, der indkommer i indtil 3 uger efter valgdagen. Dette forslag har dog ikke vist sig gennemførligt, idet grundlovens § 35, stk. 1, indeholder

en bestemmelse om, at et nyvalgt folketing skal træde sammen senest 12. søgnedag efter valgdagen, og at de afgivne stemmesedler således må være bedømt og optalt umiddelbart efter valgdagen.

Et andet forslag er gået ud på, at der i danske skibe over en vis størrelse udpeges en valgbestyrelse til at lede valgbehandlingen, og at resultatet af stemmeafgivningen hjemtelegraf eres til indenrigsministeriet, samt at det anvendte afstemningsmateriale derefter hjemsendes til kontrolbrug.

De søfarende er optaget på valglisten i den kommune, hvor de har deres faste bopæl, og den telegrafiske indberetning om udfaldet af stemmeafgivningen kan derfor ikke afgives til indenrigsministeriet, men måtte afgives til de enkelte kommunalbestyrelser i hjemstedskommunerne. Såfremt besætningsmedlemmerne måtte være hjemmehørende i hver sin kommune, måtte der således afsendes en telegrafisk indberetning til hver enkelt kommunalbestyrelse, og denne indberetning måtte lyde på, at den navngivne person havde afgivet stemme på dette bestemte parti. Ikke alene ombord på skibet ville "valgbestyrelsen" kende, hvorledes de enkelte besætningsmedlemmer havde stemt, men også i de enkelte kommunalbestyrelser ville man vide dette. Der ville hermed være sket en tilfældig sættelse af kravet om hemmelige valg, jfr. grundlovens § 31, stk. 1.

Et brud på princippet om den hemmelige stemmeafgivning kunne dog undgås, hvis samtlige søfarende optages på valglisten i en enkelt kommune, f.eks. i Københavns kommune, hvilket jo er tilfældet med hensyn til personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget. I så fald kunne der fra skibet samlet indberettes, hvilke personer, der havde afgivet stemme, og hvorledes stemmeafgivningen var faldet ud. Men i så fald ville de pågældende søfolk kun kunne afgive stemme på de partier og de kandidater, der måtte være opstillet i den pågældende opstillingskreds, og de søfarende ville være afskåret fra at afgive stemme til de kommunale valg i deres hjemstedskommune, idet de ikke længere ville være opført på valglisten der.

Det har indgået som et væsentligt synspunkt i udvalgets overvejelser over mulige løsninger af problemet, at en ændring af reglerne for søfolkenes stemmeafgivning ikke blot skal give en reel forbedring af vilkårene for stemmeafgivningen, men at en ordning skal kunne indpasses i de eksisterende valgforberedende forretningsgange på en så enkel måde, at det øgede arbejde, som ordningen vil påføre de lokale valgforberedende myndigheder, står i et rimeligt forhold til de fordele, ordningen indebærer. Udvalget har derfor anmodet fem kommuner om at foretage en vurdering af forskellige løsnings administrative konsekvenser. Kommunernes vurderinger og forslag er indgået som et værdifuldt led i udvalgets overvejelser.

Den løsning har været overvejet at give søfolk på danske skibe i udenrigsfart ret til at afgive brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg og med gyldighed for næstfølgende valg. Denne løsning ville kunne gennemføres ved blot at ophæve de gældende frister for afgivelse af brevstemme for søfolk på danske skibe i udenrigsfart og ville være ret enkel at administrere. På den anden side ville den afskære de søfolk, der afgiver brevstemme længere tid før udskrivning af valg, fra at kunne korrigere deres stemmeafgivning, fordi de har ændret opfattelse, f.eks. under indtryk af ændringer i den samfundspolitiske situation eller eventuelle nye partidannelser i den mellemliggende periode. Udvalget finder derfor ikke, at denne løsning skaber en tilstrækkelig reel forbedring af søfolkenes afstemningsvilkår.

En større forbedring af søfolkenes afstemningsvilkår vil imidlertid kunne opnås, såfremt søfolk på danske skibe i udenrigsfart får adgang til at afgive brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg og med gyldighed for næstfølgende valg uden dermed at være afskåret fra tillige at afgive brevstemme efter de almindelige regler herfor, d.v.s. inden for de sidste 3 måneder før valget. Herefter vil søfolk på danske skibe i udenrigsfart ikke blot kunne afgive brevstemme efter de almindelige regler som nu, men vil tillige kunne afgive brevstemme tidligere end 3 måneder før valgdagen

for dermed at sikre sig, at deres brevstemme når frem i tide. Yderligere vil de kunne opnå mulighed for at korrigere den stemmeafgivning, der har fundet sted tidligere end 3 måneder før valgdagen, ved at afgive en ny brevstemme inden for 3 måneder før valgdagen. Virkningen af en sådan efterfølgende stemmeafgivning er, at den tidligere afgivne brevstemme bortfalder.

Denne ordning indebærer, at der for søfolk på danske skibe i udenrigsfart sker en fravigelse af det hidtil oprettholdt princip om, at en vælger ikke kan afgive stemme mere end én gang.

Princippet om, at en vælger kun kan afgive én brevstemme, har haft til følge, at valgbestyrelse og valgstyrelse skal lade den først modtagne brevstemme komme i betragtning i tilfælde, hvor den samme vælger har afgivet mere end én brevstemme. Gennemføres den nævnte ordning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart, skal den senest afgivne brevstemme komme i betragtning i de tilfælde, hvor søfolk på danske skibe i udenrigsfart har afgivet en brevstemme tidligere end 3 måneder før valgdagen og har erstattet denne med en ny brevstemme, der er afgivet inden for 3 måneder før valgdagen. Det må derfor være en forudsætning for ordningen, at det er muligt at udskille de brevstemmer, der hidrører fra søfolk på danske skibe i udenrigsfart, fra andre brevstemmer. Udskillelsen, der ikke kan foretages alene efter de oplysninger, der er anført på brevstemmeomslaget, kan gennemføres på forskellig måde.

Udvalget har overvejet den fremgangsmåde at anvende et særligt sæt brevstemmemateriale for de søfolk, der ønsker at benytte sig af adgangen til at afgive en brevstemme tidligere end 3 måneder før valget. Denne fremgangsmåde vil imidlertid kræve, at der ombord på skibene skal administreres to forskellige sæt brevstemmemateriale med det heraf følgende administrative merarbejde og med risiko for, at stemmen går tabt som følge af anvendelse af forkert stemmemateriale.

En anden fremgangsmåde ville være at pålægge kommunalbestyrelserne at åbne alle brevstemmeomslag, der indkommer

inden valgs udskrivelse, ved modtagelsen og kontrollere dels, at valgrets-betingelserne er opfyldt, dels at brevstemmen er afgivet af en sømand på et dansk skib i udenrigsfart. Herved ville eventuelle tvivlsspørgsmål kunne løses i god tid inden valget. På den anden side vil det i så fald være nødvendigt at etablere en delt kompetence imellem kommunalbestyrelse og valgbestyrelse (valgstyrere) med hensyn til afgørelsen af, hvorvidt en brevstemme kan godkendes. Det er herved udvalgets opfattelse, at det fortsat bør være valgbestyrelsen (valgstyrerne), der som ansvarlig for valgets gennemførelse skal tage stilling til, om de regler med hensyn til brevstemmemateriale og fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen, der er foreskrevet i folketingsvalgloven, har været fulgt. Hertil kommer, at det formentlig ville være nødvendigt at foreskrive, at brevstemmematerialet fra hver enkelt vælger skulle opbevares i et særligt omslag for at sikre, at materialet forbliver intakt indtil valget.

Endelig foreligger den mulighed, at udskillelsen af brevstemmer fra søfolk på danske skibe i udenrigsfart finder sted i forbindelse med valgbestyrelsens og valgstyrernes åbning af brevstemmeomslagene iøvrigt. Omslagene kan tidligst åbnes og undersøges aftenen (af udvalget forslået ændret til dagen) før valgdagen. Denne fremgangsmåde er utvivlsomt den mest rationelle, men om den kan gennemføres må afhænge af, om det er muligt for valgbestyrelse og valgstyrere så kort tid før valget at frasortere brevstemmer, der hidrører fra søfolk på danske skibe i udenrigsfart, og om det vil kunne gøres uden af forsinke valghandlingens påbegyndelse. Med hensyn til spørgsmålet om mulighederne for at udskille brevstemmerne fra søfolk på danske skibe i udenrigsfart har fire af fem spurgte kommuner tilkendegivet, at udskillelsen kan foretages uden større vanskeligheder. Denne vurdering kan udvalget tilslutte sig. En kommune har givet udtryk for, at kriteriet "søfolk på danske skibe i udenrigsfart" kan give anledning til tvivlsspørgsmål og har som alternativ henvist til den afgrænsning mellem udenrigsfart og nærfart, der anvendes ved beskatning af sømænd efter sømandsskattelovens

§ 2. Det må erkendes, at begrebet "udenrigsfart" kan give anledning til tvivl, men dels ville en afgrænsning, der bygger på sømandsskattelovens regler, skabe behov for en række supplerende bestemmelser for at afhjælpe tvivlsspørgsmål i grænsetilfælde, dels giver den hidtidige afgrænsning kun anledning til tvivl i et ret begrænset antal tilfælde. Da afgrænsningen til søfolk på danske skibe i udenrigsfart i forvejen er indarbejdet i praksis, finder udvalget det mest hensigtsmæssigt at lægge denne afgrænsning til grund for nyordningen.

Det er ikke muligt på forhånd at skønne over, i hvilken udstrækning de berørte søfolk vil benytte sig af en ordning som den beskrevne og dermed ej heller muligt at vurdere ordningens administrative konsekvenser. I forhold til det samlede antal brevstemmer, der skal åbnes og gennemgås af valgbestyrelsen (valgstyrere), vil forøgelsen af antallet af brevstemmer som følge af ordningen dog under alle omstændigheder blive ret begrænset, og udskillelsen og særbehandlingen af sømandsbrevstemmerne vil næppe få et sådant omfang, at det ikke vil kunne gennemføres inden valghandlingens påbegyndelse. Udvalget skønner det derfor ikke nødvendigt, at der fastsættes særlige foranstaltninger af hensyn til udskillelsen og særbehandlingen af brevstemmer fra søfolk på danske skibe i udenrigsfart.

En adgang for søfolk på danske skibe i udenrigsfart til at afgive brevstemme mere end én gang gør det nødvendigt at foreskrive, at det i tilfælde, hvor en sømand på et dansk skib i udenrigsfart har afgivet brevstemme mere end én gang, er den senest afgivne brevstemme, der skal komme i betragtning.

Udvalget har i den forbindelse overvejet, om der bør gennemføres en adgang til at afgive brevstemme mere end én gang for alle vælgere, der afgiver brevstemme. Men udvalget har fundet, at en almindelig "fortrydelsesret" vil afføde et merarbejde for de valgforberedende myndigheder og navnlig for folkeregistre og institutioner i øvrigt, der medvirker ved brevstemmeafgivning andre steder end på folkeregistret,

af et sådant omfang, at det ikke står i et rimeligt forhold til fordelene ved en sådan ordning.

Kommunalbestyrelserne er efter folketingsvalgloven ikke forpligtet til at eftersende brevstemmeomslag i tilfælde, hvor en vælger har anmeldt flytning til en anden kommune efter at have afgivet brevstemme. Såfremt den foreslåede særordning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart gennemføres, vil det imidlertid være rimeligt på grund af det lange tidsrum, der vil kunne gå fra stemmeafgivningen til valgdagen, at der pålægges kommunalbestyrelserne pligt til at sørge for, at der sker eftersendelse af brevstemmeomslag, som er modtaget inden udskrivelsen af valg, hvis den vælger, der har afgivet brevstemmen forinden udskrivelsen af valget, har anmeldt flytning til en anden kommune. For at undgå ulemper som følge af, at kommunalbestyrelserne benytter forskellige fremgangsmåder ved eftersendelse af brevstemmeomslag, skal udvalget endvidere foreslå, at der gives indenrigsministeren bemyndigelse til at fastsætte de nærmere regler om den fremgangsmåde, der skal benyttes ved eftersendelsen.

Det er udvalget bekendt, at nogle kommunalbestyrelser allerede i dag eftersender brevstemmer, hvor en vælger har anmeldt flytning til folkeregistret efter at have afgivet brevstemme. Udvalget har derfor overvejet, om der bør foreslås fastsat en lovbestemt forpligtelse for kommunerne til at eftersende brevstemmeomslag i tilfælde af flytning også for andre vælgere end søfolk. En generel pligt som den nævnte vil indebære, at der skal gennemføres en løbende påtegning på samtlige de vælgers personkort i folkeregistrene, som afgiver brevstemme, med henblik på at kunne eftersende brevstemmeomslag i det relativt begrænsede antal tilfælde, hvor vælgere, der har afgivet brevstemme flytter til en anden kommune. De administrative foranstaltninger vil - i særdeleshed for de store kommuner - blive så omfattende, at udvalget ikke har ment, at der bør fastsættes en generel pligt for kommunalbestyrelserne til at eftersende brevstemmeomslag i tilfælde af flytning.

Den foreslåede særordning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart vil ikke være til hinder for, at den pågældende sømand afgiver stemme ved personligt fremmøde på valgdagen, hvis udvalgets forslag om at gennemføre en generel adgang til at afgive stemme ved personligt fremmøde., uanset tidlige afgivet brevstemme, gennemføres, jfr. afsnit 5.8.3. Den beskrevne ordning er den ordning, som efter udvalgets opfattelse mest rimeligt tilgodeser såvel hensynet til at opnå en reel forbedring af stemmевilkårene for søfolk på danske skibe i udenrigsfart som ønsket om at opnå en ordning, der er let at administrere og smidigt kan indpasses i de valgforberedende myndigheders forretningsgang. Udvalget kan derfor anbefale ordningens gennemførelse.

Kapitel 5. Andre spørgsmål.

5.1. Mandatfordelingen på områder og stor- og amtskredse. Gældende bestemmelser.

Fordelingen af kreds- og tillægsmandater på områder og stor- og amtskredse fastsættes og bekendtgøres ifølge folketingsvalglovens § 17, stk. 4, af indenrigsministeren efter offentliggørelsen af hver af de i årene 1960, 1970, 1980 o.s.v. afholdte almindelige folketællinger, og hver fordeling er gældende for de derefter følgende valg, indtil ny bekendtgørelse finder sted. Fordelingen foretages efter forholdstal, der for hver kreds udgør summen af kredsens folketal, kredsens vælgertal efter det sidst offentliggjorte folketingsvalgs resultater og kredsens kvadratkilometer multipliceret med en faktor på 20, jfr. § 17, stk. 5. Den seneste fordeling på grundlag af folketællingen i 1970 er fastsat ved indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 573 af 15. november 1973.

Udvalgets overvejelser og forslag.

Udtrykket i § 17, stk. 4, "... hver af de i årene 1960, 1970, 1980 o.s.v. afholdte almindelige folketællinger" henviser til de folke- og boligtællinger, baseret på spørgeskemaoplysninger, der har været gennemført af Danmarks Statistik hvert 5. år. I 1974 besluttedes imidlertid at undlade den traditionelle folke- og boligtælling i 1975, og i stedet gennemførtes i 1976 en tælling, hvor folketallet blev opgjort på grundlag af udtræk fra CPR. Når bortses fra en folke- og boligtælling i mere traditionel forstand, der i henhold til et EF-direktiv skal gennemføres i 1981, må de almindelige folke- og boligtællinger anses for definitivt opgivet og er for folketællingernes vedkommende erstattet af kvartalsvise opgørelser af folketallet, baseret på udtræk af CPR.

De kvartalsvise opgørelser af folketallet aktualiserer spørgsmålet, om der bør gennemføres en forkortelse af det lo-årige interval imellem de tidspunkter, hvor fordelingen af

mandaterne finder sted. Det nuværende interval blev fastsat i lov nr. 171 af 31. marts 1953, idet intervallet da blev forøget fra 5 til 10 år uden nærmere begrundelse i valglovs-kommissionens betænkning eller bemærkningerne til lovforslaget.

Til belysning af virkningerne af den gældende ordning er nedenfor vist nogle beregninger af mandatfordelingen i perioden 1960-79.

			1: feb. 1962			2: forår 1970			3: juni 1970		
			Ialt	Km.	Tm.	Ialt	Km.	Tm.	Ialt	Km.	Tm.
MANDATER	IALT		175	135	40	175	135	40	175	135	40
Hovedst.omr.			29	22	7	25	19	6	26	20	6
Øernes område			64	50	14	67	52	15	68	53	15
Jyll. område			82	63	19	83	64	19	81	62	19

			4: nov. 1973			5: april 1975			6: oktober 1979		
			Ialt	Km.	Tm.	Ialt	Km.	Tm.	Ialt	Km.	Tm.
MANDATER	IALT		175	135	40	175	135	40	175	135	40
Hovedst.omr.			24	19	5	22	17	5	19	15	4
Øernes område			70	54	16	71	55	16	73	56	17
Jyll. område			81	62	19	82	63	19	83	64	19

Km. = kredsmandater

Tm. = tillægsmandater

- 1: beregning efter offentliggørelse af folketællingen 26. september 1960; vælgertal 15. november 1960.
- 2: én af 3 udførte uofficielle beregninger til folketingsudvalg for ændring af valgloven. Registerfolketal 1. januar 1969; vælgertal 23. januar 1968, arealtal 1. april 1969.
- 3: beregning efter ny valglov af 10. juni 1970. Registerfolketal 1. januar 1969, vælgertal 23. januar 1968. Ændret arealfaktor.
- 4: beregning efter offentliggørelse af folketællingen 9. no-

vember 1970, vælgertal 21. september 1971 og arealtal 21. september 1970.

5: uofficiel beregning på registerfolketallet 1. januar 1975, vælgertal 9. januar 1975 og arealtal 21. september 1970.

6: uofficiel beregning på registerfolketallet 1. juli 1979, vælgertal 23. oktober 1979 og arealtal 21. september 1970.

Ved den officielle beregning i november 1973 blev 1 kreds- og 1 tillægsmandat overflyttet fra hovedstaden til Øernes område - kredsmandatet fra Søndre storkreds til Frederiksborg amtskreds.

Efter den uofficielle beregning i 1975 ville hovedstadens område have mistet 2 kredsmandater, et til Roskilde amtskreds og et til Århus amtskreds. Efter den uofficielle beregning i 1979 ville hovedstadens område have mistet 4 kredsmandater, et til Frederiksborg amtskreds, et til Roskilde amtskreds, et til Vejle amtskreds og et til Århus amtskreds. Endvidere ville et tillægsmandat blive overflyttet fra hovedstaden til Øernes område.

Beregningen viser, at der er en så stor mobilitet i vælgerkorpset fra hovedstadens område til det øvrige land, at udvalget finder det rimeligt, at der finder en forkortelse sted af det lo-årige interval mellem de tidspunkter, hvor mandatfordelingen finder sted. Udvalget skønner på grundlag af en afvejning af hensynet til bevarelsen af en kontinuitet i mandatfordelingen over for hensynet til at opnå ajourføring af mandatfordelingen, som i højere grad end nu korresponderer med mobiliteten i vælgerkorpset, at en mandatfordeling hvert 5. år vil være rimelig.

5.2. Valgbestyrelsens opgaver og medlemstal.

5.2.1. Valgbestyrelsens opgaver.

Gældende bestemmelser.

Til at forestå forberedelsen af valg og afstemninger og foretage den endelige opgørelse af stemmeafgivningen nedsættes for hver opstillingskreds en valgbestyrelse, bestående

af udsendinge fra de kommuner, der hører til opstillingskredsen, § 18, stk. 1.

De opgaver, der falder inden for valgbestyrelsens område, er delt imellem valgbestyrelsen og dennes formand. Det påhviler valgbestyrelsen at påse, hvorvidt de indleverede kandidatanmeldelser er gyldige efter de i § 25, stk. 1-4, fastsatte regler, og derefter indberette til amtmanden, hvilke kandidater, der gyldigt har anmeldt sig til valg i opstillingskredsen. Endvidere tilvejebringer valgbestyrelsen stemmesedler og opslag og drager i det hele omsorg for, at alt er rede til afstemningen, herunder at de originale valglistes og udskrifter heraf er til stede ved afstemningen, § 19, stk. 1 og 3, og § 35, stk. 1. Det påhviler ligeledes valgbestyrelsen at bekendtgøre dag og klokkeslæt for afstemningen fælles for opstillingskredsen, § 30, stk. 1, ligesom den fører en valgbog, hvori indføres det væsentlige af alt, hvad der vedrører afstemningen, § 21, stk. 1. Endelig foretager valgbestyrelsen den endelige opgørelse af afstemningen for opstillingskredsen, § 39. Valgbestyrelsens formand forestår alle forberedelser, sammenkalder valgbestyrelsen til møde og modtager kandidatanmeldelser, § 19, stk. 1. Efter afslutningen af stemmeoptællingen på afstemningsdagen modtager formanden indberetninger om resultatet af stemmeoptællingen fra afstemningsstederne i opstillingskredsen og meddeler indenrigsministeren det samlede resultat, § 38, stk. 2. Efter afslutningen af den endelige opgørelse drager formanden omsorg for, at det anvendte stemmemateriale, bortset fra valglisterne, pakkes, forsegles og opbevares, § 49, stk. 1. Dagen efter opgørelsen tilstiller han indenrigsministeren en udskrift af valgbogen, § 21, stk. 2, og § 40, stk. 2.

Udvalgets overvejelser og forslag.

Lovens opgavefordeling imellem valgbestyrelsen og dennes formand fraviges i vidt omfang i praksis, idet formanden efter udtrykkelig eller som oftest stiltiende bemyndigelse løser mange af de forberedende opgaver, der er henlagt til valgbestyrelsen. De opgaver, der sædvanligvis overlades til

formanden, er indberetningen til amtmanden om, hvilke kandidater, der gyldigt har anmeldt sig til valg, tilvejebringelsen af stemmesedlerne samt bekendtgørelse af dag og klokkeslæt for afstemningen. Også kandidatanmeldelserne giver kun sjældent anledning til større problemer, og der vil derfor normalt ikke være grund til at indkalde valgbestyrelsen til møde for at påse anmeldelsernes gyldighed. Desuden vil det i de tilfælde, hvor der kan være grund til at indkalde valgbestyrelsen til at tage stilling til gyldigheden af en kandidatanmeldelse, ofte være forbundet med praktiske vanskeligheder at nå at få valgbestyrelsen indkaldt i tide.

De problemer, der er forbundet med at praktisere opgavefordelingen i loven, har været drøftet i byrådssekretærforeningens valglovsudvalg, som ikke har fundet det absolut nødvendigt, at den samlede valgbestyrelse tager stilling til kandidatanmeldelsernes gyldighed m.m.. I konsekvens heraf har byrådssekretærforeningen foreslået, at bestemmelserne i folketingsvalglovens § 19, stk. 1, ændres, således at det dels overlades til valgbestyrelsens formand at tage stilling til, om indkaldelse af valgbestyrelsen er fornøden og dels, at valgbestyrelsens formand får en med valgbestyrelsen sidestillet kompetence til at tage stilling til gyldigheden af de indleverede kandidatanmeldelser.

Udvalget er med byrådssekretærforeningen enig i, at den nuværende formulering af bestemmelserne i folketingsvalglovens § 19 om, hvem de forberedende opgaver påhviler, kan give anledning til tvivl, og at den i loven beskrevne opgavefordeling ikke er tilpasset den udvikling, der har fundet sted. Det vil imidlertid ikke som foreslået af byrådssekretærforeningens valglovsudvalg være en hensigtsmæssig løsning at lade valgbestyrelsens formand få en med valgbestyrelsen sidestillet kompetence til at tage stilling til gyldigheden af de indleverede kandidatanmeldelser, idet denne ordning indebærer en dobbeltkompetence i strid med de principper, der hidtil har været lagt til grund for opgavefordelingen imellem valgbestyrelsen og dens formand.

Det har i stedet været overvejet, om de forberedende

opgaver, der efter loven er henlagt til valgbestyrelsen, vil kunne henlægges udelukkende til formanden. For så vidt angår de afgørelser, der skal træffes vedrørende gyldigheden af kandidatanmeldelser, der er behæftet med fejl eller mangler, kan disse afgørelser være af så indgribende betydning for de berørte kandidater, at det af retssikkerhedshensyn vil være overordentlig betænkeligt at overlade afgørelsen til formanden alene. Hertil kommer, at den kollegiale afgørelsesform, der er foreskrevet i loven, har til formål at sikre, at de afgørelser, der træffes, i almindelighed ikke påvirkes af uvedkommende hensyn. Endelig kan man ikke se bort fra, at der kan opstå situationer, hvor det kan være ønskeligt at få enkelte spørgsmål drøftet i et bredere politisk forum. Det kan f.eks. være tilfældet, såfremt der skal tages stilling til, om et nyt oplag af stemmesedler skal tilvejebringes på grund af indtrufne fejl. Det samme gælder, hvor der skal tages stilling til anvendelse af ny leverandør af stemmesedler eller en ændring af praksis med hensyn til omfanget af den annoncering, der finder sted.

Udvalget kan af de nævnte grunde ikke anbefale, at formanden alene varetager de opgaver, der hidtil har påhvilet valgbestyrelsen. I stedet foreslås, at varetagelsen af samtlige valgforberedende opgaver påhviler valgbestyrelsen. Det eksisterende behov for en større smidighed ved den lokale tilrettelæggelse af opgavernes løsning vil efter udvalgets opfattelse kunne tilgodeses ved i loven at fastslå, at valgbestyrelsens formand træffer afgørelse i alle spørgsmål, der ikke giver anledning til tvivl samt indkalder valgbestyrelsen til møde.

5.2.2. Valgbestyrelsens medlemstal og sammensætning. Gældende bestemmelser.

Uden for hovedstadens område er antallet af medlemmer af valgbestyrelsen bestemt af indbyggertallet i de kommuner, der hører til opstillingskredsen. For hver kommune vælges i det mindste 1 medlem til valgbestyrelsen. Der vælges 2 medlemmer, hvis kommunen har over 5.000, men under 10.000 ind-

byggere, 3 medlemmer, hvis den har 10.000, men under 20.000. Har den 20.000 eller derover, vælger den 5 medlemmer, § 18, stk. 1. I hovedstadens område består valgbestyrelserne af 5 medlemmer, som vælges henholdsvis af Københavns og Frederiksberg kommunalbestyrelser, de 2 medlemmer af vedkommende råds egen midte, de 3 andre blandt de indenfor opstillingskredsen bosatte vælgere, § 20.

De nu gældende bestemmelser, der blev gennemført i 1953, afløste den siden 1849 gældende ordning, hvorefter hver kommune valgte mindst 1 medlem til valgbestyrelsen. Med 3.000 indbyggere valgte den 2 medlemmer og derudover 1 medlem for hver 1.500 yderligere indbyggere.

Udvalgets overvejelser og forslag.

Den kommunale inddelingsreform medførte en stærk begrænsning af antallet af kommuner i de enkelte opstillingskredse. Til gengæld medførte forøgelsen af indbyggertallet i de nye kommuner, at flere kommuner end hidtil skulle udpege et større antal medlemmer til valgbestyrelsen. Situationen er nu den, at mange opstillingskredse har valgbestyrelser med flere end 15 medlemmer, og i nogle tilfælde overstiger medlemstallet 20. Udvalget har overvejet, om de funktioner, valgbestyrelsen er tillagt, kan begrunde valgbestyrelser med et så stort medlemstal. Den mere almindelige betydning af valgbestyrelsens eksistens til understregning af valgets samfundsmæssige betydning og til sikring af en effektiv koordination imellem valgstedets kommune og de øvrige kommuner, afhænger formentlig i højere grad af, hvilke medlemmer der udpeges end af medlemstallets størrelse. De konkrete situationer, hvor der skal tages stilling til væsentligere problemstillinger af mere principiel betydning, er forholdsvis sjældent forekommende og vil næppe kunne begrunde så omfangsrige bestyrelser. I den forbindelse kan peges på, at valgbestyrelserne i hovedstadens område er begrænset til 5 medlemmer, uden at det har givet anledning til problemer.

Udvalget skal derfor foreslå, at der finder en begræns-

ning sted af antallet af medlemmer af valgbestyrelserne, og at begrænsningen gennemføres ved at erstatte det i loven fastsatte indbyggerkriterium med et nærmere fastsat medlemstal for hver kommune, således som vist i nedenstående oversigt.

Opstillingskredse	Antal kommuner i hver opstillingskreds	Medlemstal for hver kommune
4	1	5
13	2	4
14	3	3
18	4	2
16	5	2
6	6	2
1	7	2

Virkningen af en regel med det skitserede indhold vil være, at 65 af 72 opstillingskredse, der omfatter en eller flere kommuner, hver får et medlemstal, der ikke overstiger lo. Samtidig sikres fortsat en bredde i den politiske repræsentation i valgbestyrelserne.

De opgaver i forbindelse med forberedelse og gennemførelse af valg og afstemninger, der udføres på embedsmandsniveau i kommunerne, har fået et sådant omfang, at udvalget finder det rimeligt af hensyn til sikringen af en effektiv koordination på embedsmandsplan imellem valgstedets kommune og de øvrige kommuner i opstillingskredsen, at der i loven stilles krav om, at formændene for kommunalbestyrelserne i de til opstillingskredsen hørende kommuner er fødte medlemmer af valgbestyrelsen.

5.2.3. Tidspunktet for udpegning af udsendinge til valgbestyrelsen.

Valg af udsendinge til opstillingskredsens valgbestyrelse skal uopholdeligt iværksættes, så snart valg er udskrevet, § 18, stk. 1, sidste punktum.

Da en del kommuner følger den fremgangsmåde at vælge udsendinge enten for hele eller en del af kommunalbestyrel-

sens funktionsperiode, foreslås bestemmelsen ændret, således at denne fremgangsmåde får udtrykkelig hjemmel i loven.

5.3. Opstillingsberettigede partier og kandidater.

5.3.1. Anmeldelsesfrister ved folketingsvalg.

Gældende bestemmelser.

Berettiget til at deltage i folketingsvalg er de partier, der ved sidste folketingsvalg opnåede repræsentation i folketinget og fortsat er repræsenteret i dette, § 23, stk. 1, smh. med § 23, stk. 5. Herudover er nye partier berettiget til at deltage, når de senest kl. 22 14 dage før valgets afholdelse anmeldes for indenrigsministeren af et antal vælgere, der mindst svarer til 1/175 af samtlige ved det sidst afholdte folketingsvalg afgivne gyldige stemmer, § 23, stk. 2.

Skriftlig anmeldelse om kandidaten og dennes stillere skal indleveres til formanden for opstillingskredsens valgbestyrelse senest kl. 16 10 dage før valget finder sted, § 25, stk. 1.

Såfremt valgbestyrelsen finder, at en rettidigt indleveret kandidatanmeldelse er behæftet med så væsentlige mangler, at den må erklæres ugyldig, skal den, inden kendelse herom afsiges, telefonisk eller om fornødent telegrafisk give meddelelse herom til vedkommende kandidat eller til den i anmeldelsen anførte stiller. En ny anmeldelse kan da indleveres eller mangler afhjælpes inden 12 timer fra meddelelsens afgivelse eller afsendelse, § 25, stk. 4.

Senest kl. 16 ugedagen før valget kan i hver amtskreds (storkreds) partiet anmelde, hvilke af de opstillede kandidater, der er partiets nominerede kandidater i de enkelte opstillingskredse, samt hvilke af de opstillede kandidater det i øvrigt godkender som partiets kandidater. Inden samme tidsfrist kan partiet tillige anmelde en bestemt rækkefølge for de godkendte kandidater (partiliste) og derved angive, i hvilken rækkefølge de partiet tilfaldne stemmer i kredsen vil være at overføre til de forskellige kandidater. Disse anmeldelser skal ske skriftligt, i amtskredsene til vedkom-

mende amtmænd og i storkredsene i København-Frederiksberg til Københavns magistrat for 1. og 2. storkreds' vedkommende og til Frederiksberg kommunalbestyrelse for 3. storkreds' vedkommende, § 25, stk. 5.

Udvalgets overvejelser og forslag.

De gældende anmeldelsesfrister i forbindelse med folketingsvalg, skaber en række vanskeligheder for forberedelsen af valget. Efter udløbet af fristen for anmeldelse af nye partier 14 dage før valget skal indenrigsministeriet på få dage foretage optælling af vælgererklæringer fra nye partier og kontrol af erklæringernes gyldighed, således at nye partier kan nå at indlevere kandidatanmeldelser senest kl. 16 lo dage før valget. Den korte frist indebærer, at det i tilfælde, hvor der umiddelbart før anmeldelsesfristens udløb 14 dage før valgdagen anmelder sig flere end ét nyt parti, kun vil være muligt at gennemføre en begrænset kontrol af vælgererklæringerne. Endvidere skaber fristen for indlevering af kandidatanmeldelser lo dage før valgdagen og fristen for anmeldelse af partiliste m.v. 7 dage før valgdagen problemer for valgbestyrelserne med hensyn til at nå at få bestilt, trykt, leveret og udsendt stemmesedler m.v.. Vanskelighederne for valgbestyrelserne med at overholde fristerne er baggrunden for, at byrådssekretærforeningen har fremsat ønske om en forlængelse af anmeldelsesfristen for partilister m.v. fra 7 til 12 dage, fristen for kandidatanmeldelser fra lo til 14 dage, og en forlængelse af anmeldelsesfristen for nye partier.

Indledningsvis skal udvalget pege på, at anmeldelsesfristerne må ses i sammenhæng, idet en forlængelse af fristen for anmeldelse af partiliste m.v. og en forlængelse af fristen for kandidatanmeldelser forudsætter, at også fristen for anmeldelse af nye partier forlænges, idet det ikke er muligt at foretage en forkortelse af den periode, som i dag står til rådighed for optælling og kontrol af vælgererklæringer i forbindelse med anmeldelse af nye partier. Det er ej heller muligt at forlænge fristen for anmeldelse af

partiliste m.v. uden en tilsvarende forlængelse af fristen for kandidatanmeldelser.

En væsentlig forlængelse af de gældende frister er efter udvalgets opfattelse ikke mulig uden at berøre den nuværende adgang til at udskrive valg med kort varsel, der er fastsat som en bindende forudsætning i udvalgets kommissorium. En forlængelse af fristen for anmeldelse af nye partier og dermed de øvrige frister uden at berøre muligheden for at udskrive valg med kort varsel ville dog være mulig, såfremt der gennemførtes en ordning, hvorefter kun de nye partier, som senest en vis periode, f.eks. 30 dage, før valgdagen var godkendt af indenrigsministeren, blev berettiget til at deltage i valget. En sådan ordning ville imidlertid afskære helt nye partidannelser fra at nå at få indsamlet vælgerunderskrifter, og denne konsekvens tilsiger efter udvalgets opfattelse, at fristen for anmeldelse af nye partier relaterer sig til et tidspunkt, efter at valg er udskrevet.

Da blot en forlængelse af fristerne med en enkelt dag vil betyde en reel forbedring af valgbestyrelsernes vilkår for tilrettelæggelsen af valget, skal udvalget foreslå, at fristen for anmeldelse af nye partier rykkes fra 14 til 15 dage før valgets afholdelse, og fristen for anmeldelse af kandidater fra 10 til 11 dage og fristen for anmeldelse af partiliste m.v. fra 7 til 8 dage før valgets afholdelse.

5.3«2. Godkendelse af underskriftsformularer ved anmeldelse af nye partier.

Gældende bestemmelser.

Ved anmeldelse af nye partier skal anmeldelsen være bilagt erklæringer fra de vælgere, der anmelder partiet. Erklæringerne skal være afgivet på en af indenrigsministeren foreskrevet formular og være underskrevet og dateret af vælgeren personlig, og vælgerens nummer på valglisten skal være påført af vedkommende folkeregisterfører. Ved opgørelsen af antallet af vælgererklæringer ses bort fra erklæringer, der er udstedt af vælgere 1 år eller mere før anmeldelsen,

og fra erklæringer fra vælgere, der deltager i anmeldelsen af mere end et nyt parti, § 23, stk. 3.

Anmeldelse af et nyt parti bevarer sin gyldighed indtil afholdelse af førstkommende folketingsvalg, dog mindst 1 år fra anmeldelsens dato.

Udvalgets overvejelser og forslag.

Bestemmelser om formkrav til partianmeldelser blev indført ved lov nr. 373 af 21. december 1938. Herefter skulle formularer for vælgererklæringer til brug ved anmeldelse af partier være godkendt af indenrigsministeren. Ved lov nr. 445 af 21. december 1965 indførtes den nu gældende formulering, hvorefter erklæringerne skal være afgivet på en af indenrigsministeren foreskrevet formular. Formålet med ændringen har angiveligt været at undgå den relativt omfattende brevveksling i godkendelsessagerne.

Indenrigsministeriet har ikke fulgt intentionen op og ved bekendtgørelse foreskrevet, hvilke krav der i teknisk henseende måtte stilles til formularens indretning og form. Ministeriet har ej heller under behandlingen af ansøgninger om godkendelse af formularer nøjedes med at påse, om de krav, der i teknisk henseende må stilles, har været opfyldt, men har tillige nægtet godkendelse, hvis der har bestået en risiko for, at det på formularen anførte partinavn kunne forveksles med navnet på et i forvejen godkendt eller i folketinget repræsenteret parti. Ministeriet har herved lagt afgørende vægt på at varetage hensynet til, at der i alle forhold omkring valg til folketinget over for vælgerne hersker den størst mulige klarhed. Godkendelsen af en formular indebærer således, at den pågældende partidannelse i denne periode kan påregne ikke at blive generet i indsamlingsarbejdet ved, at andre partidannelser med forvekslelige navne tillige får godkendt underskriftsformularer. Tilsvarende vil en ny partidannelse ikke kunne benytte et navn, som kan forveksles med navnet på et eksisterende parti, og derved eventuelt opnå en fortrinsstilling ved indsamling af underskrifter. Endelig modvirkes uklarheder og misforståelser under

selve valget.

Der har tidligere været rejst tvivl med hensyn til, om indenrigsministeriet har fornøden hjemmel til at nægte . godkendelse under henvisning til forvekslingsrisikoen. Under en klagesag vedrørende navnet "Kommunistisk Arbejderparti", som indenrigsministeriet havde afvist med den forannævnte begrundelse, har folketingets ombudsmand (folketingets ombudsmands beretning for 1976 side 279-80) dog udtalt, at indenrigsministeriet efter hans opfattelse har hjemmel til at nægte godkendelse under hensyn til forvekslingsrisikoen, idet han dog samtidig har henstillet, at ministeriet tilvejebringer udtrykkelig lovhjemmel hertil.

Til indenrigsministeriets praksis knytter der sig navnlig to ulemper. Den benyttede praksis har den virkning, at godkendelse meddeles til den person, der søger. Da det kan være tilfældigt, hvilken person, der underskriver ansøgningen, kan der i tilfælde, hvor godkendelsens indehaver bryder med en eventuel partiorganisation, opstå den urimelige situation, at en partidannelsen uvedkommende person vil kunne udnytte den godkendte partibetegnelse. Indehaveren af en godkendelse vil endvidere kunne oparbejde en magtposition i forhold til sin partidannelse, baseret udelukkende på den omstændighed, at den pågældende står som "ejer" af godkendelsen. Den anden ulempe er, at indenrigsministeriet i forbindelse med en godkendelse ikke påser, om en anden i forvejen havde fået navnet optaget i foreningsregistret.

Udvalget har på baggrund af lovens gældende formulering overvejet en ændring af indenrigsministeriets godkendelsespraksis, enten således at ministeriet nøjes med i bekendtgørelsesform at foreskrive de tekniske krav til underskriftformulærens indhold og form, eller således at behandlingen af ansøgninger om godkendelse i hvert tilfælde begrænses til alene at omfatte en undersøgelse af, om de tekniske krav er opfyldt. Denne fremgangsmåde vil imidlertid dels ikke bidrage til en løsning af de problemer, der er omtalt i det foregående, dels være udtryk for, at det hensyn til klarhed, der har begrundet indenrigsministeriets videre-

gående godkendelsespraksis, ikke længere skulle være tilstrækkelig bæredygtigt, hvad udviklingen i ministeriets praksis ikke kan tages til indtægt for.

En anden mulighed for at modvirke ulemperne ved den nuværende godkendelsespraksis kunne være at erstatte de gældende betingelser for partianmeldelse med et krav om partiregistrering, svarende til hvad der gælder i Sverige og Norge. I Sverige kan registrering af en partibetegnelse finde sted, såfremt partiet ikke udgør en underafdeling af en politisk sammenslutning, at partiet dokumenterer, at det har mindst 1.500 stemmeberettigede medlemmer i hele riget, og at partibetegnelsen må antages ikke at ville føre til forveksling med en betegnelse, som allerede er registreret eller vil kunne registreres efter tidligere indsendt ansøgning. Også i Norge kan et politisk parti blive registreret med et bestemt partinavn. En ansøgning om registrering skal være underskrevet af medlemmerne af partiets hovedbestyrelse og skal være ledsaget af dokumentation for, hvem der er valgt til hovedbestyrelsen. I øvrigt er registreringen betinget af, at der fremlægges egenhændigt underskrevne erklæringer fra 3.000 stemmeberettigede vælgere, og at partinavnet ikke kan forveksles med et allerede eksisterende parti eller navnet på et parti, der er søgt registreret, uden at afslag er meddelt.

En partiregistrering vil utvivlsomt kunne bidrage til, at en del af de ulemper, der er forbundet med den nuværende godkendelsespraksis, undgås. Der vil dog også under en sådan ordning kunne opstå konflikter om, hvem der er rettig-hedshaver, f.eks. i tilfælde af partisplittelse.

Udvalget skal på denne baggrund foreslå, at den nuværende godkendelsespraksis opretholdes, og at der som henstillet af folketingets ombudsmand tilvejebringes udtrykkelig lovhjemmel for indenrigsministerens kompetence til at nægte godkendelse, såfremt en partibetegnelse vil kunne forveksles med en allerede godkendt partibetegnelse eller betegnelsen for et i folketinget repræsenteret parti.

For at undgå, at der opstår tvivl om berettigelsen til

at benytte partibetegnelsen som følge af, at andre efterfølgende lader den samme partibetegnelse registrere i foreningsregistret, foreslås fastsat en pligt for indenrigsministeren til at foretage en formelig registrering af de godkendte partibetegnelser. Da adgangen til registrering i foreningsregistret er betinget af, at registrering ikke kan finde sted i andre af staten oprettede registre, vil en registrering i indenrigsministeriet af godkendte partibetegnelser udelukke, at der efterfølgende kan stiftes ret for en forening ved registrering i foreningsregistret.

Udvalget finder det endvidere hensigtsmæssigt, såfremt der, inden godkendelse af en partibetegnelse meddeles, kunne gennemføres en undersøgelse i foreningsregistret af, om de navne, der er optaget i registret, er til hinder for en godkendelse. Kombinationen af en forudgående undersøgelse i foreningsregistret og en registrering af partibetegnelser vil efter udvalgets opfattelse skabe en god sikring imod fremkomsten af konflikter om retten til at anvende en godkendt partibetegnelse.

5.3.3. Kandidatanmeldelsens oplysninger om kandidat og stillere.

I § 25, stk. 2, er det bestemt, at en kandidatanmeldelse skal indeholde oplysning om kandidatens fulde navn, livsstilling og bopæl. Tilsvarende gælder i stk. 3 for kandidatens stillere.

Byrådssekretærforeningen og Københavns magistrat har stillet forslag om, at der i hvert fald for stillernes vedkommende bør kunne kræves oplysning om personnumre, idet denne oplysning gør kontrollen med, om stillerne opfylder valgretsbetingelserne, nemmere. Det er under den nuværende ordning meget tidskrævende at foretage kontrol af, at kandidat og stillere opfylder valgretsbetingelserne på grundlag af valglisterne. Når henses til, at de data om kandidaten og hans stillere, som skal afgives, bliver afgivet til en myndighed, som i forvejen er eller vil kunne komme i besiddelse af kandidaternes og stillernes personnumre, finder

udvalget det uden betænkeligheder, såfremt der i loven stilles krav om, at kandidatanmeldelsen ledsages af oplysning om kandidatens og stillernes personnumre.

5.3.4. Partiernes beføjelser til at godkende kandidater.

I 1973 opstod den situation, at en kandidat lod sig opstille i 3 kredse, uanset at partiet kun ville godkende den pågældende kandidat i en kreds. I denne anledning udtalte formanden for udvalget til prøvelse af valgene, at den beføjelse, der er tillagt partiet til at godkende, henholdsvis forkaste opstillede kandidater, jfr. § 25, stk. 5, "medfører ikke adgang for partiet til en begrænset godkendelse af kandidaterne, således at de kan godkende en kandidat i en kreds, men forkaste ham i en anden kreds". Som følge heraf har de efterfølgende valgcirculærer i 1975, 1977 og 1979 indeholdt en udtrykkelig bestemmelse om, at partiets anmeldelse af godkendte kandidater må være ubetinget og ikke kan begrænses til bestemte opstillingskredse indenfor amts- eller storkredsen. Partiet kan således ikke godkende en kandidat i en kreds, men forkaste ham i en anden.

Udvalget er af den opfattelse, at den retsopfattelse af udstrækningen af partiernes beføjelse til at godkende kandidater, som er udtrykt i valgcirculærerne, bør have udtrykkelig lovhjemmel og foreslår derfor en hertil svarende bestemmelse indføjet i § 25.

5.3.5. Tilbagetrækning af kandidatanmeldelse m.m.

Folketingsvalgloven indeholder ingen bestemmelse om, hvorvidt en indleveret kandidatanmeldelse kan tilbagetrækkes og ej heller bestemmelse om, hvorvidt stillerne kan trække deres tilsagn om at virke som stillere tilbage. I praksis antages det, at en kandidat kan trække sin anmeldelse tilbage over for valgbestyrelsen, og at tilbagekaldelsen kan ske indtil det tidspunkt, da amtmanden kan bekendtgøre, hvilke kandidater der er opstillet i vedkommende amtskreds (kl. 16 ugedagen før valgdagen). Det antages med hensyn til stillerne, at disse ikke kan trække deres tilsagn tilbage,

når der er gjort brug af det, d.v.s. når anmeldelsen er indleveret til valgbestyrelsen. De nævnte spørgsmål om tilbage-trækningsadgangen giver ved hvert valg anledning til en hel del forespørgsler, og udvalget foreslår derfor, at der i § 25 indføres en bestemmelse, svarende til den nuværende praksis.

5.4. Oprettelse og nedlæggelse af afstemningsområder.

Efter § 28, stk. 3, har kommunalbestyrelsen kompetence til at nedlægge et afstemningsområde. lo pct. af afstemningsområdets vælgere kan dog ved skriftlig erklæring forhindre dette.

Bestemmelsen blev indsat i folketingsvalgloven i 1963, idet man uden videre har overført den fra 1920-loven stammende lo pct.-regel for så vidt angår deling af afstemningsområder. I bemærkningerne til lovforslaget er det anført, at der i forbindelse med centraliseringen af skolevæsenet var opstået et behov for nedlæggelse af afstemningsafdelinger, idet der efter distriktsskolernes nedlæggelse ofte savnedes egnede afstemningslokaler.

Den tilsvarende bestemmelse i den kommunale valglovs § 14 er af byrådssekretærforeningen foreslået ændret, således at vælgere, der kan forhindre nedlæggelse af et afstemningssted, fastsættes til mindst 25 pct..

Indenrigsministeriet har kun modtaget ganske enkelte telefoniske henvendelser fra kommuner vedrørende den pågældende bestemmelse og har derfor ikke kendskab til, hvorvidt den i nævneværdigt omfang faktisk har forhindret kommunalbestyrelser i at nedlægge afstemningsområder.

Det må erkendes, at bestemmelsen navnlig i små afstemningsområder kan bevirke, at et meget begrænset antal vælgere kan forhindre gennemførelsen af et i øvrigt - navnlig ud fra et økonomisk synspunkt - velmotiveret ønske om at nedlægge et afstemningsområde. Der er dog samtidig et behov for, at en betydelig lokal modstand mod en nedlæggelse kan gøres gældende. Det foreslås derfor, at andelen af vælgere i et afstemningsområde, der kan forhindre en nedlæggelse, ænd-

res fra lo pct. til 25 pct..

Derimod finder udvalget ikke, at der er grundlag for at ændre § 28, stk. 2, hvorefter lo pct. af vælgerne kan forpligte kommunalbestyrelsen til at opdele kommunen i forskellige afstemningsområder, idet der her er tale om, at lo pct. af samtlige vælgere i kommunen skal fremsætte andragende herom.

5.5. Valgets afholdelse.

5.5.1. Inhabiliteringsregler for medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrelser og tilfornordnede vælgere.

I folketingsvalgloven er der intet nævnt om, at opstillede kandidater skulle være retligt afskåret fra at varetage hvervene som medlem af valgbestyrelsen, valgstyrelse eller tilfornordnet vælger, ligesom der heller ikke i lovgivningen iøvrigt er taget stilling til spørgsmålet.

Indenrigsministeriet har, navnlig i forbindelse med folketingsvalget i oktober 1979, modtaget en række forespørgsler vedrørende det nævnte forhold. Ved besvarelsen af disse forespørgsler har indenrigsministeriet taget udgangspunkt i den almindelige retsgrundsætning, hvorefter en indehaver af et offentligt hverv ikke kan deltage i behandling og afgørelse af en sag, hvori den pågældende har en sådan personlig interesse, at der kan være risiko for, at denne interesse påvirker udfaldet af sagen i usaglig retning. Formålet med denne retsgrundsætning er dels at forebygge sådanne usaglige afgørelser, dels at sikre, at borgerne har tillid til, at personer, der virker i offentlige hverv, er upartiske i forhold til de sager, hvori de medvirker ved behandling og afgørelse.

For så vidt angår hvervene som medlem af valgbestyrelsen samt valgstyrelser har indenrigsministeriet lagt til grund, at det i folketingsvalgloven nærmere er fastlagt, hvilke opgaver disse hverv er forbundet med. Det er herved indenrigsministeriets opfattelse, at disse opgaver typisk er af en sådan karakter, at der vil kunne opstå interessekonflikter, såfremt folketingskandidater inden for vedkommende

amtskreds blev udpeget til hvervene. Det er endvidere indenrigsministeriets opfattelse, at den konkrete betydning af disse interessekonflikter og hyppigheden heraf vil være så stor, at den nævnte retsgrundsætning om inhabilitet bevirker, at folketingskandidaterne inden for amtskredsen helt må være afskåret fra at varetage hvervet som medlem af valgbestyrelsen eller som valgstyrer.

Hvad angår tilforordnede vælgere findes der ikke i folketingsvalgloven bestemmelser om, hvilke opgaver, der er forbundet med hvervet, bortset fra angivelsen om, at de pågældende er tilforordnet valgbestyrelsen og valgstyrerne, hvilket indebærer, at opgaverne fastlægges af disse instanser. Det er derfor muligt, at hvervet som tilforordnet vælger tilrettelægges på en sådan måde, at der ingen risiko er for, at interessekonflikter af den omhandlede art vil kunne forekomme. Indenrigsministeriet har på denne baggrund ikke fundet, at der efter gældende ret er tilstrækkeligt grundlag for med sikkerhed at antage, at folketingskandidater på forhånd må erklæres for inhabile ved udpegning af tilforordnede vælgere i den amtskreds, hvori de er opstillet. Under hensyn til ønsket om at sikre offentlighedens tillid til valgbehandlingen, og da de tilforordnede vælgere i praksis varetager en række opgaver af samme karakter som valgstyrerne, har indenrigsministeriet imidlertid samtidig givet udtryk for, at kommunalbestyrelserne ved udpegning af tilforordnede vælgere bør undgå at udpege kandidater, der er opstillet til valget i vedkommende amtskreds.

Udvalget kan tiltræde indenrigsministeriets opfattelse, som er beskrevet i det foregående. Udvalget finder samtidig, at der med henblik på at undgå retsusikkerhed bør indsættes udtrykkelige bestemmelser i folketingsvalgloven, hvorefter hvervene som medlem af valgbestyrelsen, som valgstyrer og som tilforordnet vælger ikke kan indehaves af kandidater, der er opstillet til valget i vedkommende amtskreds.

Udvalget har samtidig overvejet, hvorvidt sådanne bestemmelser vil nødvendiggøre tilsvarende bestemmelser i den kommunale valglov. Udvalget finder imidlertid, at de retlige

betragtninger vedrørende hvervene som medlem af valgbestyrelsen, som valgstyrelser og som tilforordnet vælger, som der foran er gjort rede for, ikke vil have tilsvarende gyldighed for kommunale valg. Ved disse valg vil det være det sædvanlige, at en stor del af kandidaterne udpeges til de nævnte hverv, hvorved der vil kunne finde en gensidig kontrol sted, i modsætning til ved folketingsvalg, hvor det kun vil være i enkeltstående tilfælde, at hvervene varetages af amtskredsens kandidater. Hertil kommer, at der ville kunne opstå vanskeligheder ved den forsvarlige afvikling af de kommunale valg, såfremt de opstillede kandidater var afskåret fra at varetage hvervene.

5.5.2. Udpegning af formand for valgstyrelserne.,

Valgstyrelserne vælger selv deres formand,, § 29, stk. 3. Byrådssekretærforeningen har foreslået, at valgstyrelsernes formand i stedet udpeges af kommunalbestyrelsen. Ved at lade kommunalbestyrelsen udpege formanden undgås, at forberedelsen af valghandlingens åbning forsinkes på grund af formandsvalget. Da det endvidere i vidt omfang er praksis at designere, hvem der skal være formand allerede ved fordelingen af hvervene som valgstyrere imellem medlemmerne af kommunalbestyrelsen, vil der med ændringen opnås en legalisering af praksis. Når hertil kommer, at der så vidt ses ikke er væsentlige hensyn, der taler for at opretholde den gældende ordning, foreslås ændringen gennemført.

5.5.3. Erstatning for dokumenteret mistet arbejdsfortjeneste til valgstyrere og tilforordnede vælgere.

Lov om kommunernes styrelse indeholder i § 16, stk. 4, hjemmel til at yde erstatning for dokumenteret mistet arbejdsfortjeneste. De maksimale beløb, der kan oppebæres som erstatning for mistet arbejdsfortjeneste, udgør efter de pr. 1. oktober 1979 gældende diætbeløb kr. 760,88 for møder af ikke over 4 timers varighed og kr. 951,00 for møder af mere end 4 timers varighed.

Ud over den kommunale styrelseslov er i. skolestyrel-

seslovens § 18 fastsat regler for ydelse af diæter (og befordringsgodtgørelse) for deltagelse i skolekommissionens og skolenævnenes møder i overensstemmelse med reglerne i § 16 i den kommunale styrelseslov. Henvisningen til den kommunale styrelseslov antages også at omfatte bestemmelsen om erstatning for dokumenteret mistet arbejdsfortjeneste i § 16, stk. 4.

Vederlæggelse af valgstyrere og tilforordnede ved folketingsvalg og folkeafstemninger sker i henhold til § 29, stk. 4, i folketingsvalgloven. Herefter tilkommer der valgstyrere og tilforordnede vælgere diæter for deres virksomhed på valgdagen af samme størrelse som de diæter, der i henhold til lov om kommunernes styrelse ydes for udførelse af andre kommunale hverv. Lov om kommunale valg § 14, stk. 5, og lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet § 11, stk. 3, indeholder tilsvarende bestemmelser.

Hjemmel for udbetaling af vederlag til valgstyrere og tilforordnede blev første gang tilvejebragt ved lov nr. 279 af 9. juni 1948. Ifølge lovens § 29, stk. 3, sidste punktum, tilkommer der valgstyrerne og de tilforordnede et vederlag på 25 kr. for deres virksomhed på valgdagen.

Vederlaget blev forhøjet til 40 kr. ved lov nr. 208 af 16. juni 1961.

Den gældende bestemmelse i folketingsvalglovens § 29, stk. 4, blev indsat ved lov nr. 445 af 2. december 1965. Ifølge bemærkningerne til lovforslaget (folketingstidende 1964/65 tillæg A, spalte 802-803) anførtes som begrundelse for den nye regel, at de diætbløb, der i henhold til de kommunale styrelseslove blev ydet for varetagelse af kommunale hverv, oversteg det vederlag på 40 kr., der ifølge folketingsvalgloven tilkommer valgstyrerne og de tilforordnede vælgere for deres virksomhed på valgdagen. Det fandtes ikke rimeligt, at hvervene som valgstyrere og tilforordnede blev vederlagt ringere end andre kommunale hverv, og da en fiksering i valgloven af et bestemt vederlag for denne virksomhed måtte påregnes at nødvendiggøre fortsatte ajourføringer af vederlaget gennem lovændringer i takt med reguleringen af

de almindelige kommunale diæter, blev det foreslået, at der blev ydet valgstyrere og de tilforordnede vælgere diæter som angivet i lovbestemmelsen.

Indenrigsministeriet har hidtil været af den opfattelse, at bestemmelsen ikke giver hjemmel for at udbetale erstatning for dokumenteret mistet arbejdsfortjeneste.

Et hovedsynspunkt bag indførelsen af regler i den kommunale styrelseslov om erstatning for mistet arbejdsfortjeneste har været, at der bør søges opnået en forskelsudjævning mellem personer, der ikke lider noget indtægtstab på grund af fravær fra deres arbejdsplads som følge af mødedeltagelse, og personer, der lider et sådant tab.

Reglerne i den kommunale styrelseslov om erstatning for mistet arbejdsfortjeneste skal ses særligt på baggrund af, at medlemmer af kommunalbestyrelsen i en normalt flerårig periode deltager i hyppig mødevirksomhed og derfor vil få kumuleret et større økonomisk tab, såfremt der ikke blev ydet erstatning for dokumenteret mistet arbejdsfortjeneste. For valgstyrere og tilforordnede er situationen en anden. De udfører et enkeltstående hverv med relativt lange mellemrum, og det økonomiske tab, der vil kunne opstå, er meget begrænset. Hertil kommer, at der med den fremgangsmåde, der sædvanligvis benyttes ved udvælgelse af valgstyrere og tilforordnede, er tale om hverv, der udføres frivilligt af de pågældende. Der gør sig derfor efter udvalgets opfattelse ikke tilstrækkeligt tungtvejende grunde gældende for at gennemføre en erstatningsordning for valgstyrere og tilforordnede med de heraf følgende administrative og økonomiske merbyrder for myndighederne.

5.5.4. Information om valgets afholdelse.

I § 30, stk. 1 og 2, er fastsat bestemmelser om offentliggørelse af dag og klokkeslæt for afstemningen samt offentliggørelse om afstemningsstederne. Således skal valgbestyrelsen senest ugedagen før valget mindst én gang offentliggøre dag og klokkeslæt for afstemningen. Offentliggørelsen skal ske i de stedlige dagblade, der fortrinsvis læses i den

pågældende opstillingskreds, således at bekendtgørelse sker i mindst ét af hvert af de politiske hovedpartiers dagblade.

Med det samme varsel skal kommunalbestyrelsen ligeledes offentliggøre dag og klokkeslæt for afstemningen. Det skal ske ved opslag på rådhuset eller på et eller flere af kommunalbestyrelsen fastsatte steder. Kommunalbestyrelsen skal endvidere enten samtidig, eller så snart det derefter kan ske, kundgøre afstemningsstederne. Kundgørelsen skal ske ved opslag i kommunen, og, såfremt kommunalbestyrelsen måtte finde det hensigtsmæssigt, tillige ved bekendtgørelse i dagbladene.

Byrådssekretærforeningen har givet udtryk for den opfattelse, at bekendtgørelserne om dag og klokkeslæt for afstemningen bør samles i én annonce, der indrykkes af opstillingskredsens valgbestyrelse, og at indrykningen finder sted i passende tid før udløbet af fristen for modtagelse af kandidatanmeldelser, da stedet for modtagelsen af kandidatanmeldelser bør bekendtgøres samtidig.

Udvalget er med byrådssekretærforeningen enig i, at kravet om, at kommunalbestyrelsen ved opslag skal kundgøre dag og klokkeslæt for valget, ikke er nødvendig. Anvendelse af opslag som bekendtgørelsesform forekommer utidssvarende, og er næppe heller nødvendig ved siden af den annoncering, der gennemføres af valgbestyrelsen. Hertil kommer, at behovet for "lokale initiativer til information om dag og klokkeslæt for valget ikke er så stort i dag som tidligere, når henses til den informationsdækning, der følger af den omfattende medieinteresse for valg og afstemninger.

Når der ikke i loven er fastsat regler for, hvor tidligt valgbestyrelsen skal kundgøre dag og klokkeslæt for afstemningen, skyldes det, at tidspunktet vil kunne afhænge af andre forhold, f.eks. et lokalt ønske om samtidig annoncering af andre oplysninger om valgets afholdelse, indrykningsfrister for annoncer og lignende. Udvalget mener derfor ikke, at det, som byrådssekretærforeningen har givet udtryk for, bør lovfæstes, at indrykning af en annonce om dag og klokke-

slæt for valget skal finde sted "i passende tid før udløbet af fristen for modtagelse af kandidatanmeldelser".

Som det fremgår af det følgende, foreslår udvalget, at udsendelse af valgkort gøres obligatorisk. Da valgkortet indeholder oplysning om afstemningsstedet, forekommer kravet i § 30, stk. 2, om kommunalbestyrelsens kundgørelse af afstemningsstedet overflødig og foreslås ophævet.

5.5.5. Anvendelse af valgkort.

Kommunalbestyrelsen kan vedtage at udsende valgkort til vælgerne forud for afstemningen. Valgkortene, hvis funktion er at identificere vælgeren under afstemningen, skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse samt nummer på valglisten, § 30, stk. 3.

Da en ophævelse af den årlige udarbejdelse af valglisten som nærmere omtalt i kapitel 3 forudsætter, at anvendelse af valgkort gøres obligatorisk, vil der ikke længere være behov for at foreskrive anvendelse af stemmelister som alternativ til anvendelse af valgkort, og forskrifterne i loven om anvendelse af stemmelister foreslås derfor ophævet. Dette udelukker naturligvis ikke, at stemmelister fortsat kan anvendes i det omfang, kommuner af egen drift måtte ønske at bruge dem.

I konsekvens af forslaget om ophævelse af kravet om kundgørelse af afstemningsstederne, jfr. forrige afsnit, foreslås i loven fastsat en pligt til i valgkortene at oplyse om afstemningsstedet, svarende til den nuværende praksis.

5.5.6. Stemmesedler.

Folketingsvalgloven indeholder i § 32 detaljerede regler for stemmesedlernes udseende. Disse regler er suppleret med yderligere regler i indenrigsministeriets bekendtgørelse af 11. august 1950 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg.

Det følger af bestemmelserne i § 32, at stemmesedlerne

skal være enspaltede. Det har imidlertid vist sig, at en-

spaltede stemmesedler, i tilfælde hvor der har været anmeldt et større antal kandidater end normalt i en opstillingskreds, har tendens til at blive uoverskuelige. Der er derfor behov for i særlige tilfælde at kunne benytte tospaltede stemmesedler. Anvendelse af tospaltede stemmesedler kan f.eks. tænkes at blive nødvendig, såfremt et stort antal kandidater lader sig opstille uden for partierne. Udvalget foreslår derfor, at der indsættes en bemyndigelse for indenrigsministeren til, hvor antallet af anmeldte kandidater taler derfor, at foreskrive, at kandidaternes navne indenfor hvert partifelt skal opføres i to eller flere lodrette kolonner.

5.5.7. Afstemningens gennemførelse på valgdagen.

Ifølge § 35, stk. 1, skal en af valgstyrrerne ved afstemningens begyndelse oplæse kandidaternes navne. Endvidere meddeler han, hvor de enkelte stemmelokaler er. Disse foranstaltninger er, som påpeget af byrådssekretærforeningen, utidssvarende og foreslås ophævet. Det samme gælder bestemmelsen i § 36, stk. 1, der foreskriver, at valgstyrrere og medhjælpere først afgiver deres stemme, når stemmeafgivningen er ophørt.

I § 35, stk. 9, er fastsat, at en vælger kan få stemmesedlen ombyttet, hvis stemmesedlen findes ubrugelig eller ved uagtsomhed bliver ubrugeliggjort. Denne bestemmelse har givet anledning til tvivl om, i hvilke tilfælde ombytning af stemmesedler kan finde sted, idet det navnlig har været anført, at det ikke tilstrækkelig tydeligt af bestemmelsen fremgår, at der er adgang til at få ombyttet stemmesedler, der ved uagtsomhed er forkert afkrydset. Det er endvidere blevet anført, at kravet i bestemmelsen om, at den pågældende "tilfredsstillende forklarer det skete", ikke er i overensstemmelse med den liberalisering af ombytningsadgangen, der har udviklet sig i praksis. Indenrigsministeriet har taget hensyn til kritikken ved formuleringen af valgcirculæerne, og det foreslås i konsekvens heraf, at bestemmelsen i § 35, stk. 9, ændres således, at indholdet bliver i over-

ensstemmelse med den praksis, der har udviklet sig.

5.5.8. Agitation på valgstedet.

I den gældende folketingsvalglov er der ingen udtrykkelig hjemmel for valgstyrrerne til at skride ind i tilfælde, hvor der forsøges gennemført valgagitation i valglokalerne eller i umiddelbar forbindelse hermed.

Indenrigsministeriet modtager op til hvert valg en række forespørgsler fra valgsteder m.v. om, hvorledes man skal forholde sig i sådanne situationer. Det er navnlig tilfælde, hvor biler eller lignende påsat propagandamateriale er parkeret umiddelbart udenfor valglokalet, samt hvor vælgere er iført tøj, eller bærer mærkater, emblemer eller lignende med en opfordring til at stemme på et bestemt parti eller kandidat, der giver anledning til disse forespørgsler.

Det er udvalgets opfattelse, at allerede gældende lovgivning giver valgstyrrerne grundlag for at skride ind mod utilbørlig valgagitation. Udvalget er imidlertid samtidig af den opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt at skabe en udtrykkelig lovhjemmel herfor.

5.6. Stemmeoptælling og opgørelse.

5.6.1. Redegørelsen for kasserede stemmesedler.

Såfremt en stemmeseddel kasseres, skal grunden hertil anføres i valgbogen, § 37, stk. 3. Dette krav er i valgcirculærerne formuleret således, at det i valgbogen skal anføres, af hvilken grund hver enkelt stemmeseddel erklæres ugyldig.

Indenrigsministeriet er til stadighed blevet gjort opmærksom på, at det er vanskeligt og meget tidkrævende at opfylde dette krav. Udvalget har ladet foretage en gennemgang af et større antal valgbøger. Denne gennemgang bekræfter, at det i mange tilfælde, navnlig hvor stemmesedler er kasseret på grund af "særpræg!"¹, er vanskeligt overhovedet at give en præcis begrundelse, og at det i almindelighed er vanskeligt med den fornødne sikkerhed efterfølgende at vurdere, hvorledes valgbestyrelserne har skønnet i de enkel-

te tilfælde. Udvalget skal i konsekvens heraf anbefale, at der i valgcirculæerne skabes adgang til at foretage en typisering af kassationsgrundene. En sådan typisering er efter det for udvalget oplyste allerede i dag gennemført i nogle af de største kommuner.

5.6.2. Den endelige opgørelse (fintællingen).

Som bestemmelserne om den endelige opgørelse (fintællingen) er formuleret i § 39, skal der senest dagen efter valgdagen foretages først en fornyet tælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler på samme måde som den foreløbige optælling på afstemningsaftenen, d.v.s. en optælling af partistemmer afstemningsområde for afstemningsområde, § 39, stk. 2. Derefter skal valgbestyrelsen for opstillingskredsen som helhed foretage en opgørelse af, hvor mange af de afgivne stemmer, der skal henføres til hver enkelt kandidat, § 39, stk. 3. I nogle opstillingskredse foretages den fornyede optælling efter § 39, stk. 2, dog samtidig med optællingen af personlige stemmer efter § 19, stk. 3, og byrådssekretærforeningen har på denne baggrund fremsat ønske om, at der tilvejebringes udtrykkelig hjemmel til at benytte denne fremgangsmåde.

Da den i praksis fulgte fremgangsmåde så vidt ses ikke kan give anledning til valgtekniske betænkeligheder, og da den betyder en væsentlig tidsmæssig og administrativ landvinding, skal udvalget foreslå, at der tilvejebringes hjemmel til, at valgbestyrelserne kan beslutte at sammenkæde optællingen af partistemmer med optællingen af personlige stemmer under fintællingen.

5.6.3. Kassation af stemmesedler og valgkort.

Der er i § 40, stk. 1, fastsat pligt til at opbevare stemmesedlerne indtil eet år er gået, uden at der i anledning af afstemningen er gjort retligt ansvar gældende imod nogen, hvorefter de skal tilintetgøres. Loven indeholder ingen tilsvarende bestemmelser om tilintetgørelse af valgkort.

Da der ikke ses at være behov for at opbevare stemme-

sedler og valgkort efter at folketinget har godkendt valget, foreslås bestemmelsen i § 40, stk. 1, erstattet af en bestemmelse om, at stemmesedler og valgkort skal tilintetgøres, når folketinget har godkendt valget. Hermed bringes bestemmelsen i overensstemmelse med den tilsvarende bestemmelse i § 25, stk. 2, i den kommunale valglov.

5.7. Reglerne for omvalg.

Bliver afstemningen i en opstillingskreds kendt ugyldig af folketinget, udsættes godkendelsen af kandidaterne i den stor- eller amtskreds, hvortil den pågældende opstillingskreds hører, idet dog vedkommende kandidater foreløbigt betragtes som lovligt valgte, og godkendelsen af tillægsmandaterne har i så fald kun foreløbig gyldighed. Når omvalg har fundet sted, foretages en ny opgørelse over fordelingen af tillægsmandaterne, jfr. folketingsvalglovens § 54, stk. 1.

Efter folketingsvalget i 1973 var der under folketingsdebatten om godkendelse af valget forslag om omvalg i Randerskredsen på grund af, at stemmesedlen her var udformet i strid med folketingsvalgloven. Under debatten kritiseredes reglerne i folketingsvalgloven om omvalg, idet de kun omhandlede godkendelse af mandater, medens det ikke er foreskrevet, hvorledes omvalget skal foregå. Poul Dam m.fl. udformede herefter et udkast til ændringsbestemmelser, som imidlertid aldrig blev formelt forelagt for folketinget på grund af udskrivelse af nyvalg i 1977.

Udkastet ændrer ikke principperne i de nuværende bestemmelser i folketingsvalglovens § 54 om omvalg, men indebærer følgende tilføjelser:

1) Det fastsættes, at omvalg skal finde sted senest 3 uger efter folketingets afgørelse om omvalg, og den endelige godkendelse heraf skal søges senest 2 uger efter omvalget.

2) Det fastslås, at alene de i det almindelige valg deltagende partier og kandidater kan opføres på stemmesedlerne, ligesom kun de vælgere, der havde valget på den al-

mindelige valgdag, kan deltage i omvalget og dette uanset, om de senere måtte have mistet valgretten eller - ved brevstemmer - måtte være afgået ved døden inden dagen før omvalget.

3) Det bestemmes, at foreløbigt godkendte folketingsmedlemmer, der ikke opnår valg ved omvalget, får udbetalt eftervederlag i henhold til § 84, stk. 2 (d.v.s. i 3 måneder), og at tiden som foreløbig valgt medregnes i den samlede medlemsalder. Samtidigt foreskrives det, at medlemmer, hvis mandat først godkendes ved den endelige godkendelse, oppebærer vederlag fra den almindelige valgdag.

4) Det pålægges de personer eller organer, hvis forømmelser har medført omvalget, at erstatte det offentlige og de politiske partier de af omvalget flydende merudgifter.

Der har hidtil ikke i noget tilfælde været foranstaltet omvalg efter folketingsvalg. Det kan naturligvis ikke afvises, at det forhold, at der ikke i valgloven er foreskrevet regler for fremgangsmåden ved omvalg, kan have været en medvirkende årsag hertil. Den væsentligste begrundelse må dog antages at være, at folketetinget har været meget tilbageholdende med at bevirke en sådan midlertidig lamelse af det politiske arbejde, som et omvalg ville medføre. Hertil kommer, at et omvalg i en enkelt amtskreds ville blive væsentligt påvirket af, at det øvrige lands resultat på forhånd var kendt.

Adgangen til at foranstalte omvalg må forventes kun at blive udnyttet i tilfælde, hvor der foreligger en så grov fejl, at det må antages for givet, at valgresultatet er blevet påvirket heraf. Udkastets bestemmelse om frister for afholdelse og godkendelse af omvalg er næppe udtryk for en demokratisk garanti, idet hverken regering eller folketing vil kunne have nogen interesse i at udsætte omvalget, men derimod nærmere i at fremskynde dette så meget som muligt.

Endelig er udkastets bestemmelser i øvrigt i et vist omfang udtryk for, hvad der allerede nu må antages at være gældende ret, og endvidere for så vidt angår forslaget under

pkt. 4) meget vanskeligt at håndtere.

Udvalget finder det derfor ikke hensigtsmæssigt at følge udkastet, således som det blev fremlagt.

Derimod foreslår udvalget, at de gældende regler i folketingsvalgloven om omvalg præciseres ved at indføje en bestemmelse, der fastsætter, at folketinget endeligt bestemmer, i hvilket omfang og på hvilken måde omvalg skal afholdes, og at kun de på valglisten opførte personer, der var valgberettigede på den almindelige valgdag, kan afgive stemme ved omvalg. Hermed bringes folketingsvalglovens bestemmelser om omvalg i overensstemmelse med bestemmelserne herom i den kommunale valglov og i Europa-Parlamentsvalgloven.

5.8. Brevstemmeafgivning.

Reglerne om brevstemmeafgivning er indeholdt i folketingsvalglovens kap. VI (§§ 55-65), hvortil knytter sig en række bestemmelser i indenrigsministeriets cirkulære af henholdsvis 7., 8. og 9. januar 1974 og 5. og 6. december 1977.

Lovens ret omfattende og detaljerede bestemmelser om brevstemmeafgivning er for en stor dels vedkommende blevet til ved knopskydning, hvilket bl.a. har medført, at kapitlet er uhensigtsmæssigt systematiseret, og at nogle bestemmelser er præget af en ret forskelligartet sprogstil. Udvalget har derfor foretaget en omredigering af kapitlet, hvorfor kapitlet fremstår som ændret i dets helhed.

Om de særlige problemer vedrørende søfolks stemmeafgivning henvises til kapitel 4.

5.8.1. Brevstemmeafgivningens gennemførelse på offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner.

Vælgere, der er indlagt på offentlige eller private sygehuse eller andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner, kan afgive brevstemme på sygehuset eller institutionen. Brevstemmeafgivning kan endvidere finde sted på private alderdoms- og plejehjem og i beskyttede boliger. Brevstemmeafgivning kan ligeledes finde sted i hjemmet for så vidt angår vælgere, der på grund af sygdom eller manglende

førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen, § 56, stk. 2 og 7. Medens afstemningen på de private alderdoms- og plejehjem, i de beskyttede boliger og i hjemmet finder sted ved det stedlige folkeregisters foranstaltning, skal afstemningen på de offentlige eller private sygehuse og andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner forestås af lederen af institutionen.

Stemmeafgivningen på sygehusene og på andre større helbredelses- og plejeinstitutioner giver ikke i almindelighed anledning til større problemer. Derimod giver stemmeafgivningen på de mindre, offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner erfaringsmæssigt anledning til en del problemer. Det forekommer således ved hvert valg eller afstemning, at brevstemmer fra enkelte institutioner har måttet lades ude af betragtning, fordi den af indenrigsministeriet foreskrevne fremgangsmåde ikke har været fulgt. Problemerne skyldes formentlig, at mindre plejehjem med begrænset personale og administration ikke har mulighed for at afse de fornødne ressourcer til stemmeafgivningen. Det foreslås derfor, at § 56, stk. 2, ændres, således at stemmeafgivningen på de offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner på samme måde som for de private alderdoms- og plejehjem finder sted ved det stedlige folkeregisters foranstaltning. Der foreslås samtidig fastsat en adgang for kommunalbestyrelserne til at bemyndige lederne af offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner til at være stemmemodtagere for herigennem at imødekomme behovet for at lade institutionslederne forestå afstemningens gennemførelse i de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen skønner, at den fornødne administrative kapacitet er til stede på institutionen.

5.8.2. Frankering af brevstemmeomslag.

Efter § 59 påhviler det vælgeren selv at frankere brevstemmeomslaget, når det skal forsendes til en anden kommune, hvor vælgeren er opført på valglisten. Denne bestemmelse er af byrådssekretærforeningen foreslået ændret, således at frankering sker uden udgift for vælgeren.

Den foreslåede ændring vil kunne indebære øgede udgifter for kommunerne, de danske repræsentationer i udlandet, sygehusene og fængselsvæsenet samt rederier og farvandsvæsenet. Merudgifterne for rederierne og farvandsvæsenet vil blive ret begrænsede. Det samme gælder tillige sygehusene og kriminalforsorgen, som allerede i dag i vidt omfang afholder de nævnte udgifter. For kommunerne som helhed vil frankeringen næppe betyde en større merudgift. Dels afgives en stor del af de brevstemmer, der afgives i kommunerne i samme kommune som vælgeren er optaget på valglisten, dels afholder en del kommuner allerede i dag frankeringsudgiften for vælgerne.

Da den merudgift, der vil påhvile den enkelte kommune/institution efter en ophævelse af bestemmelsen om, at vælgeren selv foretager frankering, vil blive begrænset, foreslås frankeringskravet ophævet.

5.8.3. Stemmeafgivning ved personligt fremmøde trods tidligere afgivet brevstemme.

Vælgere, der har afgivet brevstemme er efter de gældende regler udelukket fra at afgive stemme ved personligt fremmøde, såfremt det skulle vise sig, at vedkommende alligevel ikke blev forhindret i at møde op personligt på valgdagen.

Den afvisning, der finder sted af disse vælgere, er for så vidt ikke i overensstemmelse med hovedreglen om, at stemmeafgivning skal finde sted ved personligt fremmøde, jfr. § 35, stk. 3. For ikke at lade brevstemmeafgivning være en hindring for at afgive stemme ved personligt fremmøde på valgdagen taler yderligere, at man herved vil kunne imødekomme et behov for at korrigere en stemmeafgivning, som har fundet sted på et tidspunkt, hvor vælgerne ofte ikke har kendskab til navnene på de opstillede kandidater og ej heller har mulighed for at tage hensyn til eventuelle nyanmeldte partier.

Antallet af tilfælde, hvor vælgere måtte ønske at afgive stemme på valgdagen trods tidligere afgivet brevstemme,

må antages at blive meget begrænset. Personligt fremmøde forudsætter nemlig både, at den pågældende vælger ikke er forhindret i at møde op trods formodningen herom ved brevstemmeafgivningen, og at vælgeren ønsker at korrigere sin stemmeafgivning. Ordningen vil næppe heller skabe nævneværdige vanskeligheder ved afstemningen på valgstedet, selv om udleveringen af en stemmeseddel til vælgeren må gøres betinget af, at den tidligere afgivne brevstemme af en valgstyrrer forsynes med en påtegning om, at den er annulleret. Den undersøgelse af de afgivne brevstemmer, som vil være nødvendig at foretage, vil kunne lettes, såfremt brevstemmerne sorteres ud i bunker for de enkelte valgborde i afstemningslokalet.

Det foreslås på denne baggrund, at der i folketingsvalgloven indføres en bestemmelse om, at en afgivet brevstemme ikke er til hinder for, at vælgeren afgiver stemme ved personligt fremmøde på valgdagen, jfr. § 35, stk. 3, og at udleveringen af en stemmeseddel til vælgeren først må ske, når den tidligere afgivne brevstemme af en af valgstyrrerne er blevet forsynet med en påtegning om, at brevstemmen er annulleret.

Det er udvalget bekendt, at ordningen i såvel Sverige som Norge er, at brevstemmeafgivning ikke er til hinder for, at vælgerne afgiver stemme ved personligt fremmøde på valgstedet.

5.8.4. Tidspunktet for åbning af brevstemmeomslag.

Efter § 61, stk. 1, må de modtagne brevstemmeomslag tidligst åbnes af valgbestyrelsen (valgstyrrerne) aftenen før valgdagen. Byrådssekretærforeningen har foreslået tidspunktet ændret til dagen før valgdagen. Da der hermed legaliseres en udbredt praksis, der er uden betænkeligheder, er udvalget enig og foreslår bestemmelsen ændret i overensstemmelse hermed.

5.9. Ikke lovregulerede generelle problemstillinger.

5.9.1. Afholdelse af lokale folkeafstemninger samtidigt med

folketingsvalg m.v..

Indenrigsministeriet har i nogle tilfælde af kommunalbestyrelser fået forelagt spørgsmålet om lovligheden af, at der afholdes vejledende, lokale folkeafstemninger i tilknytning til almindelige valg og folkeafstemninger.

Ministeriet har til disse henvendelser givet udtryk for, at der intet lovgivningsmæssigt er til hinder herfor, men at man af hensyn til det almindelige valgs uforstyrrede afholdelse har næret nogen betænkelighed ved det. Indenrigsministeriet har samtidig udtalt, at den pågældende afstemning skal foregå lokalemæssigt helt adskilt fra det almindelige valg m.v., og at afstemningen ikke må tilrettelægges på en sådan måde, at den kan virke forstyrrende på vælgernes adgang til at afgive stemme ved det almindelige valg m.v. eller på gennemførelsen i øvrigt af dette valg.

Disse sager rejser det generelle spørgsmål, om der er behov for i valgloven at indføre regler, der eventuelt begrænser adgangen til at afholde lokale folkeafstemninger samtidig med almindelige valg, og endvidere nærmere regulerer under hvilke betingelser, det kan finde sted.

Udvalget er enig i den opfattelse, ministeriet har givet udtryk for, men finder ikke, at der er behov for en lovregulering på dette område.

5.9.2. Dispensation fra arbejdsmiljølovens hviletidsbestemmelser.

Efter § 50 i lov nr. 681 af 23. december 1975 om arbejdsmiljø skal arbejdstiden for ansatte tilrettelægges således, at der i hvert døgn gives den ansatte en sammenhængende hvilepause på mindst 11 timer.

I forbindelse med valg og folkeafstemninger efter lovens ikrafttræden har direktoratet for arbejdstilsynet efter anmodning tilladt, at bestemmelsen om 11 timers sammenhængende hvileperiode for de kommunalt ansatte fraviges i nødvendigt omfang til tilrettelæggelsen og afviklingen af valgbehandlingen under forudsætning af, at det berørte personale erklærer sig indforstået hermed. Derimod har direktora-

tet ikke villet meddele en generel dispensation fra loven for disse tilfælde, idet direktoratet har henvist til, at hele spørgsmålet om dispensationspraksis efter loven er genstand for principielle overvejelser i det regeludvalg, der er nedsat under arbejdsmiljørådet, og som har til opgave at udarbejde en hovedbekendtgørelse om arbejdstid.

Udvalget er af den opfattelse, at det er en afgørende forudsætning for overholdelsen af de meget korte tidsfrister, der er fastsat i forbindelse med valg, at der ikke ved krav om overholdelse af hviletidsbestemmelserne skabes en alvorlig risiko for valgenes og afstemningernes gennemførelse. Udvalget skal derfor henstille, at der meddeles generel dispensation fra arbejdsmiljølovens hviletidsbestemmelser i forbindelse med forberedelse og gennemførelse af valg og afstemninger.

Kapitel 6. Lovudkast med bemærkninger.

§ 1.

I lov om valg til folketinget, jfr. lovbekendtgørelse nr. 237 af 29. maj 1978, som ændret ved lov nr. 483 af 27. september 1978 om ændring af valgretsaldere, foretages følgende ændringer:

IL. Kapitel I og II ophæves og i stedet indsættes:

"I. Valgret og valgbarhed.

§ 1. Valgret til folketinget har enhver, som har dansk indfødsret, er fyldt 18 år og har fast bopæl i riget, medmindre vedkommende er umyndiggjort.

§ 2. Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, og de med disse personer samlevende ægtefæller anses for at have fast bopæl her i riget.

Stk. 2. Endvidere anses følgende personer, der midlertidigt har taget ophold i udlandet, og de med disse personer samlevende ægtefæller, for at have fast bopæl her i riget:

- a) Personer, der er udsendt for at forrette tjeneste i udlandet som ansat af en dansk offentlig myndighed eller en herværende privat virksomhed eller forening.
- b) Personer, der opholder sig i udlandet som ansat i en international organisation, hvorefter Danmark er medlem.
- c) Personer, der er udsendt for at forrette tjeneste i udlandet af en dansk hjælpeorganisation.
- d) Personer, der opholder sig i udlandet i uddannelsesøjemed.
- e) Personer, der opholder sig i udlandet af helbredsmæssige

grunde.

f) Personer, der opholder sig i udlandet, og som i henseende til tilknytningen til riget ganske må sidestilles med de under litra a-e nævnte personer.

§ 3. Ingen kan udøve valgret uden at være optaget på valglisten.

§ 4. Valgbar til folketinget er enhver, som i henhold til bestemmelserne i § 1, stk. 1, har valgret til dette, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af folketinget, jfr. grundlovens §§ 30 og 33.

II. Valglisten.

§ 5. Vælgerne skal optages på valglisten i den kommune, hvori de har fast bopæl.

§ 6. Vælgere, der opholder sig på områder i Grønland, der ikke er omfattet af den kommunale inddeling, skal, såfremt de ikke har bevaret fast bopæl andetsteds i riget, optages på valglisten i den kommune, hvor de senest havde fast bopæl. De nærmere regler om disse personers optagelse på valglisten fastsættes af indenrigsministeren.

§ 7. De vælgere, der er omfattet af § 2, stk. 1, optages på valglisten i Københavns kommune. De nærmere regler om disse personers optagelse på valglisten fastsættes af indenrigsministeren.

§ 8. De vælgere, der er omfattet af § 2, stk. 2, optages på valglisten i den kommune, hvori de sidst har været tilmeldt folkeregistret. Begæring om optagelse på valglisten skal på en af indenrigsministeren foreskrevet formular indgives til kommunalbestyrelsen i denne kommune.

Stk. 2. Per soner, der indgiver begæring om optagelse på valglisten efter stk. 1, og som inden for de sidste 4 år har haft ophold her i landet, optages på valglisten, såfremt begæringen om optagelse på valglisten ledsages af en egenhændigt underskrevet og dateret erklæring om, at vedkommende opfylder betingelserne i § 2, stk. 2. Det gælder dog ikke, såfremt de for kommunalbestyrelsen foreliggende oplysninger giver grund til at antage, at vedkommende ikke opfylder betingelserne i § 2, stk. 2. I så fald forelægger kommunalbestyrelsen begæringen om optagelse på valglisten for det i § 9 omhandlede nævn til afgørelse. Indenrigsministeren kan fastsætte, at kommunalbestyrelsen også i andre tilfælde skal forelægge begæringen for nævnet til afgørelse.

Stk. 3. I andre tilfælde end de, der er nævnt i stk. 2, forelægger kommunalbestyrelsen begæringen om optagelse på valglisten for det i § 9 omhandlede nævn til afgørelse.

Stk. 4. Afgørelser om optagelse på valglisten efter stk. 2 og 3 har virkning i 2 år fra afgørelsens dato.

Stk. 5. Indgiver en vælger, for hvem der efter stk. 2 eller 3 er truffet afgørelse om optagelse på valglisten, begæring om fornyet optagelse på valglisten inden udløbet af den i stk. 4 nævnte periode, forlænges perioden, indtil der er truffet afgørelse.

Stk. 6. Når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, at optagelse på valglisten skal finde sted, drager den omsorg for, at der meddeles underretning herom til den person, der har indgivet begæring om optagelse.

Stk. 7. Indenrigsministeren fastsætter de nærmere regler om begæringens indgivelse og behandling samt om optagelse på valglisten.

§ 9. Indenrigsministeren nedsætter et nævn, bestående af en

formand og 2 andre medlemmer. Formanden skal være dommer, og det ene af de andre medlemmer skal være kyndig i statsforfatningsret. Der udpeges efter samme regler en suppleant for formanden og hvert af de to andre medlemmer.

Stk. 2. De i §§ 60 og 61 i lov om rettens pleje indeholdte regler finder tilsvarende anvendelse for så vidt angår inhabilitet hos nævnets medlemmer eller disses suppleanter.

Stk. 3. Nævnet fastsætter selv sin forretningsorden.

§ 10. Nævnet træffer endelig administrativ afgørelse i sager, der af kommunalbestyrelsen forelægges i. henhold til § 8, stk. 2 og 3, samt i andre sager om optagelse på valglisten af personer, der har ophold i udlandet, for så vidt angår bopælskravets opfyldelse.

§ 11. Når nævnet har truffet afgørelse, meddeler nævnet underretning herom til den person, der har indgivet begæring om optagelse på valglisten, samt til vedkommende kommunalbestyrelse.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen drager omsorg for, at vælgere optages på valglisten i overensstemmelse med nævnets afgørelser.

§ 12. Når valg er udskrevet, påhviler det kommunalbestyrelsen at foranstalte, at der udarbejdes en valgliste over vælgerne i kommunen. Såfremt kommunen er delt mellem flere opstillingskredse eller i flere afstemningsområder (jfr. § 28), skal der udarbejdes en valgliste for hver af disse dele af kommunen.

Stk. 2. På valglisten optages vælgere, der senest 18.-dagen før valget har anmeldt tilflytning til kommunens folkeregister.

Stk. 3. Vælgere, der senest 18.-dagen før valget har anmeldt flytning inden for kommunen, skal optages på valglisten under den nye bopæl.

§ 13. Valglisterne udfærdiges på grundlag af oplysningerne i det centrale personregister (CPR), som er ajourført med de bevægelser, der har fundet sted til og med 18.-dagen før valget.

Stk. 2. Valglisterne skal foruden løbe-nr. indeholde vælgerens fulde navn, fødselsdato og bopæl samt en rubrik til afkrydsning af vælgernes navne.

Stk. 3. Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om udfærdigelse af valglisterne samt disses indretning.

§ 14. Så snart valglisterne er udfærdiget, udsender kommunalbestyrelsen valgkort til de vælgere, der er opført på valglisterne. Valgkort skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt angivelse af afstemningsstedets beliggenhed og dag og tidspunkt for afstemningen.

§ 15. Senest 10 dage før valget bekendtgøres det ved kommunalbestyrelsens foranstaltning i de stedlige dagblade eller lokalaviser, at der vil blive udsendt valgkort til vælgere. Bekendtgørelsen skal indeholde en opfordring til personer, der mener sig berettiget til at afgive stemme i kommunen, men som ikke har modtaget valgkort, samt personer, som finder, at valgkortets indhold er fejlagtigt, til at gøre indsigelse herom til kommunalbestyrelsen.

§ 16. Kommunalbestyrelsen drager omsorg for, at de i § 15 nævnte indsigelser behandles uden ugrundet ophold. Såfremt det viser sig, at valgkort uberettiget ikke er udsendt, eller det udsendte valgkort er behæftet med fejl, udfærdiges nyt valgkort, og der foretages om nødvendigt tilsvarende ret-

telse i valglisten. Sådanne rettelser kan foretages til og med valgdagen."

2. § 17j. stk. 4, 2.pkt., affattes således:

"Fordelingen af disse mandater på områder og på stor- og amtskredse fastsættes og bekendtgøres af indenrigsministeren efter offentliggørelsen af folketallet pr. 1. januar 1980, 1985, 1990 o.s.v., og hver fordeling er gældende for de derefter følgende valg, indtil ny bekendtgørelse finder sted."

3. I § 17JL stk. 5, erstattes ordene "kredsens vælgertal efter det sidst offentliggjorte folketingsvalgs resultater" med ordene: "kredsens vælgertal ved sidste folketingsvalg".

4. i 18, stk. 1, affattes således:

"For hver opstillingskreds dannes en valgbestyrelse. I opstillingskredse uden for hovedstadens område består valgbestyrelsen af udsendinge fra de til opstillingskredsen hørende kommuner. I opstillingskredse, der omfatter én kommune, vælger kommunen 5 medlemmer til valgbestyrelsen, i opstillingskredse, der omfatter 2 kommuner, vælger hver kommune 4 medlemmer til valgbestyrelsen; i opstillingskredse, der omfatter 3 kommuner, vælger hver kommune 3 medlemmer til valgbestyrelsen, og i opstillingskredse, der omfatter 4 kommuner eller derover, vælger hver kommune 2 medlemmer til valgbestyrelsen. Valgbestyrelsens medlemmer vælges af kommunalbestyrelserne og blandt disses medlemmer. Af de medlemmer, som kommunen skal udpege til valgbestyrelsen, udgør kommunalbestyrelsens formand det ene. Formanden for kommunalbestyrelsen i den kommune, hvori opstillingskredsens valgsted er beliggende, varetager hvervet som formand for valgbestyrelsen. I Gentofte, Odense, Ålborg og Århus kommuner udpeger kommunalbestyrelsen blandt dennes egne medlemmer ved flertalsvalg formanden for valgbestyrelsen i de opstillingskredse inden for kommunen, hvor borgmesteren ikke indtræder som medlem og formand. Valg af udsendinge til op-

stillingskredsens valgbestyrelse skal, medmindre valget er foretaget tidligere, foretages, når valg er udskrevet. For de valgte udsendinge vælges stedfortrædere.

j5. I § 18 indsættes efter stk._3_ som nyt stykke:

"Stk._4_: Kandidater til valget, som er opstillet inden for vedkommende stor- eller amtskreds, kan ikke være medlemmer af valgbestyrelsen."

6. § 19 affattes således:

"§ 19. Valgbestyrelsen drager omsorg for, at alt er rede til afstemningen. Det påhviler valgbestyrelsen umiddelbart efter udløbet af den i § 25, stk. 1, nævnte frist for kandidaters anmeldelse at påse, hvorvidt de indleverede kandidatansmeldelser er gyldige, og straks herefter at indberette til vedkommende amtmand, hvilke kandidater der gyldigt har anmeldt sig til valg i opstillingskredsen; indberetningen skal for hver kandidat indeholde de i § 25, stk. 2, omhandlede oplysninger. Så snart valgbestyrelsen fra amtmanden har modtaget underretning om samtlige i amtskredsen opstillede kandidater (§ 22), tilvejebringer den de til brug ved afstemningen fornødne stemmesedler (§ 32). Endvidere sørger valgbestyrelsen for, at de fornødne valglisten er til stede ved afstemningen.

Stk._2_Valgbestyrelsens formand indkalder valgbestyrelsen til møde og træffer afgørelse i alle spørgsmål, som ikke giver anledning til tvivl.

Stk._3_Ved alle til valgbestyrelsen overladte beslutninger gør, i tilfælde af stemmelighed, formandens stemme udslaget.

Stk._4_Ethvert medlem af valgbestyrelsen er pligtigt at give møde og i øvrigt at udføre det valgbestyrelsens medlemmer påhvilende hverv, medmindre lovligt forfald oplyses; vedkommende stedfortræder indtræder da i valgbestyrelsen.

Stk. 5. Det påhviler kommunalbestyrelserne at anvise lokaler til stemmeafgivningen samt at stille det tilstrækkelige antal stemmekasser og stemmerum af den i § 31 angivne beskaffenhed til valgbestyrelsens rådighed."

7. § 20 affattes således:

"§ 20. Valgbestyrelserne i opstillingskredsene i hovedstadens område består af 5 medlemmer, der vælges henholdsvis af Københavns borgerrepræsentation og af Frederiksberg kommunalbestyrelse .

Stk. 2. I valgbestyrelserne i opstillingskredsene i Københavns kommune skal mindst 1 medlem være medlem af enten borgerrepræsentationen eller magistraten, og de øvrige vælges blandt de inden for opstillingskredsen bosatte vælgere. For de valgte medlemmer vælges stedfortrædere. Valgene vil være at foretage under ét for samtlige opstillingskredse i kommunen. Borgerrepræsentationen udpeger formændene for valgbestyrelserne. Formændene modtager kandidatanmeldelser og indsender indberetning herom til Københavns magistrat og for 3. storkreds' vedkommende til Frederiksberg kommunalbestyrelse. Endvidere tilvejebringer formændene, når der fra henholdsvis Københavns magistrat og Frederiksberg kommunalbestyrelse er modtaget underretning om samtlige i storkredsen opstillede kandidater, de fornødne stemmesedler. De øvrige forberedelser til valget forestås af magistraten.

Stk. 3. I valgbestyrelserne i opstillingskredsene i Frederiksberg kommune skal mindst 2 medlemmer være medlem af kommunalbestyrelsen. For de valgte medlemmer vælges stedfortrædere. Valgene vil være at foretage under ét for samtlige opstillingskredse i kommunen. Kommunalbestyrelsen udpeger formændene for valgbestyrelserne. Formændene modtager kandidatanmeldelser og indsender indberetning herom til Frederiksberg kommunalbestyrelse. Endvidere tilvejebringer formændene, når der fra kommunalbestyrelsen er modtaget underretning om samtlige i storkredsen opstillede kandidater, de fornødne stemmesedler."

8. § 21, stk. 2, ophæves.

9. § 23, stk. 1-4, affattes således:

"§ 23. Berettigede til deltagelse i folketingsvalg er de partier, der ved sidste folketingsvalg opnåede repræsentation i folketinget og fortsat er repræsenteret i dette. Når valg til folketinget er udskrevet, meddeler folketingets formand indenrigsministeren, hvilke partier der opfylder disse betingelser.

Stk. 2. Berettigede til deltagelse i folketingsvalg er endvidere nye partier, der senest kl. 16 femten dage før valgets afholdelse anmeldes for indenrigsministeren af et antal vælgere, der mindst svarer til 1/175 af samtlige gyldige stemmer, der blev afgivet ved det sidst afholdte folketingsvalg. Bestemmelsen kommer ikke til anvendelse på det tyske mindretals parti. Dette parti skal dog for indenrigsministeren anmelde sin deltagelse i valget inden samme frist, som gælder for anmeldelse af nye partier.

Stk. 3. Anmeldelse af et nyt parti skal være bilagt erklæringer fra de vælgere, der anmelder partiet. Erklæringerne skal indeholde oplysning om vælgernes fulde navn, fødselsdato og bopæl samt være underskrevet og dateret af vælgerne personligt. Erklæringerne skal endvidere være påført vedkommende folkeregisterførers attestation af, at vælgeren opfylder betingelserne for valgret til folketinget. Erklæringer, der er udstedt ét år eller mere før anmeldelsen, har ikke gyldighed. Det samme gælder erklæringer fra vælgere, der deltager i anmeldelsen af mere end ét nyt parti.

Stk. 4. Erklæringer fra de vælgere, der anmelder et nyt parti, skal afgives på en formular, der forinden er godkendt af indenrigsministeren. I forbindelse med godkendelse af formularen afgør indenrigsministeren, om den anførte parti-

betegnelse kan godkendes. Et nyt parti må ikke benytte en betegnelse, der enten er taget i brug af et parti, der er repræsenteret i folketinget, eller som har så stor lighed med den betegnelse, der benyttes af et sådant parti, at en forveksling af partierne vil kunne finde sted. Ej heller må et nyt parti benytte en betegnelse, som er godkendt af indenrigsministeren for et andet parti, eller som har så stor lighed med den betegnelse, der er godkendt for et sådant parti, at en forveksling af partierne vil kunne finde sted. Når en formular til afgivelse af erklæring er godkendt, indføres den godkendte partibetegnelse i et register, der føres af indenrigsministeren. Godkendelsen har gyldighed i 2 år fra godkendelsens dato. Indenrigsministeren kan forlænge godkendelsens gyldighed, når omstændighederne taler derfor."

Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 5 og 6.

10. I § 25, stk. 1, ændres i 1. pkt. "ti" til: "elleve" og i 4. pkt., ændres "afskrift" til: "genpart".

11. I § 25, stk. 2, indsættes i 2. pkt., efter "fulde navn,": "personnummer,", "livsstilling" ændres til: "stilling", og 3. og 4. pkt. affattes således:

"Såfremt en kandidat ikke ønsker sig opført på stemmesedlerne med sit fulde navn, skal det angives, på hvilken måde navnet ønskes anført. Kandidatens slægtsnavn (efternavn) samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal dog altid anføres. Er en kandidat i videre kredse kendt under et navn, der ikke er optaget på dåbs- eller fødselsattest, eller som vedkommende ikke har fået tilladelse til at føre, kan dette navn anføres på stemmesedlerne i en parentes efter kandidatens fornavn eller slægtsnavn".

12. I § 25, stk. 3j, indsættes efter "navn,": "personnummer,".

13. I § 25, stk. 5, udgår 1. og 2. pkt., og i stedet indsættes; "senest kl. 16 otte dage før valget kan i hver amts-

kreds (storkreds) partiet anmelde, hvilke af de opstillede kandidater, det godkender som partiets kandidater i amts- eller storkredsen. Kandidater, der ikke godkendes af et parti, betragtes som opstillet uden for partiet. Foretager et parti ikke anmeldelse, betragtes de kandidater, der har sluttet sig til partiet, som godkendt af dette. Anmeldelsen må være ubetinget og kan ikke begrænses til bestemte opstillingskredse indenfor amts- eller storkredsen. Er der opstillet flere kandidater for samme parti i samme opstillingskreds (sideordnet opstilling), kan partiet endvidere anmelde, hvilken af de opstillede kandidater, der er partiets nominerede kandidat i de enkelte opstillingskredse."

14. I § 25 indsættes efter stk. 5 som nyt stykke:

"Stk. 6. En indgivet kandidatanmeldelse kan af kandidaten tilbagekaldes over for formanden for opstillingskredsens valgbestyrelse senest kl. 12 otte dage før valgdagen. En stiller kan ikke trække sit tilsagn om virke som stiller for kandidaten tilbage, efter at kandidatanmeldelsen er indleveret til formanden for opstillingskredsens valgbestyrelse."

15. ¹ i 28, stk. 3, ændres "lo" til: "25".

16. I § 29, stk. 2, indsættes efter 2. pkt.: "Valgstyrernes formand udpeges af kommunalbestyrelsen."

17. I § 29, indsættes efter jstk. 2 som nyt stykke:

"Stk. 3: Som valgstyrer kan ikke udpeges kandidater, som er opstillet ved valget inden for vedkommende amtskreds."
Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

18. I § 29j, stk. 4, udgår 1. pkt. og i 2. pkt. ændres "De" til: "Valgstyrerne".

12. i 30, affattes således:

"§ 30. Opstillingskredsens valgbestyrelse bekendtgør

senest ugedagen før valget dag og klokkeslæt for afstemningen i de stedlige dagblade, der fortrinsvis læses i den pågældende opstillingskreds, og, såfremt valgbestyrelsen finder det fornødent, tillige i stedlige lokalaviser og lignende."

20. § 31, stk. 2, 1. pkt., affattes således:

"Stemmerum skal være et i afstemningslokalet anbragt rum, der er således indrettet, at der kan afgives stemme, uden at det af andre kan ses, hvorledes vælgeren afgiver sin stemme."

21. I § 32, stk. 6, udgår 2. pkt..

22. I § 32, stk. 7, indsættes efter "stemmesedlen": "anføres med store typer ordet "folketingsvalg" og årstallet for valget samt i" og "yderst til højre" ændres til: "øverste højre hjørne".

23. I § 32, stk. 10, indsættes efter 1. pkt.:

"Indenrigsministeren er endvidere bemyndiget til, hvor antallet af anmeldte kandidater taler derfor, at foreskrive, at kandidaternes navne inden for hvert partifelt skal opføres i to eller flere lodrette kolonner."

24. I § 33, stk. 1, 1. pkt., udgår ordet "stemmelisterne," og 2. pkt. udgår.

25. I § 33 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

"Stk. 3. Som tilforordnet vælger kan ikke vælges kandidater, som er opstillet ved valget inden for vedkommende amtskreds."

26. I § 35, stk. 1, udgår 1. pkt., i 2. pkt. udgår ordet "derhos", og 3. pkt. udgår.

27. I § 36, stk. 3, indsættes efter 2. pkt.: "Valgstyrerne

påser, at vælgerne ikke udsættes for påvirkning gennem valgagitation i valglokalerne eller i de umiddelbare adgangsveje hertil".

28. i 35. stk. 4. affattes således:

"Stk. 4. Vælgerne henvender sig til valglisteføreren i den rækkefølge, hvori de møder. Vælgeren afleverer her sit valgkort, og når valglisteføreren har fundet vælgerens navn på valglisten, afkrydses vælgerens navn på listen. Har vælgeren ikke medbragt sit valgkort, udfærdiges et valgkort, der henlægges sammen med de valgkort, der i øvrigt er modtaget. Såfremt der er tvivl om vælgerens identitet, søges identiteten fastslået. Dette kan ske ved at udspørge om vælgerens navn, bopæl og fødselsdato. Derpå udleveres til vælgeren en stemmeseddel, der ved udleveringen ikke må være sammenfoldet."

29. I § 35, stk. 9. ændres "kan den pågældende vælger, når han tilfredsstillende forklarer det skete og tilbageleverer stemmesedlen, få den ombyttet" til: "kan den pågældende vælger tilbagelevere stemmesedlen og få en anden udleveret."

30. § 35j, stk. 1, 1. pkt. affattes således:

"Når stemmeafgivningen er ophørt, underskriver hver valglistefører sin valgliste."

31. I § 36, stk. 2, 1. pkt. » ændres "stemmelisten (de modtagne valgkort)" til: "valgkortene" og i 2. pkt. ændres "stemmelisterne (valgkortene)" til: "valgkortene".

32. I § 39, stk. 1. ændres "stemmelister (valgkort)" til: "valgkort".

33. I § 39, stk. 3. udgår ordet "derefter" og efter ordene "som helhed" indsættes: "samtidig eller ved en ny optælling".

34. § 39, stk. 4. ophæves.

Stk. 5 bliver herefter stk. 4.

35. I § 40, stk. 1, 3. pkt., ændres "Stemmelisterne (valgkortene)" til: "Valgkortene".

§ 40, stk. 1, 6. og 7. pkt., affattes således:

"Disse pakker vedlægges valgbogen. Stemmesedlerne og valgkortene skal tilintetgøres, når folketinget har godkendt valget, jfr. § 53."

36. § 40, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Senest dagen efter opgørelsen tilstiller formanden indenrigsministeren en fuldstændig af valgbestyrelsen bekræftet udskrift af, hvad der er tilført valgbogen om den stedfundne afstemning. Til denne indberetning skal benyttes de af indenrigsministeren dertil udfærdigede skemaer."

37. I § 54, stk. 1, indsættes efter 1. pkt.:

"Folketinget bestemmer endeligt, i hvilket omfang og på hvilken måde omvalg skal afholdes. Ved omvalg kan kun de på valglisten opførte personer, der var valgberettiget på den almindelige valgdag, afgive stemme."

38. Kapitel VI affattes således:

"VI. Brevstemmeafgivning.

§ 55. Vælgere, der er forhindret i at møde frem på afstemningsstedet i det tidsrum, i hvilket afstemningen finder sted, kan afgive brevstemme efter reglerne i §§ 55 a - 64.

§ 55 a. Vælgere, der opholder sig her i landet, kan afgive brevstemme på et hvilket som helst folkeregister.

Stk. 2. Vælgere, der er indlagt på offentlige eller private sygehuse, kan afgive brevstemme på sygehuset efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 3. Brevstemmeafgivning kan endvidere finde sted på

- 1) andre offentlige helbredelses- og plejehjem,
- 2) private alderdoms- og plejehjem, med hvilke en kommunalbestyrelse har indgået aftale om indlæggelse i henhold til den sociale lovgivning og
- 3) beskyttede boliger, der drives af en kommune, en amtskommune eller af en selvejende institution, med hvilken kommunalbestyrelsen har indgået aftale i henhold til den sociale lovgivning.

Afstemningen foranstaltes af det stedlige folkeregister efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. Kommunalbestyrelsen kan bemyndige ledere af de under nr. 1 nævnte institutioner til at foranstalte afstemningens gennemførelse på institutionen.

Stk. 4. Vælgere, der er indsat i en af kriminalforsorgens anstalter eller arresthuse, kan afgive brevstemme efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 5. Vælgere, der har bopæl på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan afgive brevstemme hos en valgberettiget person, der er udpeget af kommunalbestyrelsen.

§ 55 b. Vælgere, der opholder sig her i landet, og som på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet på valgdagen, kan afgive brevstemme i hjemmet, medmindre vælgeren har adgang til at afgive brevstemme på en af de institutioner eller boliger, der er nævnt i § 55 a, stk. 3.

Stk. 2. Begæring om at afgive brevstemme i hjemmet skal indgives til folkeregistret i opholdskommunen senest kl. 12 fjorten dage før valgdagen. Begæringen kan indgives, når valg til folketinget er udskrevet, dog tidligst 4 uger før valgdagen. Begæringen skal fremsættes på en formular, der er

foreskrevet af indenrigsministeren. Den skal indeholde oplysning om vælgerens fulde navn, fødselsdato og adresse på opholdsstedet samt en erklæring om, at vælgeren på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet på valgdagen. Begæringen skal foruden af vælgeren underskrives af en myndig person, der skal attestere, at han kender vælgeren, og at vælgeren på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet på valgdagen.

Stk. 3. Afstemningen i hjemmet skal ske i overværelse af 2 stemmemodtagere som repræsentanter for det stedlige folke-register. Stemmemodtagerne skal være valgberettiget og ansat i kommunens tjeneste. Stemmemodtagerne har ikke pligt til at opsøge vælgeren mere end én gang. De har ej heller pligt til at opsøge vælgere, der lider af en alvorligere smitsom sygdom.

Stk. 4. Indenrigsministeren fastsætter nærmere regler for afstemningen.

§ 55 c. Vælgere, der opholder sig uden for landets grænser, kan afgive brevstemme på en dansk diplomatisk eller konsularrepræsentation eller hos en af indenrigsministeren be-
myndiget.

§ 55 d. Søfolk. passagerer på danske skibe i udenrigsfart og personer ansat ved farvandsvæsenet kan afgive brevstemme på vedkommende skib eller fyr.

§ 56. Vælgere, der afgiver brevstemme her i landet i henhold til § 55 a eller § 55 b , kan stemme de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste søgnedag før valgdagen.

Stk. 2. De vælgere, der afgiver brevstemme på Færøerne, i Grønland eller i udlandet, kan tidligst stemme 3 måneder før valgdagen.

Stk. 3. Søfolk på danske skibe i udenrigsfart kan afgive brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommande folketingsvalg. Søfolk, der har afgivet brevstemme tidligere end 3 måneder før valgdagen, er ikke afskåret fra at afgive en ny brevstemme inden for den periode, der er fastsat i stk. 2.

§ 37. Indenrigsministeren tilvejebringer de stemmesedler, konvolutter, følgebrev og omslag, der skal benyttes til brevstemmeafgivning. De skal kunne fås hos folkeregistre, toldvæsen og de danske konsuler i udlandet. De skal så vidt muligt findes om bord i danske skibe.

Stk. 2. Stemmesedlerne skal være af hvidt papir, påtrykt ordet "Stemmeseddel", men i øvrigt være uden påtegning eller afmærkning af nogen art. Konvolutterne skal være uigennemsigtige og fuldstændig dække stemmesedlen. De skal være påtrykt en kort vejledning om, hvorledes stemmeafgivningen finder sted. Omslagene skal på forsiden have en påtrykt angivelse af, at de indeholder en stemmeseddel. På bagsiden skal de være forsynet med en rubrik, hvor vælgeren skriver sit fulde navn, fødselsdato og bopælen i den kommune, hvori vælgeren er opført på valglisten.

Stk. 3. Følgebrevene skal indeholde en erklæring om, at vælgeren selv frivilligt og uden overværelse af andre har udfyldt stemmesedlen, lagt den i konvolutten og tilklæbet den samt en erklæring om, at vælgeren på valgdagen er forhindret i at møde frem på afstemningsstedet i det tidsrum, i hvilket afstemningen finder sted. Følgebrevet skal angive datoen for underskriften og vælgerens fulde navn, fødselsdato, stilling og bopælen i den kommune, hvori vedkommende er opført på valglisten. Endvidere skal følgebrevet indeholde en attest udstedt af den, over for hvem stemmeafgivning har fundet sted med bevidnelse af, at underskriften er ægte og skrevet på den tid og det sted, som vælgeren har angivet, samt med bevidnelse af, at stemmeafgivning har fundet sted

uden overværelse af andre.

§ 58. Stemmeafgivningen foregår ved, at vælgeren henvender sig til en af de personer, der er omhandlet i stk. 2. Vælgere, der har indgivet begæring om at afgive stemme i hjemmet, opses dog af to stemmemodtagere, Når vælgeren har forevist fornøden legitimation, udlæveres en stemmeseddel med tilhørende konvolut, følgebrev og omslag. På stemmesedlen anfører vælgeren uden overværelse af andre enten navnet eller bogstavbetegnelsen på et af de partier, der har kandidater opstillet i den amts- eller storkreds, hvor vælgeren er opført på valglisten. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet i kredsen, skriver han dennes navn på stemmesedlen, eventuelt med tilføjelse af parti-navnet eller bogstavbetegnelsen. Derefter indlægger vælgeren uden at give nogen adgang til at se, hvorledes han har stemt, stemmesedlen i den tilhørende konvolut og tilklæber denne.

Stk. 2. Følgebrevet udfyldes efter at stemmesedlen er indlagt i konvolutten. Vælgeren skal underskrive følgebrevet i overværelse af folkeregisterføreren eller dennes stedfortræder, henholdsvis en konsulatembedsmand, føreren af et dansk skib eller dennes stedfortræder eller en tjenestemand ved farvandsvæsenet eller en af indenrigsministeren eller af kommunalbestyrelsen, jfr. § 55 ^a» stk. 5, dertil bemyndiget. De vælgere, der er omhandlet i § 55 a, stk. 2, skal underskrive følgebrevet i overværelse af sygehusinspektøren eller dennes stedfortræder. De vælgere, der er omhandlet i § 55 a, stk. 3, nr. 1, skal underskrive følgebrevet i overværelse af en repræsentant for folkeregistret eller en af kommunalbestyrelsen dertil bemyndiget. De vælgere, der er omhandlet i § 55 a, stk. 3, nr. 2 og 3, skal underskrive følgebrevet i overværelse af en repræsentant for folkeregistret. De vælgere, der er omhandlet i § 55 a, stk. 4, skal underskrive følgebrevet i overværelse af lederen af den pågældende anstalt eller arresthus eller dennes stedfortræder. De vælgere, der er omhandlet i § 55 b, skal underskrive følgebrevet

i overværelse af to repræsentanter for folkeregistret. Den attest, der er indeholdt i følgebrevet, skal af den, overfor hvem stemmeafgivning har fundet sted, underskrives egenhændigt og med angivelse af fulde navn, stilling og bopæl.

Stk. 3. Er vælgeren ikke i stand til egenhændigt at udfylde stemmesedlen eller at underskrive følgebrevet, skal stemmemodtageren yde den fornødne bistand. Er der ydet bistand ved udfyldelsen af stemmesedlen og/eller vælgerens underskrift på følgebrevet, skal dette fremgå af følgebrevet.

Stk. 4. Det påhviler de personer, der er omhandlet i stk. 2, at påse, at udleverede stemmesedler m.v. straks anvendes og tilbageleveres i overensstemmelse med §§ 58 og 59. Forsømmelse heraf straffes efter § 79.

§ 59. Når vælgeren har stemt, og følgebrevet er udfyldt og attesteret, lægger vælgeren konvolutten med stemmesedlen og følgebrevet i omslaget, som vælgeren tilklæber og adresserer til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vedkommende er opført på valglisten. Endvidere udfylder vælgeren rubrikken på omslagets bagside med tydelig angivelse af sit navn, fødselsdato samt bopælen i den nævnte kommune. Omslaget afleveres til den, overfor hvem stemmeafgivning har fundet sted. Denne foranlediger herefter straks omslaget indsendt til vedkommende kommunalbestyrelse. Stemmeafgivningen må ske så betids, at kommunalbestyrelsen kan drage omsorg for, at omslaget er fremme hos vedkommende valgbestyrelse eller valgstyrere i god tid inden afstemningens påbegyndelse.

§ 59 a. En afgivet brevstemme er ikke til hinder for, at vælgeren afgiver stemme ved personligt fremmøde på valgdagen, jfr. § 35, stk. 3. Forinden der til en vælger, der har afgivet brevstemme, må udleveres en stemmeseddel, skal den afgivne brevstemme fremtages, og en valgstyrer skal påføre brevstemmeomslaget en påtegning om, at brevstemmen er annulleret, ligesom en antegning herom skal gøres i valglisten.

Sådanne annullerede brevstemmer henlægges i en bunke for sig og kommer ikke videre i betragtning.

§ 60. Kommunalbestyrelsen samler de indsendte omslag og indfører afsenderens navn og bopæl samt tidspunktet for omslagets modtagelse i en bog, der er indrettet som foreskrevet af indenrigsministeren. De indsendte omslag nummereres og sendes uåbnede til valgbestyrelsen eller, såfremt kommunen er delt i flere afstemningsområder, til valgstyrene for det område, hvor vedkommende vælger efter den på omslaget angivne bopæl er stemmeberettiget. Omslagene skal være valgbestyrelsen eller valgstyrene i hænde inden afstemningens påbegyndelse.

§ 60 a.Når folketingsvalg er udskrevet, drager kommunalbestyrelsen omsorg for, at de brevstemmeomslag, der er modtaget fra vælgere, som inden dette tidspunkt har anmeldt flytning til en anden kommune, bliver eftersendt til den nuværende bopælskommune. Indenrigsministeren fastsætter de nærmere regler om fremgangsmåden ved eftersendelse af brevstemmeomslag.

§ 61. Inden afstemningens påbegyndelse, om fornødent dagen før valgdagen, åbner valgbestyrelsen (valgstyrene) de modtagne omslag og undersøger, om den person, fra hvem omslaget hidrører, er opført på valglisten, og sætter i bekræftende fald straks et mærke ved vælgerens navn på valglisten, samtidig med, at valgkort udfærdiges, jfr. § 33.

Stk. 2.Viser undersøgelsen, at den pågældende ikke er valgberettiget, eller oplyses det, at den pågældende inden valgdagen er afgået ved døden, lægges den uåbnede konvolut til lige med følgebrevet på ny ind i omslaget, og dette kommer ikke videre i betragtning. Det samme gælder, når omslaget indeholder andet eller mere end ét følgebrev og én konvolut, eller der efter beskaffenheden af omslaget, følgebrevet eller konvolutten er grund til at antage, at de ikke hører til

de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved deres udfyldning, attestation, underskrift eller indsendelse ikke er gået frem som foreskrevet.

Stk. 3. Er der fra en sømand på et dansk skib i udenrigsfart modtaget mere end én brevstemme, kommer den senest afgivne brevstemme i betragtning. Den eller de tidligere indkomne brevstemmer forsynes med en antegning herom på omslaget, der henlægges uåbnet og kommer ikke videre i betragtning.

Stk. 4. De konvolutter, som herefter kommer i betragtning, opbevares, hver enkelt sammen med det tilhørende følgebrev og omslag, indtil afstemningen er afsluttet. Konvolutterne nedlægges derefter i en stemmekasse og blandes mellem de øvrige stemmesedler og åbnes først, når det for optællingens skyld er nødvendigt.

Stk. 5. Omslag, som modtages af valgbestyrelsen (valgstyrrerne) efter afstemningens påbegyndelse, henlægges uåbnede og kommer ikke videre i betragtning.

Stk. 6. Ved den opgørelse, der skal finde sted i henhold til § 39, skal alt modtaget brevstemmemateriale, hvad enten det er kommet i betragtning eller ej, være til stede.

§ 62. De omhandlede stemmesedler er ugyldige:

- 1) når det ikke med sikkerhed kan afgøres, enten hvilken af kandidaterne eller hvilket af partierne vælgeren har villet give sin stemme,
- 2) når en konvolut indeholder andet eller mere end én stemmeseddel,
- 3) når der efter beskaaffenheden af en stemmeseddel er grund til at antage, at den ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved dens udfyldning ikke er gået frem som i denne lov foreskrevet.

§ 63. Det påhviler danske skibsførere, konsulatembedsmænd samt folkeregisterførere og øvrige stemmemodtagere uopholdeligt at meddele underretning til vedkommende kommunalbestyrelse, såfremt de erfarer, at nogen, som har afgivet stemme efter de ovenfor nævnte regler, er afgået ved døden inden valgdagen.

§ 64. Når valg til folketinget er udskrevet, eller der skal afholdes folkeafstemning, underrettes de danske konsulter, skibsførere på danske skibe og andre stemmemodtagere i udlandet derom.

Stk. 2. Så snart skibsføreren på et dansk skib bliver bekendt med, at der er udskrevet valg til folketinget, eller at der skal afholdes folkeafstemning, skal han underrette mandskabet herom.

Stk. 3. Skibsføreren eller dennes stedfortræder skal efter begæring medvirke ved afgivelse af brevstemme efter § 56, stk. 3, og skal foranstalte afstemning om bord, når valg er udskrevet, hvis brevstemmematerialet kan påregnes ved anvendelse af hurtigste forsendelsesmåde at kunne komme kommunalbestyrelserne i hænde i rette tid, og tvingende og uopsættelige skibsføreretninger ikke er til hinder for afstemningens afholdelse.

Stk. 4. Skibsføreren skal drage omsorg for, at der om bord findes et eksemplar af denne lov.

Stk. 5. Overtrædelse af bestemmelserne i stk. 2-4 straffes med bøde.

§ 65. For udfærdigelse af attester, påtegninger og bevidnelser, som afgives efter de her nævnte regler, ydes ingen betaling. "

39. § 66 affattes således:

"§ 66. Bestemmelserne i dette kapitel kommer til anvendelse på folkeafstemninger, der afholdes i henhold til grundlovens §§ 20, stk. 2, 29, stk. 2 og 42. Folketingets formand meddeler statsministeren og indenrigsministeren, såfremt der skal afholdes sådan folkeafstemning om et lovforslag eller en stadfæstet lov."

40. § 67, stk. 1, 2. pkt., affattes således:

"Folkeafstemning i henhold til grundlovens § 20, stk. 2, og § 42, afholdes tidligst 12 og senest 18 søgnedage efter bekendtgørelsen."

41. § 68 affattes således:

"§ 68. Berettiget til deltagelse i folkeafstemninger er alle, der opfylder betingelserne for valgret til folketinget og er opført på de i stk. 2 nævnte valglister."

Stk. 2. Når dagen for folkeafstemningen er fastsat, påhviler det kommunalbestyrelsen at foranstalte, at der efter reglerne i kapitel II udfærdiges en valgliste over kommunens vælgere.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til nr. 1.

Til kapitel I

Den nye affattelse af kapitlet er en følge af udvalgets forslag om gennemførelse af en ordning, hvorved der sker en udvidelse af kredsen af danske statsborgere med ophold i udlandet, som efter folketingsvalgloven anses for at have bevaret fast bopæl her i riget, og som således opfylder bopælsbetingelsen for valgret og valgbarhed til folketinget. Der er nærmere redegjort for udvalgets overvejelser og ordningens indhold i betænkningens kapitel 2.

Udvalget har forudsat, at nyordningen får virkning alene for folketingsvalg og folkeafstemninger og eventuelt tilige for valg til Europa-Parlamentet, men derimod ikke for kommunale valg.

Til § 1

Valgretsaldere er angivet til 18 år, jfr. lov nr. 483 af 27. september 1978 om ændring af valgretsaldere til folketinget.

Bestemmelsen er iøvrigt uændret, bortset fra at det hidtidige stk. 2 og stk. 3 er flyttet til henholdsvis § 2, stk. 1 og § 3, jfr. bemærkningerne til disse bestemmelser.

Til § 2

Både stk. 1, der er uændret i forhold til den gældende § 1, stk. 2, og stk. 2 tilsigter at tilvejebringe en afgrænsning af de i praksis hyppigst forekommende kategorier af danske statsborgere, som under ophold i udlandet har bevaret en så nær tilknytning til det danske samfund, at bopæl i grundlovens forstand kan anses at foreligge. Opregningen angiver således ikke udtømmende, hvilke danske statsborgere

med ophold i udlandet, der opfylder grundlovens bopælskrav.

Hensigten med bestemmelsen i stk. 2, litra f, er at lade sådanne personer, der opholder sig i udlandet, og som ikke direkte kan henføres til en af de i litra a-e nævnte grupper, men hvis forhold i henseende til tilknytningen ganske må sidestilles hermed, være omfattet af ordningen. Som eksempel, hvor en anvendelse af bestemmelsen kan komme på tale, kan nævnes tilfælde, hvor en person er ansat i et udenlandsk datterselskab af en herværende virksomhed.

Til §§ 3 og 4

Bestemmelserne er uændrede i forhold til gældende lovs § 1, stk. 3 og § 2.

Til kapitel II

På sit første møde nedsatte valglovsudvalget et underudvalg med den opgave at gennemgå den gældende valglisteordning med henblik på at fremkomme med forslag dels til en ordning, hvor valglisterne kun udarbejdes i forbindelse med afholdelse af valg eller folkeafstemning, dels til en modernisering af den gældende ordning. På grundlag af underudvalgets redegørelse af marts 1979 har udvalget i den nye affattelse af folketingsvalglovens kapitel om valglister udarbejdet udkast til nye bestemmelser om udarbejdelse af valglister. Disse bestemmelser vedrører alene den tekniske udarbejdelse af valglisterne og berører således ikke det hidtil gældende princip, hvorefter det er betingelse for udøvelse af valgret, at vedkommende vælger er optaget på valglisten. Det er forudsat, at den i folketingsvalgloven fastsatte almindelige valglisteordning også i fremtiden vil finde anvendelse ved såvel valg til folketinget og folkeafstemninger som kommunale valg og valg til Europa-Parlamentet. For så vidt angår en gennemgang af gældende valglisteordning samt den nærmere baggrund for udvalgets forslag henvises til kapitel 3 samt underudvalgets redegørelse, der er op-

taget som bilag til betænkningen.

I kapitlet er herudover indsat bestemmelser om optagelse på valgliste af personer med ophold i udlandet, som efter forslaget til § 2 anses for at have fast bopæl i riget.

Kapitlet indeholder ikke særbestemmelser for Københavns kommune. Dette har delvis sammenhæng med, at de i gældende lovs § 14 nævnte udvalg efter valglovsudvalgets forslag til en afskaffelse af de årlige valglister ikke længere er fornødne. Bestemmelserne i kapitlet, hvorefter kommunalbestyrelserne pålægges en række opgaver, indebærer for Københavns kommunes vedkommende alene, at ansvaret for varetagelsen af disse opgaver påhviler borgerrepræsentationen, medens deres udførelse fortsat vil kunne overlades til magistraten.

Til §§ 5 og 6

Bestemmelserne er indholdsmæssigt i overensstemmelse med gældende regler.

Til § 7

Bestemmelsen er uændret i forhold til gældende lovs § 3, stk. 3. De nærmere regler om disse personers optagelse på valgliste er fastsat i indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 398 af 2. september 1970.

Personer, der opfylder betingelserne både i stk. 1 og 2 i forslaget til § 2, behandles i valglistemæssig henseende efter denne bestemmelse.

Til § 8

Ligesom det er tilfældet for vælgere, der er omfattet af § 2, stk. 1, er optagelse på valglisten foreslået gjort betinget af, at vælgeren indgiver skriftlig begæring herom. Udvalget har endvidere fundet det mest hensigtsmæssigt, at vælgere, der er omfattet af § 2, stk. 2, optages på valg-

listen i den kommune, hvori de sidst har været tilmeldt folkeregistret, og at disse vælgere i alle tilfælde indgiver begæring om optagelse på valglisten til denne kommune. Dette hænger bl.a. sammen med ønsket om at undgå, at samtlige disse vælgere udøver deres valgret i samme opstillingskreds, samt at oplysningerne om, hvornår de pågældende vælgere sidst har boet her i landet, skal tilvejebringes herfra.

I stk. 2 er udtømmende opregnet, i hvilke tilfælde kommunalbestyrelsen selvstændigt kan træffe afgørelse om optagelse på valglisten. Det er af udvalget forudsat, at kommunalbestyrelsen foretager en undersøgelse i kommunens folkeregister af, om vedkommende andrager har haft bopæl i kommunen inden for de sidste 4 år. Derimod skal kommunalbestyrelsen ikke foretage en selvstændig efterprøvelse af indholdet af andragerens erklæring om at opfylde betingelserne i § 2, stk. 2, idet denne erklæring, der afgives under strafansvar efter straffelovens § 162, uden videre kan lægges til grund, medmindre de for kommunalbestyrelsen foreliggende oplysninger giver anledning til at antage, at betingelserne ikke er opfyldt. Udvalget har dog samtidig forudsat, at der i sager, hvor der for kommunalbestyrelsen opstår tvivl om fortolkningen af § 2, stk. 2, kan ske henskydning af afgørelsen til det i § 9 nævnte nævn. En sådan henskydning vil særlig kunne komme på tale for så vidt angår anvendelsesområdet for § 2, stk. 2, litra f. Udvalget finder herved, at det vil være hensigtsmæssigt i forbindelse med ikrafttrædelsen af nyordningen, at indenrigsministeriet benytter hjemlen i stk. 2, sidste pkt., til at pålægge kommunalbestyrelserne at forelægge alle sager om anvendelse af § 2, stk. 2, litra f, samt andre sager, hvori der opstår fortolkningstvivl, for nævnet til afgørelse med henblik på fastlæggelsen af en entydig praksis. På grundlag af en sådan praksis kunne indenrigsministeriet så på et senere tidspunkt nærmere fastlægge, for hvilke kategorier af danske statsborgere med ophold i udlandet kommunalbestyrelserne selvstændigt kan træffe afgørelse om optagelse på valgliste i henhold til § 2, stk. 2, litra f, m.v..

Det følger af bestemmelsen i stk. 3, at kommunalbestyrelsen er afskåret fra at meddele afslag på en begæring om optagelse på valglisten, som er indgivet efter reglerne i stk. 1. Dette gælder, selv om det klart fremgår af begæringen, at andrageren ikke opfylder betingelserne i § 2, stk. 2.

Når det i stk. 4 er fastsat, at afgørelse om optagelse på valglisten har virkning i 2 år fra afgørelsens dato, skyldes det, at det er en betingelse efter § 2, stk. 2, at opholdet i udlandet er af midlertidig karakter. Ved at fastsætte virkningsperioden til 2 år vil der med rimeligt korte mellemrum være anledning til at konstatere, om vælgeren fortsat hører til en af de i § 2, stk. 2, opregnede kategorier. Endvidere vil bestemmelsen medføre, at der med disse mellemrum gennemføres en fornyet vurdering på grundlag af oplysningerne om opholdets varighed, som navnlig efter forløbet af de første 4 år vil få øget selvstændigt betydning for bedømmelsen af, om bopælskravet er opfyldt.

Bestemmelsen i stk. 5 tilsigter at sikre vælgerens fortsatte optagelse på valglisten, når blot vedkommende har indgivet begæring herom inden virkningsperiodens udløb. Det ville efter udvalgets opfattelse ikke være rimeligt af afskære en vælger fra at afgive stemme, fordi den indgivne begæring ikke når at blive færdigbehandlet inden virkningsperiodens udløb.

Bestemmelsen i stk. 6 er omtalt i forbindelse med bemærkningerne til § 11.

Til i 9

Det er udvalgets opfattelse, at antallet af sager om optagelse på valgliste af danske statsborgere med ophold i udlandet samt karakteren af disse sager bevirker, at den endelige administrative behandling bør underlægges et uafhængigt nævn, som kan sikre en ensartet praksis, og hvis virksomhed kan tilrettelægges under hensyntagen til særlige retssikkerhedshensyn, og i hvilket den nødvendige sagkund-

skab kan blive repræsenteret.

Udvalget har ikke taget stilling til, hvorledes sekretariatsfunktionen for nævnet skal tilrettelægges, og hvorledes sekretariatet skal bemandes. Udvalget skal dog samtidig understrege, at der navnlig i indkøringsfasen for nyordningen må forventes at blive forelagt nævnet et betydeligt antal sager, og at den forsvarlige behandling af disse vil forudsætte, at der tilvejebringes de fornødne personaleressourcer.

Til § 10

Forslaget om, at afgørelserne træffes af et nævn, indebærer, at disse ikke kan påklages til indenrigsministeriet. Derimod vil nævnets afgørelser kunne indbringes for domstolene efter de almindelige regler.

Efter forslaget træffer nævnet endelig afgørelse i samtlige sager om bopælskravets opfyldelse for danske statsborgere med ophold i udlandet, herunder i klagesager vedrørende optagelse på valgliste i henhold til § 2, stk. 1.

Til § 11

Efter forslaget skal der gives underretning om nævnets afgørelse til den person, der har indgivet begæring om optagelse på valglisten, uanset om begæringen tages til følge, jfr. herved tillige § 8, stk. 6.

Udvalget forudsætter, at afgørelser om optagelse på valglisten, som er truffet af kommunalbestyrelsen senest 18.-dagen før et folketingsvalg m.v., eller som er modtaget fra nævnet på dette tidspunkt, vil blive taget i betragtning ved udfærdigelse af valglisterne til det pågældende valg, jfr. herved §§ 12 og 13.

Til §§ 12 og 13

Forslaget om, at valglisterne udarbejdes, når valg er

udskrevet, indebærer, at der ikke længere skal udskrives årlige valglistor (hovedlistor og tillægslister), ligesom der ikke længere skal føres tilflytterlister, jfr. herved gældende lovs § 5. Efter forslaget vil valglisterne blive udfærdiget på grundlag af udtræk af CPR, som er ajourført med de flytninger og andre bevægelser, der har fundet sted til og med 18.-dagen før valget. Udvalget har fastsat skærings-tidspunktet til 18.-dagen før valget på grundlag af en vurdering af, hvad der af hensyn til kommunernes tilrettelæggelse af valget er tidsmæssig forsvarligt. Samtidig hermed vil der ikke ske indgreb i statsministerens mulighed for at udskrive nyvalg til folketinget med ca. 3 ugers varsel.

Forslaget medfører, at vælgere, der inden skæringsdagen anmelder flytning til en ny adresse inden for samme kommune, bliver opført på valglisten for det afstemningsområde, hvor de pågældende vælgers nye bopæl er beliggende. Efter de gældende regler vil sådanne vælgere i det år, valglisterne er gældende, være henvist til at stemme på afstemningsstedet ved den gamle bopæl, hvilket er årsag til, at mange vælgere, navnlig i større kommuner, i dag har langt til afstemningsstedet. Forslaget indebærer endvidere, at vælgere, der anmelder flytning indenfor de sidste 18 dage før valget, ikke vil blive optaget på valglisten i tilflytningskommunen. Efter gældende regler er denne frist 14 dage. Disse vælgere vil derfor blive henvist til at stemme i fraflytningskommunen, eventuelt pr. brev. For vælgere ved kommunale valg forhindrer de gældende bestemmelser, hvorefter kun vælgere, der har fast bopæl i kommunen, kan afgive stemme, en sådan løsning. Det er imidlertid udvalgets hensigt i forbindelse med den senere gennemgang af den kommunale valglov at foreslå en lovændring, således at disse vælgere får adgang til at afgive stemme ved personligt fremmøde på valgdagen i fraflytningskommunen eller ved afgivelse af brevstemme ligesom for vælgere med fast bopæl i fraflytningskommunen.

For kommunerne vil forslaget medføre betydelig ressourcebesparelse navnlig derved, at løbende ajourføring af tilflytterlisterne og de indbyrdes meddelelser mellem kommu-

nerne i denne anledning afskaffes. Udvalget anslår således, at antallet af registreringer, som kommunerne vil blive sparet for at foretage, vil være i størrelsesordenen 650.000 om året.

En afskaffelse af den årlige udarbejdelse af valglister vil medføre, at der ikke længere vil eksistere en valgliste, der kan tjene som grundlag for en manuel ajourføring, i tilfælde, hvor den maskinelle udfærdigelse af valglisterne måtte svigte. Udvalget er imidlertid enig med underudvalget i, at denne risiko - med de sikringssystemer, der er gennemført - ikke kan tillægges særlig stor betydning og finder derfor ikke grundlag for at fremsætte forslag om udarbejdelse af en årlig arkivvalgliste.

De årlige valglister har hidtil dannet grundlag for udarbejdelse af grundlister til brug ved udfærdigelse af nævninge- og domsmandslistes. Efter justitsministeriets cirkulære nr. 22 af 13. februar 1979 udarbejdes grundlisterne for et tidsrum af 4 år. Efter en vedtagelse af forslaget om en afskaffelse af de årlige valglister vil denne praksis ikke længere kunne fortsætte. Udvalget skal imidlertid henvise til, at de nødvendige oplysninger til konstatering af, om de pågældende personer opfylder valgretsbetingelserne, fremgår af folkeregistrenes personkort. Endvidere vil det være muligt at udfærdige grundlisterne på grundlag af de valglister, der under alle omstændigheder udarbejdes hvert fjerde år i forbindelse med afholdelse af kommunale valg.

Efter lov om menighedsråd er kommunalbestyrelsen forpligtet til efter anmodning at stille folketingsvalglisten til rådighed for menighedsrådsvalgbestyrelsen forud for menighedsrådsvalg. Udvalget kan herved henholde sig til underudvalget vedrørende den fremtidige valglisteordning, der i sin redegørelse har givet udtryk for, at lovens forudsætning om, at menighedsrådsvalglisterne udarbejdes på grundlag af folketingsvalglisterne, ikke længere opfyldes i praksis, og at hele dette område derfor trænger til en nærmere undersøgelse.

Til §§ 14, 15 og 16

Afskaffelsen af den årlige udarbejdelse af valglister vil indebære, at der ikke længere af tidsmæssige årsager vil kunne ske fremlæggelse af valglisterne til almindeligt eftersyn. Endvidere vil der ikke længere kunne ske meddelelse til tilflyttere om optagelse på valglisten. Det er på denne baggrund, udvalget har stillet forslag om, at udsendelse af valgkort gøres obligatorisk, samt at der skal ske offentlig bekendtgørelse herom. I det tidsskema, der har dannet grundlag for fastsættelsen af skæringstidspunktet for de flytninger m.v., der tages i betragtning ved udfærdigelse af valglisterne, jfr. forslagens § 4, er det forudsat, at valgkort skal være modtaget hos vælgerne fra 6 dage før valget.

Forpligtelsen efter forslaget for kommunerne til at udsende valgkort medfører ikke, at besiddelse af valgkort bliver en betingelse for udøvelse af valgret. En vælger, der møder op på valgstedet uden valgkort, vil derfor ikke kunne afvises, medmindre vedkommende ikke er opført på valglisten.

Retten for vælgere til at få behandlet indsigelser om manglende eller fejlagtigt udfyldte valgkort gælder også sådanne indsigelser, som gøres på selve valgdagen. Forslaget indebærer derfor, at der på valgdagen i hele det tidsrum, inden for hvilket der kan afgives stemme, på kommunernes folkeregistre må være personale, som kan tage stilling til de fremsatte indsigelser.

Til nr. 2.

Den foreslåede nedsættelse af intervallet imellem de tidspunkter, hvor der finder fordeling sted af kreds- og tillægsmandater på områder og stor- og amtskredse, fra 10 til 5 år, er resultatet af udvalgets afvejning af på den ene side hensynet til at opnå en ajourføring af mandatfordelingen, som bedre end nu afspejler de geografiske bevægelser blandt vælgerne, og på den anden side hensynet til at bevare en vis

kontinuitet i mandatfordelingen. Der henvises nærmere herom til afsnit 5.1. om den lokale mandatfordeling.

Udtrykket "folketallet", der afløser udtrykket "afholdte almindelige folketællinger" i den gældende bestemmelse, henviser til de opgørelser af folketallet, som nu foretages af Danmarks Statistik kvartalsvis på basis af udtræk af CPR.

Til nr. 3.

Ændringen er af redaktionel art.

Til nr. 4.

Den foreslåede begrænsning af valgbestyrelsernes medlemstal skal ses på baggrund af, at de gældende regler for fastsættelsen af medlemstallet efter den kommunale inddelingsreform har ført til valgbestyrelser med medlemstal, der er unødigt store i forhold til de opgaver, der skal løses af valgbestyrelsen, samtidig med, at forberedelserne til valget i stigende omfang udføres på embedsmandsplan. Forslaget søger samtidig at bevare en bredde i den politiske repræsentation i valgbestyrelserne. Der henvises til afsnit 5.2.2. om valgbestyrelsens medlemstal.

Til nr. 5.

Bestemmelsen har til formål at skabe klarhed for så vidt angår valgbestyrelsesmedlemmers inhabilitet. Der henvises for en nærmere redegørelse for de gældende inhabilitetsregler til afsnit 5.5.1.. Forslaget vil medføre, at formanden for kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor opstillingskredsens valgsted er beliggende, som efter stk. 1 er født formand for valgbestyrelsen, ikke vil kunne fungere som sådan, såfremt vedkommende er opstillet som kandidat inden for amtskredsen. I disse tilfælde må kommunalbestyrelsens næstformand i stedet træde til.

Den foreslåede bestemmelse vil ikke nødvendiggøre en tilsvarende ændring af lov om kommunale valg, jfr. afsnit 5.5.1.

Til nr. 6.

Medens forberedelserne til valget efter gældende bestemmelser er fordelt imellem valgbestyrelsen og dennes formand, foreslås det fastslået, at ansvaret for udførelsen af disse opgaver i alle tilfælde påhviler valgbestyrelsen. Om den nærmere begrundelse herfor henvises til afsnit 5.2.1. om valgbestyrelsens opgaver. Det er ikke med forslaget til-
sigtet at pålægge valgbestyrelsens formand at indkalde valgbestyrelsen i større omfang end hidtil, og det behov, der har vist sig at være for en større smidighed i tilrettelæggelsen af forberedelserne til valget, foreslås tilgodeset med bestemmelsen om, at formanden træffer afgørelse i alle spørgsmål, der ikke giver anledning til tvivl, samt indkalder valgbestyrelsen til møde.

Til nr. 7.

Efter forslaget skal kun 1 af valgbestyrelsernes medlemmer samt disses suppleanter i opstillingskredsene i Københavns kommune udpeges blandt borgerrepræsentationens eller magistratens medlemmer. Efter gældende regler er dette tal 2. Forslaget er begrundet i, at det store antal opstillingskredse i Københavns kommune, ialt 16, gør det vanskeligt at opfylde forudsætningen i gældende lov.

De øvrige ændringer i bestemmelsen er en følge af udvalgets forslag om en afskaffelse af de årligt udarbejdede valglistes.

Til nr. 8.

Bestemmelsen i gældende lovs § 21, stk. 2, er i forkortet udgave gentaget i § 40, stk. 2. Da bestemmelsen systema-

tisk mest hensigtsmæssigt hører hjemme i § 40, foreslås § 21, stk. 2, ophævet, og § 40, stk. 2, ændret, således at denne bestemmelse får samme ordlyd som den gældende lovs § 21, stk. 2.

Til nr. 9.

Ændringen i stk. 1 er af redaktionel karakter.

Den foreslåede forlængelse af fristen for anmeldelse af nye partier i stk. 2 fra 14 til 15 dage før valget skal ses i sammenhæng med lovforslagets nr. lo, om en tilsvarende fristforlængelse fra lo til 11 dage for kandidatanmeldelser, og fristforlængelsen i nr. 13, fra 7 til 8 dage for anmeldelse af partiliste m.v.. Ved fristforlængelserne på en enkelt dag opnås en reel forbedring af valgbestyrelsernes vilkår for udførelsen af forberedelserne til valget uden at berøre den nuværende adgang til at udskrive valg med kort varsel. Der henvises nærmere herom til afsnit 5.3.1. om anmeldelsesfrister ved folketingsvalg.

Når det i stk. 3 er foreslået, at erklæringerne til brug ved anmeldelse af nye partier skal være påført vedkommende folkeregisterførers attestation af, at vælgeren opfylder betingelserne for valgret i stedet for som hidtil blot vælgerens nummer på valglisten, skyldes det, at vælgerens nummer på valglisten ikke vil være mulig at påføre, såfremt den årlige udarbejdelse af valglisterne bortfalder. Udvidelsen af indenrigsministerens godkendelsesbeføjelse i stk. 4, skaber udtrykkelig hjemmel for en årelang praksis, hvorefter indenrigsministeren ved godkendelse af anmeldelsesformularer har taget stilling til, om partibetegnelsen på anmeldelsesformularen indebar risiko for forveksling med partibetegnelser i det omfang, som den foreslåede formulering er udtryk for. Der henvises nærmere herom til udvalgets overvejelser i afsnit 5.3.2. om godkendelse af underskriftsformularer ved anmeldelse af nye partier.

Når der i stk. 4 er fastsat en gyldighedsperiode på 2 år for godkendelsen af anmeldelsesformularer, er det i over-

ensstemmelse med gældende praksis, idet man ikke har fundet det rimeligt, at en indehaver af en godkendt partibetegnelse, som i længere tid ikke har kunnet opnå det fornødne antal underskrifter, kan have et tidsubegrænset monopol på partibetegnelsen. For ikke af afskære partier, som skønnes at have sandsynlig mulighed for at opnå det fornødne antal underskrifter, fra at benytte partibetegnelsen til fortsat underskriftsindsamling, foreslås der indført en adgang for indenrigsministeren til efter et skøn i hvert enkelt tilfælde at forlænge godkendelsens gyldighed.

Til nr. 10.

Der henvises til bemærkningerne til nr. 9, vedrørende forlængelse af fristen for kandidatanmeldelser.

Ændringen af ordet "afskrift" til "genpart" er alene af sproglig karakter.

Til nr. 11 og 12.

Forslaget om, at der ved kandidatanmeldelser skal angives personnummer både for kandidater og stillere, skyldes ønsket om at muliggøre en hurtig kontrol i folkeregistret af, om de pågældende opfylder valgretsbetingelserne. Under den nuværende ordning er denne kontrol meget tidskrævende, og forslaget må ses i lyset af de korte tidsfrister, som kontrollen skal foretages indenfor. I betragtning af, at de data om kandidaten og dennes stillere, som skal afgives, bliver afgivet til en myndighed, der i forvejen er i besiddelse af kandidaternes og stillernes personnumre, er det fundet ubetænkeligt, at der i loven stilles krav om oplysning herom.

De øvrige ændringer af stk. 2 er af redaktionel art.

Til nr. 13.

Den nye bestemmelse fastslår udtrykkeligt, at partier-

nes anmeldelse af godkendte kandidater må være ubetinget og ikke kan begrænses til bestemte opstillingskredse indenfor amts- eller storkredsen. Partiet kan således ikke godkende en kandidat i en kreds og forkaste ham i en anden. Der henvises iøvrigt til afsnit 5.3.4..

Til nr. 14.

Bestemmelsen, der er ny, lovfæster gældende praksis. Der henvises iøvrigt til betænkningens afsnit 5.3.5..

Til nr. 15.

Ændringen tager sigte på at forhindre, at et meget begrænset antal vælgere kan forhindre gennemførelsen af et iøvrigt - navnlig ud fra et administrativt synspunkt - velmotiveret ønske om at nedlægge et afstemningsområde. Det er udvalgets opfattelse, at muligheden for, at 25 % af vælgerne i et afstemningsområde kan forhindre en nedlæggelse heraf, giver den fornødne minoritetsgaranti. Der henvises iøvrigt til afsnit 5.4..

Til nr. 16 og 18.

Ændringen har til formål at undgå, at formandsvalget forsinket valghandlingens åbning. Bestemmelsen er iøvrigt i vidt omfang udtryk for gældende praksis.

Til nr. 17.

Ved det seneste folketingsvalg har spørgsmålet i en række tilfælde været rejst, om en kandidat ved valget kan fungere som valgstyrelse eller tilforordnet vælger inden for vedkommende amtskreds.

Som det fremgår af afsnit 5.5.1. finder udvalget, at amtskredsens kandidater allerede efter gældende ret på forhånd må være afskåret fra at fungere som medlem af valgbe-

styrelsen og som valgstyrer, medens dette ikke med samme sikkerhed kan fastslås for tilforordnede vælgere.

Med henblik på at skabe klarhed omkring retstilstanden på dette område har udvalget foreslået, at det i folketingsvalgloven fastslås, at hverene som medlem af valgbestyrelsen, som valgstyrer og som tilforordnet vælger ikke kan indehaves af kandidater ved valget i vedkommende amtskreds.

Disse bestemmelser vil efter udvalgets opfattelse ikke nødvendiggøre tilsvarende bestemmelser i den kommunale valglov. Der henvises herved til afsnit 5.5.1..

Til nr. 19.

Efter forslaget vil kommunalbestyrelsen ikke længere være forpligtet til at bekendtgøre dag og klokkeslæt for valget ved offentlige opslag. Den foreslåede formulering af bestemmelsen i § 30, stk. 1, er i overensstemmelse med indholdet af den tilsvarende bestemmelse i § 35, stk. 2, i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet.

Forslaget indebærer en ophævelse af § 30, stk. 2 og 3, hvilket hænger sammen med lovforslagets nr. 1, hvorefter kommunalbestyrelsen forpligtes til forud for valget at udsende valgkort. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til nr. 20.

Ændringen tilsigter, at stemmerummene kan udformes på en mere hensigtsmæssig måde, uden at det går udover hensynet til stemmeafgivningens hemmeligholdelse.

Til nr. 21.

Begrundelsen for forslaget er, at betydningen af klammen ikke er kendt af vælgerne, og at klammen derfor er egnet til at skabe forvirring.

Til nr. 22.

Forslaget er af redaktionel art.

Til nr. 23.

Formålet med bestemmelsen er at undgå, at stemmesedlen i tilfælde, hvor der anmeldes et større antal kandidater end sædvanligt, bliver uoverskuelig. Der henvises iøvrigt til afsnit 5.5.6..

Til nr. 24.

Forslaget er en følge af forslaget om at gøre udsendelse af valgkort obligatorisk.

Til nr. 25.

Der henvises til bemærkningerne til nr. 17.

Til nr. 26.

De nævnte ord udgår som overflødige.

Til nr. 27.

Udvalget er bekendt med, at indenrigsministeriet ved hvert valg eller folkeafstemning modtager henvendelser fra valgsteder m.v. om, hvorledes man skal forholde sig i tilfælde, hvor der forsøges gennemført valgagitation i valglokalet eller i umiddelbar forbindelse hermed. Det er udvalgets opfattelse, at allerede gældende lovgivning indeholder hjemmel til at skride ind herimod. Udvalget finder dog samtidig, at det vil være hensigtsmæssigt at skabe udtrykkelig hjemmel herfor.

Udvalget har ved forslaget alene taget sigte på manifestationer af en vis pågående karakter. Således finder ud-

valget ikke, at det forhold, at vælgere, der møder op for at afgive stemme, bærer emblemer, mærkater eller lignende, hvorpå er påtrykt en opfordring til at stemme på et bestemt parti eller en bestemt kandidat, i sig selv i almindelighed vil give grundlag for indskriden fra valgstyrrerne.

Til nr. 28.

Ændringen er dels en konsekvens af, at udsendelse af valgkort bliver gjort obligatorisk, dels en lovfæstelse af praksis.

Til nr. 29.

Ændringen bringer bestemmelsen i overensstemmelse med praksis. Der henvises iøvrigt til betænkningens afsnit 5.5.7..

Til nr. 30.

Bestemmelsen om, at valgstyrrere og tilforordnede vælgere stemmer til sidst, når stemmeafgivningen iøvrigt er ophørt, findes overflødig og foreslås derfor ophævet.

Til nr. 31 og 32.

Ændringen er en konsekvens af forslaget om obligatorisk udsendelse af valgkort.

Til nr. 33.

Ændringen vil tilvejebringe udtrykkelig hjemmel til, at fintællingen finder sted samtidig med opgørelsen af personlige stemmer og partistemmer. Der henvises iøvrigt til betænkningens afsnit 5.6.2..

Til nr. 34.

Bestemmelsen foreslås ophævet som overflødig, idet den blot gentager, hvad der allerede følger af valglovens § 20 sammenholdt med grundlovens § 33.

Til nr. 35.

Ændringen i stk. 1, 3. pkt., er en konsekvens af forslaget om udsendelse af valgkort.

Vedrørende ændringen af stk. 1, 6. og 7. pkt., bemærkes, at efter § 75, stk. 2, afgøres klager over valget endeligt af folketinget. Da stemmesedlerne og valgkortene således ingen betydning har, når folketinget har godkendt valget, foreslås det, at de tilintetgøres, når godkendelsen har fundet sted. Der henvises iøvrigt til betænkningens afsnit 5.6.3..

Til nr. 36.

Ændringen af af redaktionel art. Der henvises iøvrigt til bemærkningerne til nr. 8.

Til nr. 37.

Forslaget tilsigter at tydeliggøre, hvad der allerede nu må anses for gældende ret.

Til nr. 38.

Den gældende affattelse af lovens kapitel om brevstemmeafgivning bærer præg af, at bestemmelserne for en stor dels vedkommende er opstået som led i en trinvis udbygning. Dette har bl.a. medført, at enkelte paragraffer er blevet meget omfattende, og at systematikken ikke er hensigtsmæssig. Udvalget har derfor fundet det formålstjenligt at omredigere hele kapitlet, hvorfor det fremstår som ændret i

sin helhed.

Til i 55_

Med den ændrede formulering præciseres, at det i realiteten alene beror på vælgerens egen subjektive vurdering, om betingelsen for at afgive brevstemme er opfyldt. Hermed bringes ordlyden i overensstemmelse med praksis.

Til § 55_a_

Medens stemmeafgivningen på de private alderdoms- og plejehjem, i de beskyttede boliger og i hjemmet efter de gældende regler foranstaltes af det stedlige folkeregister, skal afstemningen på de offentlige eller private sygehuse og andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner forestås af lederen af den pågældende institution. Erfaringsmæssigt giver stemmeafgivningen anledning til en del vanskeligheder på de mindre, offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner. Det er derfor foreslået, at stemmeafgivningen på de offentlige helbredelses- og plejehjem, bortset fra sygehusene, på samme måde som på de private alderdoms- og plejehjem skal gennemføres ved folkeregistrets foranstaltning. Da de offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner, der er i besiddelse af den fornødne kapacitet, også fremover bør kunne forestå afstemningens gennemførelse, er der foreslået indføjet en hjemmel for kommunalbestyrelsen til at bemyndige lederne af offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner til at være stemmemodtagere.

De øvrige ændringer er af redaktionel karakter.

Til § 55_b_

Efter gældende lovs § 56, stk. 7, skal vælgerens erklæring om, at den pågældende på grund af sygdom eller manglende forlyghed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet på valgdagen, afgives på tro og love. Afgives der falsk erklæring

på tro og love, hvor denne form er påbudt eller tilstedt, er strafferammen efter borgerlig straffelovs § 161 bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år. Afgives urigtig erklæring i øvrigt for eller til en offentlig myndighed om forhold, hvorom der er pligt til at afgive forklaring, er strafferammen efter § 162 bøde eller hæfte eller fængsel indtil 4 måneder. Da der ikke skønnes at være behov for at bringe den skærpede strafferamme i straffelovens § 161 i anvendelse over for falske erklæringer i forbindelse med brevstemmeafgivning, foreslås kravet om, at erklæringen skal afgives på tro og love, ophævet.

De øvrige ændringer er af redaktionel karakter.

Til i 56_

Forslaget i stk. 3 har som baggrund, at søfolk i udenrigsfart ofte ingen reel mulighed har for at deltage i folketingsvalg, som i almindelighed udskrives med et kortere varsel end 4 uger.

Med den foreslåede nyordning vil søfolk på danske skibe i udenrigsfart ikke blot kunne afgive brevstemme som hidtil, men vil tillige kunne afgive brevstemme tidligere end 3 måneder før valgdagen, hvis de ønsker at sikre sig, at deres brevstemme når frem i tide. De vil yderligere få mulighed for at korrigere den stemmeafgivning, der har fundet sted tidligere end 3 måneder før valgdagen, ved at afgive en ny brevstemme inden for de sidste 3 måneder. Virkningen af en sådan efterfølgende stemmeafgivning er, at den tidligere afgivne brevstemme bortfalder. Der er nærmere redegjort for forslaget i kapitel 4.

Afgrænsningen af særordningen for søfolk til at omfatte søfolk på danske skibe i udenrigsfart er identisk med den gældende afgrænsning af, hvilke søfolk, der kan afgive brevstemme allerede fra 3 måneder før valgdagen.

Til £ 57_

Bestemmelsen i stk. 3 svarer til gældende lovs § 58,

stk. 2, nr. 1, 1., 2. og sidste punktum samt nr. 2, 1. punktum. I bemærkningerne til § 55 b er anført begrundelsen for ophævelsen af kravet om, at vælgerens erklæring om, at vedkommende på valgdagen er forhindret i at møde frem på afstemningsstedet i det tidsrum, i hvilket afstemningen finder sted, skal være afgivet på tro og love.

Til § 58_

Bestemmelser, svarende til gældende lovs § 58, stk. 2, nr. 1, 1., 2. og sidste punktum samt nr. 2, 1. punktum, er indeholdt i lovforslagets § 57, stk. 3.

Formålet med bestemmelsen i stk. 3, der er ny, er at tilvejebringe udtrykkelig lovhjemmel for pligten til at yde bistand til vælgere, der ikke er i stand til egenhændigt at udfylde stemmesedlen eller at underskrive følgebrevet. Bestemmelsen er i overensstemmelse med det princip, der har fundet udtryk i gældende lovs § 35, stk. 1.

De øvrige ændringer er af redaktionel art.

Til i 59_

Det foreslås, at vælgeren ikke længere skal betale for frankering af brevstemmeomslag. Der henvises iøvrigt til afsnit 5.8.2..

Til i 59_a_

Der foreslås indført en adgang til at afgive stemme på valgdagen, uanset en tidligere afgivet brevstemme. Denne adgang, som gælder både i Norge og Sverige, skønnes ikke at give adgang til administrative problemer.

Bestemmelsen er nærmere omtalt i afsnit 5.8.3., hvortil henvises.

Til § 60_a_

Bestemmelsen er en konsekvens af forslaget om en sær-

ordning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart, jfr. bemærkningerne til § 56 og kapitel 4.

Til § 61_

Ved som foreslået i stk. 1 at rykke det tidligste tidspunkt for åbningen af brevstemmeomslagene fra aftenen før til dagen før valgdagen, legaliseres en udbredt praksis, der er uden betænkeligheder. Der henvises til afsnit 5.8.5..

Bestemmelsen i stk. 3 er en konsekvens af den foreslåede særordning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart, jfr. § 56, stk. 3, og kapitel 4.

Til § 62_

Bestemmelsen er uændret.

Til § 63_

Ændringen er af redaktionel karakter.

Til § 64_

I overensstemmelse med den praksis, der følges allerede i dag, foreslås der fastsat en pligt til, at alle stemmemodtagere i udlandet underrettes om tidspunktet for afholdelse af valg og afstemninger.

Ændringen i stk. 3 er en konsekvens af forslaget om en særordning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart, jfr. § 56, stk. 3, og kapitel 4.

Til § 65_

Bestemmelsen er uændret.

Til nr. 39 og 40.

Efter ordlyden af § 66 gælder bestemmelserne i kapitel

VII alene for folkeafstemninger, der i henhold til grundlovens § 42, stk. 1, er begæret af en trediedel af folketingets medlemmer, derimod ikke for andre folkeafstemninger i henhold til grundlovens bestemmelser. Desuagtet har folkeafstemninger om ændring af valgretsaldere i henhold til grundlovens § 29, stk. 2, været afholdt efter de i kapitel VII indeholdte bestemmelser, og man har også ved de afholdte folkeafstemninger iagttaget de i folketingsvalglovens § 67, stk. 1, jfr. grundlovens § 42, stk. 4, fastsatte tidsfrister om afstemningens afholdelse, selvom bestemmelsen i grundlovens § 42, stk. 4, ikke finder tilsvarende anvendelse på lovforslag, der undergives folkeafstemning i henhold til grundlovens § 29, stk. 2.

I forbindelse med folkeafstemningen vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber fandt man det imidlertid hensigtsmæssigt i en særlig lov (lov om folkeafstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber) udtrykkeligt at fastsætte, at folkeafstemningen skulle foregå efter bestemmelserne i folketingsvalglovens kapitel VII.

For at undgå tvivl om, at de tekniske bestemmelser i kapitel VII skal finde anvendelse ved eventuelle fremtidige folkeafstemninger i medfør af grundlovens § 20, stk. 2, og § 29, stk. 2, foreslås dette udtrykkeligt fastslået i loven.

Til nr. 41.

Ændringen er en konsekvens af forslaget til ny affattelse af lovens kapitel II, hvorefter den årlige udarbejdelse af valglister afskaffes, og valglisterne i stedet udarbejdes, når valg er udskrevet.

Underudvalget vedrørende den
fremtidige valglisteordning.

Redegørelse
vedrørende
den fremtidige valglisteordning
Marts 1979

Indholdsfortegnelse

	Side
1. Almindeligt.....	1
2. Beskrivelse af gældende ordning.....	2
2.1. Retsgrundlaget.....	2
• 2.1.1. Valglovgivningen.....	2
2.1.2. CPR-lovgivningen.....	4
2.2. Beskrivelse af CPR-systemet.....	4
2.3. Nuværende praksis ved udarbejdelse af de årlige hoved- og tillægsvalglistes.....	7
2.4. Nuværende praksis vedrørende tilflytterlister.....	8
2.5. Sikkerhedsforanstaltninger.....	9
2.5.1. Systemsikring.....	9
2.5.1.1. Registre.....	9
2.5.1.2. Programmer.....	lo
2.5.1.3. Maskiner.....	lo
2.5.1.4. Uddata.....	lo
2.5.2. Beredskabsplaner.....	11
3. Udvalgets overvejelser.....	11
3.1. Almindeligt.....	11
3.2. Afskaffelse af de årlige valglistes.....	11
3.2.1. Almindeligt.....	11
3.2.2. Modelskitse (Forslag I).....	3.2
3.2.3. Særligt vedrørende menighedsrådsvalg.....	15
3.2.4. Fordele og ulemper i forhold til nuværende ordning.....	16
3.3. Ændring i den nuværende ordning.....	18
3.3.1. Almindeligt.....	18
3.3.2. Forslag til ændringer (Forslag II).....	18
3.3.3. Fordele og ulemper ved Forslag II.....	19
3.3.4. Sikkerhedsmæssige aspekter.....	20
3.4. Sammenholdelse af de to forslag.....	20
3.5. Økonomiske konsekvenser.....	21
3.5.1. Edb-udgifter.....	21
3.5.2. Andre udgifter.....	22

Redegørelse vedrørende den fremtidige valglisteordning.

1. Almindeligt.

Ved skrivelse af 6. december 1978 nedsatte indenrigsministeren et udvalg, der fik til opgave at behandle spørgsmålet om en revision af lov om valg til folketinget og lov om kommunale valg.

På udvalgets første møde den 19. december 1978 var der enighed om, at en stillingtagen til spørgsmålet om ændringer i valglisteordningen måtte forudsætte en nærmere gennemgang af de muligheder, den stedfundne udvikling på edb-området, herunder de seneste ændringer i ajourføringsproceduren for CPR, indebærer. Der var endvidere enighed om, at en sådan gennemgang mest hensigtsmæssigt kunne finde sted i en særlig arbejdsgruppe, hvor der foruden medlemmer af udvalget kunne deltage personer med særligt kendskab til dette område. Det blev derfor besluttet at nedsætte et underudvalg bestående af en repræsentant for Kommunernes Landsforening, en repræsentant for Kommunaldirektørforeningen, en repræsentant for Københavns kommune og to repræsentanter for indenrigsministeriet. Det blev endvidere vedtaget at rette henvendelse til Kommunedata med en opfordring om at udpege et medlem til underudvalget.

Underudvalget fik følgende opgavebeskrivelse:

"Underudvalget vil få til opgave som grundlag for en stillingtagen i udvalget at fremkomme med en beskrivelse af en ordning, hvor valglisterne alene udarbejdes i forbindelse med afholdelse af valg og folkeafstemning, og ikke som nu ved udarbejdelse af årlige valglister. Underudvalget bør herved særligt redegøre for spørgsmålet om tidsfristerne ved udskrivelse af valg samt de sikkerhedsmæssige aspekter. Endvidere bør underudvalget fremkomme med en beskrivelse af de ændringer i den nuværende valglisteordning, som udviklingen i CPR-systemet måtte give anledning til. Underudvalget forventes at afgive sin rapport til udvalget senest den 1. april 1979."

Underudvalget fik følgende sammensætning:

Udpeget af valglovsudvalget:

Konsulent Vilh. Brockmeyer (formand)

Kommunaldirektør G. Kraglund

Udpeget af Københavns kommune:

Kontorchef B. Norlin

Udpeget af Kommunernes Landsforening:

Kommunaldirektør H. Mayntzhusen, Odense

Udpeget af Kommunedata l/S:

Produktgruppeleder Kirsten Damm

Udpeget af Indenrigsministeriet, sekretariatet for
personregistrering:

Kontorchef S. Renstrup

I underudvalgets møder har endvidere deltaget kontorchef E. Munch-Pedersen, Odense kommune.

Sekretariatsfunktionerne for underudvalget er blevet varetaget af valglovsudvalgets sekretariat.

Redegørelsen omfatter dels en beskrivelse af gældende ordning, dels underudvalgets overvejelser med hensyn til en fremtidig ordning.

Redegørelsen omfatter ikke valglisteforholdene for Færøerne, der ikke er tilsluttet CPR. Derimod vil de i redegørelsen indeholdte forslag også kunne få virkning for Grønland.

2. Beskrivelse af gældende ordning.

2.1. Retsgrundlaget.

2.1.1. Valglovgivningen.

Efter § 1 i lov om valg til folketinget (lovbekendtgørelse nr. 237 af 29. maj 1978) kan ingen udøve valgret uden at være optaget på valglisten. I lovens kapitel II er der givet nærmere regler herom. Efter § 5 i lov om kommunale valg (lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977) samt § 5 i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (lov nr. 609 af 14. december 1977) er udøvelse af

valgret til kommunale råd og til Europa-Parlamentet ligeledes gjort betinget af, at de pågældende vælgere er optaget på den i henhold til folketingsvalgloven udarbejdede valgliste. For andre nordiske statsborgere, der under visse betingelser har valgret ved kommunale valg, og for danske statsborgere, bosat i et af de øvrige EF-lande, som har valgret til Europa-Parlamentet, indeholder de to respektive valglove dog særlige regler om optagelse på valgliste.

Efter folketingsvalgloven påhviler det kommunerne at udfærdige og føre valglistes over de vælgere, der har fast bopæl i kommunen.

Valglisterne affattes en gang hvert år med gyldighedsperiode fra 1. november til 31. oktober det følgende år (§§ 3 og 5). De affattes på grundlag af kommunens folkeregister og består foruden af hovedlisten af en tillægsliste, hvorpå optages alle, der i løbet af en gyldighedsperiode ventes at opfylde aldersbetingelsen, og som inden denne periodes begyndelse opfylder de øvrige valgretsbetingelser. For såvel hovedliste som tillægsliste føres en tilflytterliste for vælgere, der i årets løb tilflytter kommunen (§5).

Valglisterne udarbejdes i de første 14 dage af oktober måned, og de fremlægges til almindeligt eftersyn fra 15.-21. oktober (§§ 6-7). Indsigelser skal være fremsat senest den 23. oktober, og kommunalbestyrelsen skal tage stilling hertil senest den 29. oktober. Er en person ved en fejltagelse ikke optaget på valglisten, kan kommunalbestyrelsens formand foranledige fejlen rettet, også på selve valgdagen (§§ 8-9). Spørgsmål om optagelse på og slettelse af en valgliste kan indbringes for domstolene (§ 15).

Efter §§ 10, 10 a og 10 b skal der ske optagelse på og slettelse af valglisten i tilfælde af flytning, dog ikke i tilfælde af flytninger, der finder sted mellem 2 afstemningsområder indenfor samme kommune. Ændringerne sker på grundlag af udvekslede oplysninger mellem folkeregistrene, og vælgerne får meddelelse om optagelse på tilflytterlisten. De nærmere regler er fastsat i indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 416 af 25. august 1978 om optagelse

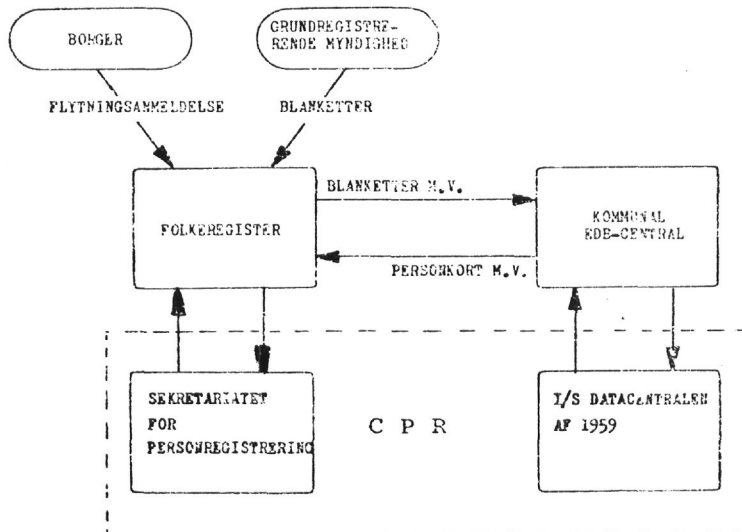
på og slettelse af folketingsvalglisten ved flytning.

2.1.2. CPR-lovgivningen.

Reglerne om de kommunale folkeregistre og det centrale personregister (CPR) er indeholdt i lov om folkeregistrering (lovbekendtgørelse nr. 508 af 14. september 1978) og indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 509 af 15. september 1978 om folkeregistre. De tekniske regler om førelsen af folkeregistrene og CPR er fastsat i folkeregisterinstruksen (indenrigsministeriets cirkulære af 15. september 1978) samt CPR-instruksen.

2.2. Beskrivelse af CPR-systemet.

CPR-systemet kan opdeles i et ydre system, repræsenteret ved de grundregistrerende myndigheder samt de lokale datarapportører (folkeregistrene), og et indre system bestående af CPR og funktionerne omkring dette. Som forbindelse mellem det indre og det ydre system er etableret kommunikationsveje, ad hvilke der kan ske udveksling af de nødvendige oplysninger ved hjælp af forskellige meddelelseskort og -blanketter.

De grundregistrerende myndigheder består af ministeri-
albogsførerne (i Sønderjylland personregisterførerne), am-
terne, domstolene, politimestrene, de borgerlige vielse-smyn-
digheder, overpræsidenten i København og landshøvdingen ov-
er Grønland samt i visse tilfælde folkeregistrene. Ved an-
vendelse af særlige blanketter fremsender disse myndigheder
meddelelser til folkeregistrene om de forskellige hændelser.

Folkeregistrene kontrollerer de modtagne meddelelser
og supplerer disse i fornødent omfang af hensyn til regis-
treringen i CPR. Meddelelsesblanketterne sendes dagligt til
vedkommende kommunale edb-central eller i særlige tilfælde
til sekretariatet for personregistrering. Kommuner (pr. 15/3
1979: 96 navnlig større kommuner), der har terminalsystemer
i folkeregistret, sender meddelelserne til den regionale da-
tacentral over terminalen, medens de øvrige kommuner benyt-
ter postvæsenet.

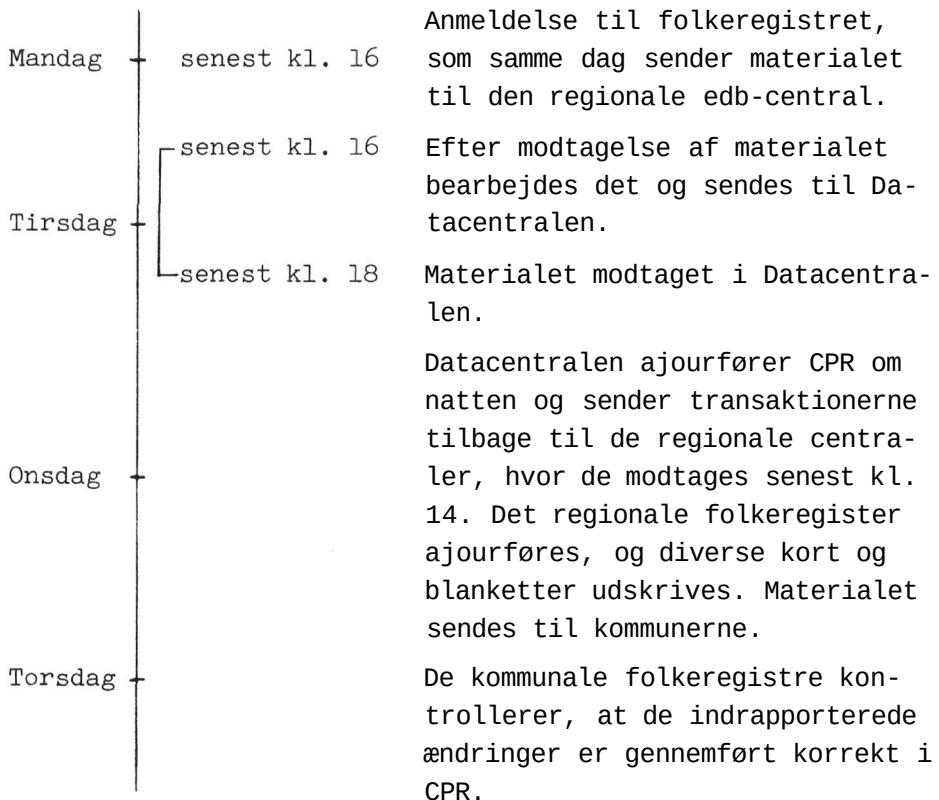
De kommunale edb-centraler, hvoraf der uden for Køben-
havn findes i alt 5 (Ålborg, Århus, Odense, Brøndby og Fre-
deriksberg), konverterer de modtagne meddelelsesblanketter
og sender disse samlet én gang om dagen til CPR's ajourfø-
ring, der finder sted på I/S Datacentralen af 1959. CPR-sy-
stemet ajourføres normalt hver af ugens fire første arbejds-
dage med de indkomne ændringer, men vil i en valgsituation
kunne ajourføres også på de øvrige ugedage. I forbindelse
med ajourføringen dannes magnetbånd til udskrivning af di-
verse kort og blanketter til folkeregistrene. Magnetbåndene
sendes herefter til de kommunale edb-centraler, der udskri-
ver kort m.v. og fordeler dem til folkeregistrene. I for-
bindelse med hver af de kommunale edb-centraler er etable-
ret et regionalt folkeregister, hvori er oplagret CPR-op-
lysninger for de kommuner, der hører under den pågældende
central.

For Københavns kommunes vedkommende foregår ajourfø-
ringen af CPR på tilsvarende måde via Københavns kommunes
edb-central, idet Københavns kommune dog kommunikerer di-
rekte med Datacentralen.

Folkeregistrene kontrollerer til slut, at de indrap-

porterede ændringer er gennemført korrekt i CPR.

Forløbet af ajourføringsprocessen kan illustreres ved følgende tidslinie. I eksemplet er valgt en flytning, der anmeldes en mandag til et folkeregister inden for Brøndby-centralens område. For kommuner beliggende inden for de øvrige edb-centralers område gælder tilsvarende forhold, idet dog transport af materialet mellem centralerne i Ålborg, Århus og Odense og I/S Datacentralen af 1959 sker i henhold til særlig aftale med trafikfly.

CPR's indre system består først og fremmest af personregistret, i hvilket samtlige personer, som er opført i folkeregistrene, optages.

Ved siden af personregistret vedligeholdes tillige vejregistret, ved hjælp af hvilket man bl.a. kan henhøre al-

1e adresser her i landet til de nødvendige administrative inddelinger.

Herudover findes et adresseindeks, der indeholder en post for hver eneste bolig i landet med angivelse af de personnumre, der er eller har været knyttet til boligen.

Ved siden af selve CPR-registret vedligeholder sekretariatet for personregistrering et særligt register over personer, som er rejst til udlandet eller forsvundet.

Dataindholdet i CPR fremgår af de CPR-personkort og CPR-vejkort, som er placeret i folkeregistret.

Afgørende for en persons optagelse i CPR er tilmeldingen til folkeregistret. Alle personer, som i medfør af folkeregistreringslovens bestemmelser opføres i et folkeregister her i landet, er optaget i CPR. Folkeregistreringsloven gælder ikke for Færøerne.

2.3. Nuværende praksis ved udarbejdelse af de årlige hoved- og tillægslister.

De årlige valglistes udskrives maskinelt af de kommunale edb-centraler. Udskrivningen foretages primo oktober på grundlag af det regionale folkeregister, der er ajourført med de CPR-bevægelser, der er indgået i CPR¹s ajourføring ultimo september. Materialet udsendes, så det er kommunerne i hænde senest den 10. oktober. Valglisten indeholder de personer, der opfylder eller i løbet af det år, valglisterne gælder, vil opfylde valgretsbetingelserne. Listen er for hver kommune opdelt efter afstemningsområder og indenfor afstemningsområdet i en hovedliste for vælgere, der har valget ved valglisteårets begyndelse, og en tillægsliste for de vælgere, der i løbet af valglisteåret opnår valgretsaldern.

Foruden valglisterne udskriver den kommunale edb-central en "ikke-vælger"-liste og en fejl- og totalliste.

"Ikke-vælger"-listen, som kan anvendes til kontrolformål, indeholder de borgere, som opfylder valgrettens aldersbetingelse, men som er kodet som værende umyndiggjort eller uden besiddelse af dansk indfødsret eller islandsk statsborgerret med liggeret med danske.

Fejl- og totallisten indeholder optælling af a) antal indbyggere i kommunen og b) antal vælgere pr. afstemningsområde fordelt på hovedlisten og tillægslisten.

2.4. Nuværende praksis vedrørende tilflytterlister.

Som nævnt under 2.1.1. forudsætter loven, at der i tilfælde af flytning mellem 2 kommuner sker en løbende optagelse på tilflytterlisterne samt sideløbende hermed en slettelser af valglisten i fraflytningskommunen på grundlag af udvekslede meddelelser mellem kommunerne. Proceduren er i henhold til indenrigsministeriets bekendtgørelse af 25. august 1978 følgende:

Mellemkommunal flytning anmeldes kun til tilflytningskommunen, hvorefter fraflytningskommunen ved tilsendelse af personkort (afgangskort) fra CPR modtager meddelelse om flytningen. Det påhviler herefter fraflytningskommunen at sende meddelelse til tilflytningskommunen om, hvorvidt den flyttede har været optaget på valglisten i fraflytningskommunen, hvorefter den flyttede slettes af fraflytningskommunens valgliste. Når tilflytningskommunen har modtaget nævnte meddelelse, optages den tilflyttede straks på tilflytterlisten, hvorefter der sendes meddelelse til den pågældende om optagelse på valglisten.

Som let vil ses, holder lovens forudsætning ikke i praksis. Dels udveksles der ikke længere meddelelser mellem de enkelte kommuner, idet kommunikationen nu delvis går over CPR, og dels foretages der ikke - i hvert fald ikke i de større kommuner - en manuel ajourføring af tilflytterlisterne, idet de modtagne meddelelser blot opbevares. Når valg er udkrevet, udfærdiger de kommunale edb-centraler til de enkelte kommuner tilflytterlister for perioden fra hovedlistens udfærdigelse til ca. 20 dage før valgdagen for de vælgere, der er tilflyttet i perioden efter udskrivelsen af de årlige valgliste. Der udfærdiges endvidere særlige slette-lister (afgangslister), der omfatter de personer, som skal slettes af valglisterne som følge af fraflytning i samme periode.

Tilsvarende gælder med hensyn til personer, der tilflytter fra udlandet, eller fra de særlige områder i Grønland, der er udenfor den kommunale inddeling.

Udover udskrivning af tilflytterlister og slettelister udskriver de kommunale edb-centraler valgkort til samtlige vælgere.

2.3. Sikkerhedsforanstaltninger.

2.5.1. Systemsikring.

I det følgende er beskrevet de foranstaltninger, der af Kommunedata er iværksat til sikring af udfærdigelse af valgmateriale. I Københavns kommune er gennemført tilsvarende foranstaltninger.

Også Datacentralen har gennemført foranstaltninger til systemsikring, som dog ikke er nærmere omtalt.

2.5.1.1. Registre.

Til løsning af valgopgaven i Kommunedata anvendes det regionale folkeregister og vejregisteret som inddata. For at sikre, at registrene altid er tilgængelige, er der udarbejdet følgende regler for opbevaring af magnetbåndene:

- en månedlig udgave af de regionale folkeregistre samt transaktionerne hertil opbevares i 390 dage;
- det på ugebasis fremstillede regionale folkeregister samt transaktionerne hertil opbevares i 90 dage;
- de daglige transaktioner fra CPR til det regionale folkeregister opbevares i 60 dage;
- en månedlig brandkopi af det regionale folkeregister opbevares uden for centralen og kan rekvireres med få timers varsel;
- vejregisteret opbevares i 400 dage.

Alle centraler modtager ugentligt et landsdækkende vejregister fra CPR.

Det vil således altid være muligt at råde over registre, der er maksimalt én måned gamle. Det har ikke hidtil

vist sig nødvendigt at tage nogle af ovennævnte muligheder i anvendelse.

Til den sidste CPR-ajourføring før udfærdigelse af valgmateriale udveksles transaktionerne mellem Kommunedatas centraler og Datacentralen med kopi, således at det sikres, at der ved eventuelle vanskeligheder med at læse et magnetbånd findes et tilsvarende.

2.3.1.2. Programmer.

Programmerne gennemgår under udviklingen og ved ændringer en række prøver.

Sikkerheden for, at programmerne fungerer efter hensigten, opnås dels gennem systemtesten, hvor det kontrolleres, at hele programkomplekset kan fungere i en situation svarende til en ordinær driftssituation, og dels gennem brugertesten, hvor et folkeregister kontrollerer, at uddata (valglisterne og valgkortene) er rigtige.

Når programmerne er godkendt, distribueres disse til alle Kommunedatas centraler.

Hver central er herefter i besiddelse af et programkompleks, der gør det muligt for centralerne at fungere i hinandens sted.

2.5.1.3. Maskinel.

Alle Kommunedatas centraler har maskinel, der kan producere valgmateriale. Dersom én centrals maskinel er ude af drift, kan enhver anden Kommunedata-central producere materialet, efter at det regionale folkeregister, fortegnelse over afstemningsområder m.v. er fremsendt til denne central.

2.5.1.4. Uddata.

De enkelte programmer leverer optællinger, som bl.a. anvendes til at kontrollere, at antal behandlede borgere svarer til CPR's antal, at antallet af hoved- og tillægsvælgere er sandsynligt, og at opdelingen i afstemningsområder er korrekt.

2.5.2. Beredskabsplaner.

Udover ovennævnte sikkerhedsforanstaltninger er der såvel i Kommunedata som i Københavns kommune og i Datacentralen udarbejdet planer, der kan tages i anvendelse i en beredskabssituation. Disse planer indeholder regler for styring og prioritering af opgaver i en beredskabssituation samt erstatningsmuligheder for såvel maskinel som personel.

3. Underudvalgets overvejelser.

3.1« Almindeligt.

Underudvalget har haft den bundne opgave til brug for valglovsudvalgets overvejelser at beskrive dels en valglisteordning, hvor valglisterne udarbejdes i forbindelse med udskrivelse af valg. m.v., således at de årlige valglister afskaffes, dels en ordning, der gennem udnyttelse af de tekniske landvindinger rationaliserer procedurerne ved udarbejdelse og ajourføring af valglisterne, uden dog at afskaffe de årlige valglister. Underudvalget har derfor ikke formuleret en egentlig stillingtagen til de to modelbeskrivelser, som er indeholdt i det følgende,. I forbindelse med disse beskrivelser er det dog angivet, hvilke fordele og ulemper de to modeller efter underudvalgets opfattelse ville indebære. Endelig er de to modeller sammenholdt med hinanden.

Forslagene omfatter både folketingsvalg og folkeafstemninger samt kommunale valg og valg til Europa-Parlamentet.

3.2. Afskaffelse af de årlige valglister.

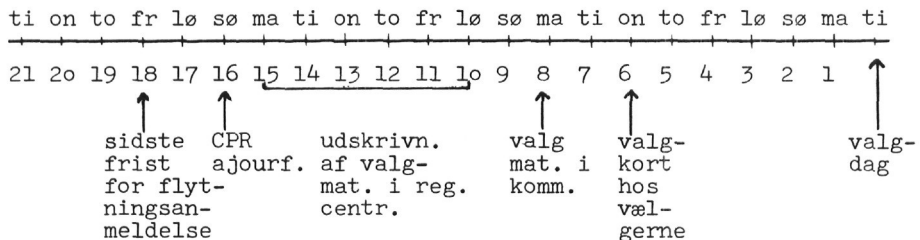
3.2.1. Almindeligt.

Den af kommunernes landsforening i 1972 nedsatte arbejdsgruppe vedrørende en rationalisering af valglisteordningen fremkom i sin redegørelse i januar 1973 med et forslag om afskaffelse af de årlige valglister. Dette forslag forudsatte, at statsministeren ville binde sig til ikke at udskrive nyvalg til folketinget med mindre end 4 ugers varsel. Regeringen kunne imidlertid ikke godkende denne binding, og allerede af denne grund blev arbejdsgruppens for-

slag ikke realiseret. De tekniske forudsætninger, som arbejdsgruppens forslag var baseret på, har imidlertid i væsentlig grad ændret sig. De hidtidige positive erfaringer med CPR-systemets pålidelighed og navnlig den i 1978 gennemførte ændring af tidsterminerne for ajourføring af CPR, som nu sker dagligt mod tidligere én gang ugentligt, har muliggjort opstillingen af en model for udarbejdelse af valgglister, som vil kunne gennemføres også i tilfælde, hvor valg udskrives med mindre end 3 ugers varsel.

3.2.2. Modelskitse (Forslag I)

Tidsplanen for denne model kan beskrives ved følgende tidslinie.

Efter forslaget vil samtlige anmeldelser af flytninger såvel inden for kommunens grænser som til en anden kommune, der modtages af folkeregistrene senest 18.-dagen før den fastsatte valgdag, blive taget i betragtning ved udarbejdelse af valgglisterne. D.v.s. at personer, der senest denne dag anmelder flytning, vil blive optaget på valglisten i det afstemningsområde, hvortil de flytter. For personer, der anmelder flytning fra en anden kommune efter dette tidspunkt, foreslås det, at vedkommende enten efterfølgende ved brev eller på selve folkeregistret oplyses om muligheden for brevstemme til fraflytningskommunen.

Samtlige flytningsanmeldelser, der indgår til folkeregistret senest 18.-dagen før valget, vil som led i den daglige, rutinemæssige indberetning foreligge for de regionale

edb-centraler med morgenposten på 17.-dagen før valget og vil i kodet form blive afsendt med fly til Datacentralen, som modtager materialet samme aften. Datacentralen ajourfører samme nat CPR og afsender næste morgen på 16.-dagen før valget transaktionerne til de regionale centraler, som samme dag ajourfører de regionale folkeregistre. De regionale centraler udskriver herefter valgmaterialiet (valglist, valgkort) og forsender det, således at det er modtaget i kommunerne senest 8.-dagen før valget. Kommunerne afleverer samme dag valgkortene hos postvæsenet, således at de er vælgerne i hænde senest 5 søgndage før valget. I god tid forinden forudsættes det samtidigt bekendtgjort for vælgerne i dagspressen, at de, såfremt de ikke 5 søgndage før valget har modtaget valgkort, kan gøre indsigelse til kommunen.

I tilfælde, hvor flytningsanmeldelser, der er foretaget senest den 18. dag før valgdagen, ikke kommer med i ajourføringen af CPR natten til den 16. dag før valget, således at de pågældende vælgere ikke vil blive medtaget i den maskinelle udskrivning af valgmaterial, vil optagelse på valglisten skulle ske manuelt. Proceduren i disse tilfælde vil være følgende: Når folkeregistret i tilflytningskommunen ved kontrollen af de fra de regionale edb-centraler modtagne personkort vedrørende transaktioner for tiden op til den 18. dag før valget konstaterer, at en flytning for en person, der opfylder valgrætsbetingelserne, ikke er registreret i CPR den 16. dag før valget, underretter dette folkeregister fraflytningskommunens folkeregister, der herefter sletter vedkommende på valglisten eller gør bemærkning herom, således at vedkommende vil blive slettet af valglisten, når den er blevet udskrevet af den regionale edb-central. Tilflytningskommunens folkeregister sørger herefter for, at vælgeren bliver optaget på valglisten, og at der udskrives valgkort.

Den daglige rutinemæssige indberetning af flytningsanmeldelser fra folkeregistre betyder, at udskrivelse af nyvalg ikke nødvendigvis skal ske på et tidligere tidspunkt end skæringsdagen for de anmeldelser af flytning til folke-

registret, der bliver taget i betragtning ved udskrivning af valglister. I princippet vil valg således med den foreslåede valglisteordning kunne udskrives indtil det tidspunkt, hvor de regionale centraler modtager de ajourførte CPR-transaktioner for skæringsdagen, efter tidsplanen senest den 16. dag før valget.

Den foreslåede tidsplan forudsætter, at den daglige indberetning af flytningsanmeldelser finder sted punktligt hver dag. Endvidere vil det være en forudsætning, at der træffes foranstaltninger til, at udsendelse af valgkort til vælgerne prioriteres højt hos postvæsenet. Endelig foreslås det, at kommunerne forpligtes til at indsende eventuelle ændringer til oversigten over afstemningssteder til de regionale edb-centraler, således at ændringerne kan indgå i centralernes udskrivning af valgmateriale, d.v.s. senest 15.-dagen før valget. I tilfælde, hvor ændringer i oversigten ikke har foreligget for de regionale edb-centraler ved udskrivning af valgkort, bør det pålægges kommunalbestyrelsen, at valgkortene påføres en påtegning om det ændrede afstemningssted, forinden de udsendes til vælgerne.

Underudvalget har overvejet, om der kunne opnås en tidsbesparelse ved, at valgkort udsendes til vælgerne direkte fra de regionale edb-centraler og ikke via kommunerne. Man har imidlertid afstået fra at foreslå dette, idet ansvaret for udsendelsen af valgkort påhviler - og fortsat bør påhvile - kommunalbestyrelsen. Endvidere ville en sådan procedure indebære, at kommunerne ikke kunne fortsætte den gældende praksis, hvorefter valgkort for personer, der er afdøde ved døden efter skæringsdagen for flytningsanmeldelser til folkeregistret, udtages, forinden valgkortene afleveres til postvæsenet til forsendelse til vælgerne.

Det foreliggende konkrete forslag er udarbejdet under den forudsætning, at tirsdag fortsat vil blive anvendt som valgdag. Med en frist på 18 dage fra skæringsdagen til valget vil det imidlertid være muligt at gennemføre de samme procedurer, uanset hvilken ugedag, der vælges som valgdag, idet enkelte frister dog vil kunne blive rykket, i det om-

fang de falder inden for weekenden, hvor kommunerne og postvæsenet i et vist omfang ikke varetager de normale funktioner. Derimod er Datacentralen og de kommunale edb-centraler ikke afhængige af, at de nødvendige foranstaltninger skal finde sted uden for weekenden.

For kommunale valg vil forslaget isoleret set kunne medføre, at vælgere, der flytter fra én kommune til en anden senere end 18 dage før valget, ikke vil kunne afgive stemme ved valget, hverken i fraflytnings- eller tilflytningskommunen, på grund af kravet i § 5, stk. 4, i den kommunale valglov, hvorefter vælgere, der er optaget på valglisten, men som ikke længere har fast bopæl i kommunen, ikke har ret til at afgive stemme. Efter den nuværende ordning udgør den tilsvarende periode 14 dage. Underudvalget skal herved pege på muligheden af, at den kommunale valglov ændres, således at disse vælgere indrømmes ret til at afgive stemme ved personligt fremmøde på valgdagen i fraflytningskommunen eller ved afgivelse af brevstemme ligesom for vælgere med fast bopæl i fraflytningskommunen. Underudvalget har overvejet i stedet at lade disse vælgere opføre manuelt på valglisten i tilflytningskommunen. Man har imidlertid fundet, at dette ville medføre en sådan ekstra arbejdsbelastning for folkeregistrene, som i forvejen er hårdt belastet i tiden op til et valg, at denne mulighed må afvises som urealistisk.

3.2.3. Særligt om menighedsrådsvalg.

Valg af menighedsråd afholdes hvert 4. år i november måned. Ved lov nr. 202 af 18. maj 1977 er valgperioden for menighedsråd fastsat således, at valgene finder sted et år forud for de kommunale valg for at sikre, at de to valg ikke er sammenfaldende. Valget foregår på grundlag af særlige valglistes, der udarbejdes af en af menighedsrådet valgt valgbestyrelse; grundlaget for denne valgliste er folketingsvalglisten, som kommunalbestyrelsen er forpligtet til at stille til rådighed for valgbestyrelsen, jfr. § 6 i lov om menighedsråd (lovbekendtgørelse nr. 256 af 10. maj 1973).

Underudvalget har ikke set det som sin opgave at tage stilling til, hvorledes den fremtidige valglisteordning med hensyn til menighedsrådsvalg skal udformes, men skal dog anføre, at udviklingen har medført, at lovens forudsætning om, at menighedsrådsvalglisterne udarbejdes på grundlag af folketingsvalglisterne, ikke længere opfyldes i praksis, og at hele dette område derfor trænger til en nærmere undersøgelse.

3.2.4. Fordele og ulemper i forhold til nuværende ordning.

a) Nyordningen vil, udover bortfaldet af de årlige valglister, afskaffe den løbende ajourføring af tilflytterlisterne samt de hidtidige meddelelser fra fraflytningskommunen til tilflytningskommunen. Herved opnås en betydelig resourcebesparelse. Hertil kommer, at de regionale edb-centraller i forbindelse med udskrivelse af valg m.v. under alle omstændigheder i dag allerede udskriver tilflytterlister. Den i lovgivningen foreskrevne ordning er da også i vidt omfang faktisk fraveget i kommunerne.

b) For vælgerne vil forslaget medføre den fordel, at personer, der inden skæringsdagen anmelder flytning til en ny adresse inden for samme kommune, bliver opført på valglisten for det afstemningsområde, hvor de pågældende vælgeres nye bopæl er beliggende. Efter de gældende regler vil sådanne vælgere være henvist til at stemme på afstemningsstedet ved den gamle bopæl, indtil de nye valglister er udarbejdet ved valglisteårets udløb. Dette er årsag til, at mange vælgere, navnlig i større kommuner, i dag har langt til afstemningsstedet.

c) Forslaget vil ophæve forpligtelsen for kommunerne til at give meddelelse til tilflyttere om, at de er optaget på valglisten. Forslaget indebærer endvidere, at den årlige fremlæggelse af valglisterne bliver afskaffet. Heroverfor står, at vælgerne erfaringsmæssigt kun i meget ringe omfang har benyttet sig af adgangen til at gennemse de fremlagte valglister, og at forslaget endvidere forudsætter, at kommu-

nerne vil blive forpligtet til at udsende valgkort forud for valg og folkeafstemninger, således at vælgerne herved kan få bekræftet, om de er optaget på valglisten. Det forudsættes herved, at der i forbindelse med udsendelse af valgkort vil blive gennemført en annoncering, der opfordrer vælgere, der ikke modtager valgkort, til at gøre indsigelse.

d) Forslaget indebærer, at vælgere, der anmelder flytning indenfor de sidste 18 dage før valget, ikke vil blive optaget på valglisten i tilflytningskommunen. Efter gældende regler er denne frist 14 dage. Disse vælgere vil derfor blive henvist til at stemme i fraflytningskommunen, eventuelt pr. brev. For vælgere ved kommunale valg vil denne mulighed dog ikke gælde på grund af kravet i den kommunale valglov om, at kun vælgere, der har fast bopæl i kommunen, kan afgive stemme. Som omtalt foran vil denne ulempe kunne imødegås gennem en ændring af den kommunale valglov, således at der gives de pågældende vælgere adgang til at stemme i fraflytningskommunen, eventuelt pr. brev.

e) Valglisterne har hidtil tjent ikke alene som bevis for, at vælgerne opfylder betingelserne for at udøve valgret, men også som grundlag for konstatering af, om vælgere, der optræder som anmeldere af nye partier eller som stillere for kandidater, eller som udpeges som valgstyrere eller tilforordnede vælgere, er opført på valglisterne. Endvidere benyttes valglisterne til forskellige andre formål. Såfremt valglisterne kun vil blive udarbejdet i forbindelse med valg og folkeafstemninger med de i forslaget skitserede frister, vil valglisterne ikke længere kunne tjene hertil. Det vil dog stadig være muligt på grundlag af folkeregistrenes personkort, der er udskrift af CPR, at konstatere, om de pågældende personer opfylder valgretsbetingelserne.

f) Der vil ikke længere eksistere en valgliste, der kan tjene som grundlag for en manuel ajourføring i tilfælde, hvor den maskinelle udfærdigelse af valglisterne måtte svigte.

g) Forslaget vil medføre, at den hidtidige praksis i en

række af landets kommuner, hvorefter de årlige valglister udleveres til de politiske partiers partiorganisationer, ikke vil kunne fortsætte uændret. Underudvalget er bekendt med, at hele spørgsmålet om udlevering af valglisterne vil blive gjort til genstand for principielle overvejelser i valglovsudvalget.

3.3. Ændring i den nuværende ordning.

3.3.1. Almindeligt.

Som det fremgår af foranstående, foregår udskrivningen af de årlige valglister samt udarbejdelsen af tilflytterlisterne allerede i dag på grundlag af CPR. Hertil kommer, at CPR i 1978 blev omlagt, således at der nu sker en daglig ajourføring. Det forekommer på denne baggrund hensigtsmæssigt, at den fremtidige valglisteordning også i tilfælde, hvor den årlige udarbejdelse af valglister fastholdes, i højere grad end i dag baseres på anvendelse af edb-teknik.

3.3.2. Forslag til ændringer (Forslag II).

- a) Der skabes udtrykkelig hjemmel til, at den årlige udskrivning sker på grundlag af de i CPR indeholdte oplysninger.
- b) Det bestemmes, at tilflytterlisterne kun skal udskrives i tilfælde af afholdelse af valg eller folkeafstemning, at de tillige skal omfatte vælgere, der flytter inden for kommunen, og at de nærmere regler fastsættes af indenrigsministeren. Det forudsættes herved, at tilflytterlisterne udskrives af de kommunale edb-centraler.
- c) Der fastsættes en skæringsdato, fra hvilken flytteansmeldelser ikke vil komme i betragtning ved udarbejdelsen af tilflytterlisterne. Denne skæringsdato bør i overensstemmelse med foranstående ligge 18 dage før valgdagen.
- d) Der indføres en hjemmel til, at kommunerne i tilfælde af valg m.v., i stedet for at ajourføre den årligt udarbejdede valgliste efter slettelisten og få udskrevet tilflyt-

terlister, kan få udarbejdet en helt ny valgliste hos de regionale edb-centraler. En sådan hjemmel vil kunne få betydning i tilfælde, hvor der fastsættes en valgdag, der ligger kort tid før udløbet af den eksisterende valglistes gyldighedsperiode.

3.3.3. Fordele og ulemper ved Forslag II.

En række af forslagene i de to modeller er identiske, og der henvises derfor, for så vidt angår en nærmere uddybning af de i det følgende angivne fordele og ulemper ved forslaget, til bemærkningerne under pkt. 3.2.4.

- a) Ændringen af den nuværende ordning (Forslag II) vil på samme måde som Forslag I afskaffe den løbende ajourføring af tilflytterlisterne samt de indbyrdes meddelelser mellem fraflytnings- og tilflytningskommunerne, hvilket indebærer en betydelig arbejdsmæssig aflastning for kommunerne. Kommunerne vil dog efter Forslag II, når valg er udskrevet, som hidtil skulle foretage en manuel sletning af de vælgere, der er fraflyttet kommunen, afgang ved døden m.v., på grundlag af de af den regionale edb-central udfærdigede afgangslister, medmindre vedkommende kommune vælger at benytte muligheden for at få udfærdiget en helt ny valgliste.
- b) Tilflytterlisterne vil også komme til at omfatte vælgere, der i valglisteåret er flyttet inden for kommunen. Denne ændring vil, ligesom det er tilfældet for Forslag I, medføre, at vælgere, der inden den 18. dag før valget melder flytning, vil kunne afgive stemme på den nye bopæls afstemningssted. I modsætning til, hvad der er tilfældet for Forslag I, vil kommunerne ved Forslag II skulle foretage en manuel sletning af disse vælgere på valglisten for den hidtidige bopæl. Denne sletning vil på grund af antallet af flytninger inden for de enkelte kommuner, der for vælgere på årsbasis anslås til ca. 375.000, kunne blive af meget stort omfang. Kommunerne vil imidlertid - som beskrevet under litra a - kunne imødegå dette ved at benytte muligheden for at få udfærdiget en helt ny valgliste.

- c) En opretholdelse af de årlige valglistes vil muliggøre, at der fortsat kan ske fremlæggelse af valglisterne, således at vælgerne kan konstatere, om de er optaget herpå.
- d) Som ved Forslag I vil vælgere, der anmelder flytning senere end 18 dage før valgdagen, ikke kunne afgive stemme på den nye bopæls afstemningssted. Efter den nuværende ordning gælder dette kun flytninger, der finder sted senere end 14 dage før valget.
- e) Eftersom tilflytterlisterne kun udfærdiges ved udskrivelse af nyvalg m.v., vil kommunerne ikke være i besiddelse af et valglistemateriale, der kan danne grundlag for en konstatering af, om vælgere, der optræder som anmeldere af nye partier eller som stillere for kandidater, eller som udpeges som valgstyrere eller tilforordnede vælgere, er opført på valglisterne.

3.3.4. Sikkerhedsmæssige aspekter.

Underudvalget har ikke fundet, at de fremsatte forslag til ændringer i valglisteordningen giver anledning til ændringer i de sikkerhedsforanstaltninger, som er beskrevet under pkt. 2.5. For så vidt angår den sikkerhedsmæssige betydning af en årligt udarbejdet valgliste henvises til bemærkningerne nedenfor under pkt. 3.4.

3.4. Sammenholdelse af de to forslag.

Det har været underudvalgets opfattelse som udgangspunkt, at det ville være urealistisk at forestille sig et fremtidigt valglistesystem, hvor udarbejdelsen af valglistes ikke er baseret på oplysningerne i CPR, og som ikke benytter den datateknik, der er opbygget i tilknytning hertil. Dette udgangspunkt har medført, at de to modeller, som underudvalget har haft til opgave at beskrive, på de væsentlige områder i realiteten er identiske.

Den principielle forskel mellem de to forslag er, at der efter Forslag II én gang om året vil blive udarbejdet en valgliste, medens dette efter Forslag I kun vil ske i for-

bindelse med valg og folkeafstemninger. Den praktiske betydning af, at kommunerne således efter Forslag II er i besiddelse af en valgliste til stadighed, er imidlertid begrænset, idet valglistens indhold kun vil være korrekt på tidspunktet for udfærdigelsen, og at den efter forslaget først vil blive ajourført i forbindelse med valg eller folkeafstemning på grundlag af tilflytterlisten og afgangslisten fra den regionale edb-central eller ved udarbejdelse af det følgende års valgliste. Den væsentligste betydning af, at der til stadighed findes en valgliste i kommunerne, består efter underudvalgets opfattelse i, at der herved vil være et valglistemæssigt grundlag for afholdelse af valg i situationer, hvor der ikke er mulighed for at gennemføre den centrale, maskinelle udskrivning af valglistes m.v.. Underudvalget finder ikke - med de sikringssystemer, der er gennemført, jfr. pkt. 2.5. - at denne risiko kan tillægges særlig stor vægt. Såfremt denne yderligere sikkerhed måtte anses for nødvendig, skal underudvalget imidlertid henvise til, at den også kan opnås ved at supplere Forslag I med tilvejebringelse af et udtræk af CPR én gang årligt, indeholdende en fortegnelse for hver kommune over de personer, der har valget.

Sådanne arkivvalglistes ville kunne varetage de samme funktioner i denne henseende., som de årligt udarbejdede valglistes.

3.5. Økonomiske konsekvenser.

3.5.1. Edb-udgifter.

Kommunedata har til brug for underudvalget udarbejdet et overslag over de økonomiske konsekvenser ved en gennemførelse af de to forslag i forhold til den nuværende ordning. Det bemærkes herved, at kommunernes udgifter til Kommunedata efter en gennemførelse af underudvalgets forslag om ændringer med bibeholdelse af de årlige valglistes (Forslag II) vil være af samme størrelse, som efter den nuværende ordning.

Overslaget dækker Kommunedatas område, d.v.s. samtlige landets kommuner bortset fra Københavns kommune. Priserne er

inklusive moms, men eksklusive papirforbrug.

Nuværende ordning;

Udskrivning af årlig valgliste i 3 eksemplarer	960.000 kr.
Udskrivning af tilflytterliste og afgangsliste (valg i april - maj)	390.000 kr.
Udskrivning af valgkort	730.000 kr.

Ny ordning (Forslag I):

Udskrivning af årlig valgliste til arkiv	960.000 kr.
Udskrivning af valgliste, når valg er udskrevet	960.000 kr.
Udskrivning af valgkort	730.000 kr.

Nedenstående opstilling illustrerer kommunernes udgift til
Kommunedata:

	Nuværende ordning	Ny ordning uden årlig arkivliste	Ny ordning med årlig arkivliste
Intet valg i valglisteåret	960.000 kr.	0 kr.	960.000 kr.
Et valg i valglisteåret	2.080.000 kr.	1.690.000 kr.	2.650.000 kr.
To valg i valglisteåret	3.200.000 kr.	3.380.000 kr.	4.340.000 kr.

For Københavns kommune anslås forholdet mellem udgif-
terne ved de to ordninger at være af samme størrelsesorden.

3.5.2. Andre udgifter.

Det er ikke muligt at skønne over den økonomiske be-
tydning af de administrative lettelser, som forslagene vil
betyde for kommunerne, men der er tale om lettelser af me-
get betydeligt omfang. Til belysning heraf kan det oplyses,

at de årlige flytninger fra en kommune til en anden skønsmæssigt anslås til ca. 325.000 vælgere. Da hver flytning medfører 2 registreringer, en optagelse og en slettelse, vil forslaget om en ophævelse af kommunernes pligt til at føre tilflytterlisterne medføre, at kommunerne spares for at gennemføre ca. 650.000 registreringer på årsbasis.

Bekendtgørelse af Lov om valg til folketinget

Herved bekendtgøres lov nr. 171 af 31. marts 1953 om valg til folketinget, jfr. lovbekendtgørelse nr. 366 af 10. august 1970, med de ændringer, der følger af lov nr. 445 af 5. oktober 1971, lov nr. 59 af 15. marts 1972, lov nr. 286 af 23. maj 1973, lov nr. 311 af 19. juni 1974, lov nr. 331 af 26. juni 1975, lov nr. 202 af 18. maj 1977, lov nr. 567 af 16. november 1977 og lov nr. 83 af 8. marts 1978.

I. Valgret og valgbarhed.

§ 1. Valgret til folketinget har enhver, som har dansk indfødsret, er fyldt 20 år og har fast bopæl i riget, medmindre vedkommende er umyndiggjort.

Stk. 2. Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, og de med disse personer samlevende ægtefæller anses at have fast bopæl i riget.

Stk. 3. Ingen kan udøve valgret uden at være optaget på valglisten.

§ 2. Valgbar til folketinget er enhver, som i henhold til bestemmelserne i § 1, stk. 1, har valgret til dette, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af folketinget, jfr. grundlovens §§ 30 og 33.

II. Valglisten.

§ 3. For hver kommune — eller, for så vidt kommunen er delt mellem flere opstillingskredse eller i flere afstemningsområder (jfr. § 28), da for hver af disse dele — skal der ved kommunalbestyrelsens foranstaltning føres lister over de valgberettigede, der har fast bopæl i kommunen eller i de særlige dele af denne.

Stk. 2. (Ophævet).

Stk. 3. De i § 1, stk. 2, nævnte vælgere skal optages på valglisten i Københavns kommune. De nærmere regler om disse personers optagelse på valglisten fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 4. Vælgere, som opholder sig på områder

i Grønland, der ikke er omfattet af den kommunale inddeling, skal, såfremt de ikke har bevaret fast bopæl andetsteds i riget, optages på valglisten i den kommune, hvor de senest havde fast bopæl. De nærmere regler om disse personers optagelse på valglisten fastsættes af indenrigsministeren.

§ 4. Valglisten skal i forskellige dertil indrettede rubrikker foruden løbe-nr. indeholde vælgernes fulde navn, alder, livsstilling og bopæl samt en rubrik til afkrydsning af vælgernes navne. På hver valgliste opføres vælgernes navne enten efter bogstavfølge for hele kommunen (afstemningsområdet) eller efter de bydele, gader, sogne, distrikter o. lign., hvoraf kommunen (afstemningsområdet) består; en hustru skal dog altid opføres umiddelbart efter sin mand, såfremt hun har bopæl sammesteds som manden.

§ 5. Valglisten skal affattes én gang hvert år; de gælder fra 1. november til 31. oktober i det påfølgende år. Til grund for valglisternes affattelse lægges kommunens folkeregister. De personer, der kan ventes i løbet af det år, for hvilket valglisten gælder, at ville opfylde aldersbetingelsen for valgret, og som inden 1. november opfylder de øvrige betingelser herfor, opføres på en særskilt liste (tillægsliste) med udtrykkelig angivelse af den dag i året, da valget indtræder.

Stk. 2. Såvel for hovedlisten som for tillægslisten indrettes en særlig tilflytterliste for vælgere, som i årets løb tilflytter kommunen, jfr. §§ 10 og 10a.

Stk. 3. De udarbejdede valglisten finder an-

vendelse såvel ved folketingsvalg og folkeafstemninger som ved valg til de kommunale råd.

§ 6. Valglisternes fornyelse og fuldstændiggørelse skal foretages i de første 14 dage af oktober måned. De derved opståede tvivl afgøres, efter indhentede oplysninger, af kommunalbestyrelsen.

§ 7. Valglisterne skal fremlægges til almindeligt eftersyn på folkeregistret i dettes sædvanlige åbningstid hver hverdag med undtagelse af lørdag i tiden fra den 15. til den 21. oktober. Fremlæggelsens tid og sted skal bekendtgøres med 1 uges varsel i de stedlige dagblade eller lokalaviser.

§ 8. Senest den 23. oktober kan enhver, som tror sig uden føje at være udeladt, eller som mener, at en uberettiget er optaget, skriftlig fremsætte påstand om sin optagelse eller om en andens udslettelse, ledsaget af en kort angivelse af de grunde, hvorpå påstanden er bygget.

§ 9. De mod valglisterne således fremkomne anker påkendes af kommunalbestyrelsen i et møde, som afholdes senest den 29. oktober. Til dette møde tilsiges med 3 søgnedages varsel såvel de, der har fremført anker, som de, mod hvem indsigelse er gjort; en genpart af den mod de sidstnævnte rettede skrivelse skal leveres samtidig med tilsigelsen. Efter de af parterne fremlagte dokumenter og de fremstillede vidners forklaringer afgøres de opståede spørgsmål, hvorom en kort kendelse tilføres kommunalbestyrelsens sædvanlige forhandlingsprotokol, og underretning tilstilles parterne. De derefter fornyede valglisters underskrives af kommunalbestyrelsens formand. Viser det sig i løbet af det år, for hvilket valglisterne gælder, at en eller flere personer på grund af fejl ved listernes udarbejdelse, ikke er optaget på disse, kan kommunalbestyrelsens formand foranledige sådanne fejl berigtiget. Kommunalbestyrelsens formand kan endvidere på valglisten optage personer, der efter valglistens udarbejdelse har erhvervet dansk indfødsret, eller hvis umyndiggørelse er ophævet efter dette tidspunkt, såfremt de opfylder de øvrige valgrets betingelser. I årets løb kan i øvrigt — bortset fra ændringer i henhold til §§ 10, 10 a og 10 b — ingen forandring foretages uden ved dom i henhold til § 15.

§ 10. En person, der er opført på valglisten, skal, såfremt han fraflytter kommunen, optages på tilflytterlisten i den kommune, hvortil han

flytter, idet fraflytningskommunen samtidig med sædvanlig meddelelse om den anmeldte flytning sender meddelelse til tilflytningskommunen om, hvorvidt den pågældende har været optaget på valglisten i fraflytningskommunen.

Stk. 2. Optagelsen på tilflytningskommunens tilflytterliste er betinget af, at flytningen af den pågældende vælger er anmeldt til kommunens folkeregister. Om optagelsen på tilflytterlisten sendes der af kommunalbestyrelsen uophødelig meddelelse til den pågældende vælger og til kommunalbestyrelsen i fraflytningskommunen, af hvis valgliste vælgeren derefter slettes.

Stk. 3. Optagelse på tilflytterlisten kan ikke finde sted i tiden mellem et valgs udskrivning og valgets afholdelse. Udskrives valget med et længere varsel end 14 dage, skal optagelse på tilflytterlisten dog finde sted, for så vidt angår alle meddelelser om flytninger, som kommunen medtager senest 14 dage før valget, forudsat at vælgeren inden samme frist har anmeldt flytningen til tilflytningskommunens folkeregister. En tilsvarende regel gælder ved afholdelse af folkeafstemning.

Stk. 4. De nærmere regler vedrørende fremgangsmåden for optagelse på tilflytterlisten m.v. fastsættes af indenrigsministeren.

§ 10 a. På tilflytterlisten optages endvidere personer, som tager fast bopæl i kommunen, men som

- 1) på grund af ophold i udlandet enten ikke er opført på eller er slettet af en valgliste eller
- 2) i medfør af denne lovs § 3, stk. 4, eller § 5 i lov om folketingsvalg i Grønland er opført på valglisten i en anden kommune end tilflytningskommunen.

Stk. 2. De i § 10, stk. 3, omhandlede frister for optagelse på tilflytterlisten finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. De under stk. 1, nr. 2, nævnte personer slettes af valglisten i den kommune, hvor de tidligere har haft bopæl. De nærmere regler herom samt om fremgangsmåden ved optagelsen af de i stk. 1 nævnte personer på tilflytterlisten m. v. fastsættes af indenrigsministeren.

§ 10 b. Personer, der efter at være optaget på valglisten opgiver deres faste bopæl i kommunen og flytter til udlandet, skal af kommunalbestyrelsen slettes af valglisten.

Stk. 2. De nærmere regler vedrørende fremgangsmåden ved slettelse af de under stk. 1 nævnte personer fastsættes af indenrigsministeren.

§ 11. Af enhver fornyet valgliste (hovedliste og tillægsliste) for en kommune, hvor valgstedet ikke er beliggende, skal kommunalbestyrelsens formand ufortøvet sende en bekræftet afskrift til formanden for valgstedets kommunalbestyrelse (jfr. § 18).

Stk. 2. Når valg til folketinget er udskrevet, eller når folkeafstemning skal afholdes, tilbagesendes afskrifterne til vedkommende kommunalbestyrelse, der på afskrifterne sletter eller optager de vælgere, der i henhold til bestemmelserne i §§ 9, 10, 10 a og 10 b måtte være slettede af eller optagne på de originale valglistes. Rigtigheden af disse ændringer bekræftes på sædvanlig måde. Endvidere udfærdiges bekræftede afskrifter af kommunens tilflytterlister. Derefter overleveres samtlige originale valglistes med tilhørende afskrifter til det (de) for kommunen eller en del af denne valgte medlem (medlemmer) af valgbestyrelsen.

§ 12. Formanden for valgstedets kommunalbestyrelse skal inden 3 søgnedage efter den 1. november indberette til vedkommende amtmænd, om han har modtaget samtlige genparter, og i modsat fald, hvilke der savnes.

Stk. 2. Amtmanden drager da, i fornødent fald ved anvendelse af passende tvangsbøder, omsorg for, at de savnede afskrifter uopholdeligt skaffes til veje.

§ 13. Opdages det, at valglisterne ikke på lovbealet måde er fornyet, eller at der ved udarbejdelsen er begået grove fejl, skal indberetning gøres til vedkommende amtmænd, der skal pålægge kommunalbestyrelsen, i fornødent fald under en passende tvangsbøde, ufortøvet at træffe de fornødne foranstaltninger. Amtmanden er i så tilfælde bemyndiget til at forkorte de i loven fastsatte frister.

§ 14. For Københavns vedkommende foretages valglisternes udarbejdelse, påkendelse af anker m. v. ved et af borgerrepræsentationen nedsat udvalg på 7 medlemmer. For Frederiksberg kommunes vedkommende foretages fornyelsen og påkendelsen af anker m. v. ved et af kommunalbestyrelsen nedsat udvalg på 5 medlemmer. Københavns magistrat udøver de beføjelser, der i henhold til § 9 er tillagt kommunalbestyrelsens formand i de øvrige kommuner.

§ 15. Spørgsmål om optagelse på eller slettelse af en valgliste kan indbringes for domstolene.

Spørgsmål om optagelse på hovedlisten eller tillægslisten kan dog kun indbringes, såfremt den pågældende under iagttagelse af § 8 har fremsat påstand om sin optagelse og denne påstand er forkastet af kommunalbestyrelsen ved afgørelse efter § 9.

Stk. 2. Retten beskikker en advokat for kommunalbestyrelsen.

Stk. 3. Anke af en dom, hvorved det pålægges kommunalbestyrelsen at optage en person på valglisten, har ikke opsættende virkning.

§ 16. Efter de i henhold til §§ 5-15 tilvejebragte valglistes foretages alle i årets løb forefaldende valg til folketinget samt folkeafstemninger, dog således at det påses, at de på tillægslisten opførte personer kun er stemmeberettigede, dersom de på afstemningsdagen opfylder aldersbetingelsen for valget. Dersom der i årets løb gentagne gange foretages afstemning, og valglisterne én gang har været benyttet ved afstemning, skal kommunalbestyrelsen drage omsorg for, at der til brug ved de senere afstemninger enten foreligger fuldstændige, af kommunalbestyrelsen bekræftede afskrifter af listerne, eller at der på disse indrettes en ny rubrik til afkrydsning af vælgerens navne ved overløbning af den tidligere benyttede afkrydsningsrubrik.

III. Valgkredse og valgbestyrelser. Mandaternes fordeling.

§ 17. Til folketinget vælges i alt 179 medlemmer, hvoraf 2 medlemmer for Færøerne samt 2 medlemmer for Grønland. Såvel Færøerne som Grønland udgør særlige valgområder, jfr. stk. 9.

Stk. 2. Bortset fra Færøerne og Grønland er landet delt i 3 områder, nemlig hovedstadens område bestående af 3 storkredse, øernes område bestående af 7 amtskredse og Jyllands område bestående af 7 amtskredse.

Stk. 3. Hver stor- og amtskreds er inddelt i de på valgkredsfortegnelsen angivne opstillingskredse. Opstillingskredsens valgsted er det i valgkredsfortegnelsen anførte. Indenrigsministeren er bemyndiget til at foretage sådanne mindre væsentlige forandringer i valgkredsfortegnelsen, som er en naturlig følge af ændringer i landets kommunale inddeling. Om de stedfundne forandringer udsteder indenrigsministeren fornøden bekendtgørelse.

Stk. 4. Af de 175 mandater uden for Færøerne og Grønland er 135 kredsmandater og 40 tillægsmandater. Fordelingen af disse mandater på om-

råder og på stor- og amtskredse fastsættes og bekendtgøres af indenrigsministeren umiddelbart efter nærværende lovs ikrafttræden og senere efter offentliggørelsen af hver af de i årene 1960, 1970, 1980 o.s.v. afholdte almindelige folketællinger, og hver fordeling er gældende for de derefter følgende valg, indtil ny bekendtgørelse finder sted.

Stk. 5. Fordelingen foretages på grundlag af forholdstal, der for hver kreds (område, stor- og amtskreds) bestemmes som summen af: 1) kredsens folketal, 2) kredsens vælgertal efter det sidst offentliggjorte folketingsvalgs resultater og 3) kredsens areal i kvadratkilometer **multipliseret** med en faktor, der fastsættes til 20. Hvis de ved fordelingen fremkomne mandattal ikke er hele tal og derfor, når brøkerne bortkastes, tilsammen ikke giver det fornødne antal mandater, forhøjes de største brøker, indtil antallet er nået (den største brøks metode).

Stk. 6. Efter den i stk. 5 angivne beregningsmetode fordeles først de 175 mandater på de 3 områder. Derefter fordeles på tilsvarende måde de 135 kredsmandater på områderne, og endelig fordeles det antal kredsmandatei, som tilfalder hvert område, på de enkelte stor- eller amtskredse inden for området.

Stk. 7. Hvis der ved beregningen efter stk. 6 ikke tilfalder Bornholms amtskreds mindst 2 kredsmandater, foretages en fornyet fordeling af kredsmandaterne, således at der forlods tillægges Bornholms amtskreds 2 kredsmandater, medens de resterende 133 kredsmandater fordeles endeligt på de øvrige stor- og amtskredse som angivet i stk. 6.

Stk. 8. Når det samlede mandattal og antallet af kredsmandater, der skal tilfalde hvert af de 3 områder, er bestemt, fås det antal tillægsmandater, der skal tilfalde hvert område, som forskellen mellem det samlede mandattal i området og antallet af kredsmandater i området.

Stk. 9. Vedrørende valget på Færøerne og i Grønland fastsættes regler ved særlig lov.

§ 18. For hver opstillingskreds dannes en valgbestyrelse. I opstillingskredse uden for hovedstadens område består valgbestyrelsen af udsendinge fra de til opstillingskredsen hørende kommuner. For hver kommune vælges i det mindste ét medlem af valgbestyrelsen uden hensyn til kommunens indbyggertal. Har en kommune efter det senest opgjorte indbyggertal (registerfolketal) 5.000 indbyggere, men under 10.000, vælger den 2 medlemmer; har den 10.000 indbyggere, men under

20.000, vælger den 3 medlemmer, og har den 20.000 indbyggere eller derover, vælger den 5. Valgbestyrelsens medlemmer vælges af kommunalbestyrelserne og blandt disses egne medlemmer. Formanden for kommunalbestyrelsen i den kommune, hvori opstillingskredsens valgsted er beliggende, er født medlem af valgbestyrelsen, ligesom han varetager hvervet som formand for denne. I Gentofte, Odense, Ålborg og Århus kommuner udpeger kommunalbestyrelserne blandt disses egne medlemmer ved flertalsvalg formanden for valgbestyrelsen i de opstillingskredse inden for kommunerne, hvor borgmesteren ikke indtræder som medlem og formand. Valg af udsendinge til opstillingskredsens valgbestyrelse skal uopholdelig iværksættes, så snart valg er udskrevet; for de valgte udsendinge vælges stedfortrædere.

Stk. 2. Såfremt en kommunalbestyrelse skal vælge et større antal medlemmer og stedfortrædere af valgbestyrelsen (valgbestyrelserne) end kommunalbestyrelsens eget medlemsantal, vælges det overskydende antal blandt de i kommunen inden for opstillingskredsen bosatte vælgere.

Stk. 3. Når en kommune er delt mellem flere opstillingskredse, anses hver af disse dele af kommunen med hensyn til valg af medlemmer til valgbestyrelserne som en selvstændig kommune, dog at kommunalbestyrelsens valg af medlemmer og stedfortrædere til de forskellige valgbestyrelser vil være at foretage under ét.

§ 19 Valgbestyrelsens formand forestår alle forberedelser til selve valget og modtager anmeldelser af kandidater og andre til valgbestyrelsen rettede meddelelser samt sammenkalder valgbestyrelsen til møde. Det påhviler valgbestyrelsen umiddelbart efter udløbet af den i § 25, stk. 1, nævnte frist for kandidaters anmeldelse at påse, hvorvidt de indleverede kandidatanmeldelser er gyldige, og straks herefter at indberette til vedkommende amtmand, hvilke kandidater der gyldigt har anmeldt sig til valg i opstillingskredsen; indberetningen skal for hver kandidat indeholde de i § 25, stk. 2, omhandlede oplysninger. Så snart valgbestyrelsen fra amtmanden har modtaget underretning om samtlige i amtskredsen opstillede kandidater (§ 22), tilvejebringer den de til brug ved afstemningen fornødne stemmesedler (§ 32). Ethvert medlem af valgbestyrelsen er pligtigt at give møde og i øvrigt at udføre det valgbestyrelsens medlemmer påhvilende hverv, medmindre lovligt forfald oplyses; vedkommende stedfortræder indtræder da i valgbestyrelsen.

Stk. 2. Såfremt der for vedkommende kommune er valgt flere medlemmer af valgbestyrelsen, fordeler disse de ovennævnte forretninger imellem sig efter overenskomst.

Stk. 3. Valgbestyrelsen drager omsorg for, at alt er rede til afstemningen. Endvidere drager den omsorg for, at de originale valglister samt de i § 11 omhandlede afskrifter af valglisterne er til stede ved afstemningen; savnes nogen original valgliste, skal den tilstedeværende bekræftede afskrift benyttes. I opstillingskredse med flere kommuner træffer den de fornødne foranstaltninger gennem de for de enkelte kommuner valgte medlemmer; til disse udleveres det fornødne antal stemmesedler.

Stk. 4. Ved alle til valgbestyrelsen overladte beslutninger gør, i tilfælde af stemmelighed, formandens stemme udslaget.

Stk. 5. Det påhviler kommunalbestyrelserne at anvise lokaler til stemmeafgivningen samt at stille det tilstrækkelige antal stemmekasser og stemmerum af den i § 31 angivne beskaffenhed til valgbestyrelsens rådighed.

§ 20. Valgbestyrelserne i opstillingskredsene i hovedstadens område består af 5 medlemmer, som vælges henholdsvis af Københavns og Frederiksberg kommunalbestyrelser, de 2 medlemmer af vedkommende råds egen midte, de 3 andre blandt de inden for opstillingskredsen bosatte vælgere. For de valgte medlemmer vælges stedfortrædere. For så vidt det antal medlemmer af valgbestyrelserne og stedfortrædere for medlemmerne, der skal vælges blandt kommunalbestyrelsesmedlemmer, overstiger det antal af disse, der er til rådighed til dette hverv, vælges det overskydende antal blandt de i kommunen inden for opstillingskredsen bosatte vælgere. Valgene vil være at foretage under ét for samtlige opstillingskredse i kommunen. Hver valgbestyrelse vælger selv sin formand. Formændene modtager kandidatanmeldelser og indsender indberetning herom, for 1. og 2. storkreds' vedkommende til Københavns magistrat og for 3. storkreds' vedkommende til Frederiksberg kommunalbestyrelse. Endvidere tilvejebringer formændene, når der henholdsvis fra Københavns magistrat og fra Frederiksberg kommunalbestyrelse er modtaget underretning om samtlige i storkredsen opstillede kandidater, de fornødne stemmesedler. De øvrige forberedelser til valget forestås af de i § 14 ommeldte udvalg.

§ 21. Valgbestyrelserne i opstillingskredsene fører en valgbog, hvori indføres det væsentlige

indhold af alt, hvad der vedrører afstemningen, navnlig oplysning angående de modtagne kandidatmeddelelser samt om antallet af de til brug ved afstemningen tilvejebragte stemmesedler, antallet af afgivne gyldige stemmesedler, antallet af stemmer på hvert af de partier, der har kandidater på valg i opstillingskredsen, samt antallet af stemmer på hver af disse kandidater og på hver af kandidaterne uden for partierne, og hvad valgbestyrelsen har erklæret for afstemningens udfald i opstillingskredsen. Valglisterne og de til valgbestyrelsen indkomne skrivelser fremlægges til valgbogen. Denne underskrives af valgbestyrelsen og opbevares af valgstedets kommunalbestyrelse.

Stk. 2. Senest dagen efter valgbestyrelsens opgørelse af afstemningen skal formanden for valgbestyrelsen tilstille indenrigsministeren en fuldstændig af valgbestyrelsen bekræftet udskrift af, hvad der er tilført valgbogen om den stedfundne afstemning. Til denne indberetning skal benyttes de af indenrigsministeren dertil udfærdigede skemaer.

§ 22. Inden for hver amtskreds modtager vedkommende amtmand de i § 19 omhandlede indberetninger fra valgbestyrelserne i opstillingskredsene om, hvilke kandidater der har stillet sig til valg. Endvidere modtager amtmanden de i § 25, stk. 5, omhandlede anmeldelser fra partierne. Snarest muligt efter udløbet af den for disse anmeldelser fastsatte frist gives der valgbestyrelsen i hver opstillingskreds meddelelse om, hvilke kandidater der har anmeldt sig til valg i samtlige opstillingskredse, med angivelse af, om de pågældende er godkendt af et parti og i bekræftende fald af hvilket, eller om de står uden for partierne. I meddelelsen til valgbestyrelserne opføres navnene på de kandidater, der er godkendt af et parti, som har anmeldt partiliste (jfr. § 25, stk. 5), i den på partilisten angivne rækkefølge; er ingen partiliste anmeldt, opføres kandidaternes navne i alfabetisk rækkefølge med angivelse af, i hvilken opstillingskreds de enkelte kandidater er nomineret. I denne meddelelse til valgbestyrelserne angives tillige, hvilke bogstavbetegnelser der er tildelt de forskellige partier, og i hvilken rækkefølge partierne vil være at opføre på stemmesedlerne (§ 23, stk. 5, og § 32, stk. 4).

Stk. 2. Inden for storkredsene i København-Frederiksberg varetages de tilsvarende forretninger for 1. og 2. storkreds' vedkommende af Københavns magistrat, og for 3. storkreds' ved-

kommende af Frederiksberg kommunalbestyrelse.

IV. Valgpartier og valgkandidater.

§ 23. Når valg til folketinget er udskrevet, meddeler folketingets formand indenrigsministeren, hvilke partier der ved sidste folketingsvalg opnåede repræsentation i folketinget og fortsat er repræsenteret i dette.

Stk. 2. Nyt parti til deltagelse i valget kan senest kl. 22 fjorten dage før valgets afholdelse anmeldes for indenrigsministeren af et antal vælgere, der mindst svarer til $\frac{1}{ns}$ af samtlige ved det sidst afholdte folketingsvalg afgivne gyldige stemmer. Bestemmelsen kommer ikke til anvendelse på det tyske mindretals parti. Dette parti skal dog for indenrigsministeren anmelde sin deltagelse i valget inden samme frist, som gælder for anmeldelse af nye partier.

Stk. 3. Anmeldelse af et nyt parti skal være bilagt erklæringer fra de vælgere, der anmelder partiet. Erklæringerne skal være afgivet på en af indenrigsministeren foreskrevet formular og være underskrevet og dateret af vælgeren personlig, og vælgerens nummer på valglisten skal være påført af vedkommende folkeregisterfører. Erklæringer, der er udstedt ét år eller mere før anmeldelsen, kan ikke medregnes. Det samme gælder erklæringer fra vælgere, der deltager i anmeldelsen af mere end ét nyt parti.

Stk. 4. Anmeldelse af et nyt parti har gyldighed indtil afholdelse af førstkommende folketingsvalg, dog mindst i ét år fra anmeldelsens dato.

Stk. 5. Indenrigsministeren tildeler hvert af partierne, jfr. stk. 1 og 2, en bogstavbetegnelse, hvormed partierne vil være at opføre på stemmesedlerne. Det må herved have for øje, at de forskellige partier så vidt muligt bevarer de bogstavbetegnelser, de har haft ved tidligere offentlige valg. Snarest muligt efter udløbet af den i stk. 2 nævnte frist bringes det ved bekendtgørelse i statstidende til almindeligt kendskab, hvilke partier der efter reglerne i nærværende paragraf er berettigede til deltagelse i valget. Samtidig bekendtgøres de partierne tildelte bogstavbetegnelser.

§ 24. Ved valg til folketinget kan ingen komme i betragtning til valg, som ikke selv har stillet sig i en opstillingskreds og anbefales af i det mindste 25 af opstillingskredsens vælgere som stillere. En kandidat må ikke have mere end 50 stillere.

Stk. 2. Ingen kan være stiller for kandidater for mere end ét parti. Den, der anbefaler kandidater for flere partier, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidaterne.

§ 25. Skriftlig anmeldelse om kandidaten og hans stillere skal indleveres til formanden for opstillingskredsens valgbestyrelse, jfr. §§ 18-20, senest kl. 16 ti dage før valget finder sted. Anmeldelsen skal være underskrevet såvel af kandidaten som af stillerne. Stillernes underskrifter kan dog afgives på genparter af anmeldelsen, men genparterne skal da være sammenhæftet med anmeldelsen, når denne indleveres. Den, der indleverer kandidatanmeldelsen, har ret til på en af ham medbragt afskrift af denne at få formandens kvittering for, at anmeldelsen er indleveret, og hvornår dette er sket. Valgbestyrelsen er pligtig til på derom fremsat begæring at give oplysning om navnene på hver enkelt kandidats stillere. Det er tilladt at offentliggøre stillernes navne.

Stk. 2. I den nævnte anmeldelse gives der tilføjelse til valgbestyrelsen om, hvilket parti den pågældende slutter sig til, eller om han står uden for partierne. Anmeldelsen skal derhos indeholde oplysning om kandidatens fulde navn, livsstilling og bopæl. En kandidat, der ikke ønsker at blive opført på stemmesedlerne med sit fulde navn, kan i anmeldelsen tilkendegive, på hvilken måde hans navn vil være at opføre på stemmesedlerne. Såfremt en kandidat er kendt under et navn, der ikke er optaget på dåbs- eller fødselsattest, eller som han ikke har opnået bevilling til at føre, vil et sådant navn kunne opføres på stemmesedlerne i en parentes efter kandidatens borgerlige navn.

Stk. 3. Anmeldelsen skal endvidere indeholde oplysning om hver enkelt stillers navn, stilling og bopæl samt oplysning om, hvilken stiller der foruden kandidaten kan rettes henvendelse til, såfremt det ved valgbestyrelsens gennemgang af de indleverede kandidatanmeldelser viser sig, at anmeldelsen er behæftet med mangler.

Stk. 4. Såfremt valgbestyrelsen finder, at en rettidig indleveret kandidatanmeldelse er behæftet med så væsentlige mangler, at den må erklæres ugyldig, skal den, inden kendelse herom afsiges, telefonisk eller om fornødent telegrafisk give meddelelse herom til vedkommende kandidat eller til den i anmeldelsen anførte stiller. En ny anmeldelse kan da indleveres eller mangler afhjælpes inden 12 timer fra meddelelsens afgivelse eller afsendelse. Sker dette ikke, afsiger valgbestyrelsens formand kendelse om anmeldelsens

ugyldighed. Denne kendelse tilføres valgbogen, og en udskrift heraf tilsendes kandidaten.

Stk. 5. Senest kl. 16 ugedagen før valget kan i hver amtskreds (storkreds) partiet anmelde, hvilke af de opstillede kandidater, der er partiets nominerede kandidater i de enkelte opstillingskredse, samt hvilke af de opstillede kandidater det i øvrigt godkender som partiets kandidater; sker ingen sådan anmeldelse, betragtes de kandidater, der slutter sig til partiet, som godkendt af dette. Kandidater, der ikke godkendes af et parti, betragtes som opstillet uden for partierne. Inden samme tidsfrist kan partiet derhos anmelde en bestemt rækkefølge for de godkendte kandidater (partiliste) og derved angive, i hvilken rækkefølge de partiet tilfaldende stemmer i kredsen vil være at overføre til de forskellige kandidater (jfr. § 47). Disse anmeldelser skal ske skriftligt, i amtskredsene til vedkommende amtmand og i storkredsene i København-Frederiksberg til Københavns magistrat for 1. og 2. storkreds' vedkommende og til Frederiksberg kommunalbestyrelse for 3. storkreds' vedkommende.

§ 26. Kandidaten behøver ikke for valgbestyrelsen at godtgøre sin valgbarhed. Fremkommer der indsigelser eller endog beviser mod den, kan valgbestyrelsen dog ikke undslå sig for at stille kandidaten til valg.

§ 27. Ingen må melde sig til samtidigt valg i forskellige amtskredse (storkredse) eller som kandidat for mere end ét parti eller anmelde sig uden for partierne og samtidig slutte sig til et parti. Handler nogen herimod, bliver valget af den pågældende, hvis det falder på ham, ugyldigt.

V, Valget.

§ 28. I opstillingskredse, der omfatter flere kommuner eller dele af kommuner, finder afstemningen sted i hver kommune eller del af en kommune for sig.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at kommunen deles i forskellige områder til stemmesedlernes modtagelse og optælling. En sådan deling skal foretages efter kommunalbestyrelsens nærmere bestemmelse, når mindst 10 pct. af vælgerne fremsætter andragende derom. Andragendet skal være indgivet senest 1. juni, for at delingen kan kræves iværksat med virkning fra den efterfølgende 1. november.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan træffe be-

slutning om nedlæggelse af et afstemningsområde. En sådan beslutning skal bekendtgøres i de stedlige dagblade. Såfremt mindst 10 pct. af vælgerne i afstemningsområdet inden en måned efter bekendtgørelsen skriftligt modsætter sig nedlæggelsen, kan denne kun iværksættes, hvis beslutningen er truffet i anledning af en **kommunesammenlægning**.

§ 29. Afstemningen ledes af valgstyrere. I opstillingskredse, der kun har ét afstemningssted, er valgbestyrelsens medlemmer tillige valgstyrere.

Stk. 2. I opstillingskredse med flere afstemningssteder udnævner vedkommende kommunalbestyrelse, dels blandt sine egne medlemmer, dels blandt de i kommunen boende vælgere, mindst 5, højst 9 valgstyrere for hvert afstemningsområde. Kan der ikke opnås enighed om valget af valgstyrere, foretages dette efter forholdstal og under ét for samtlige de valgstyrere, der skal vælges i kommunen.

Stk. 3. Valgstyrerne vælger selv deres formand. De fører en af kommunalbestyrelsen stadfæstet valgbog. Valgstyrerne er pligtige til at udføre det dem påhvilende hverv, medmindre lovligt forfald oplyses; kommunalbestyrelsen udnævner, såfremt en valgstyrer oplyser sådant forfald, en ny valgstyrer i vedkommendes sted.

Stk. 4. Der tilkommer valgstyrerne og de tilfornordnede vælgere, jfr. § 33, diæter for deres virksomhed på valgdagen af samme størrelse som de diæter, der i henhold til loven om kommunernes styrelse ydes for udførelse af andre kommunale hverv.

§ 30. Dagen og klokkeslættet, da afstemningen skal foregå, kundgøres af opstillingskredsens valgbestyrelse mindst én gang, senest ugedagen før valget, i de stedlige dagblade, der fortrinsvis læses i den pågældende opstillingskreds, således at bekendtgørelse sker i mindst et af hvert af de politiske hovedpartiers dagblade. Med samme varsel skal dagen og klokkeslættet for valget endvidere kundgøres ved kommunalbestyrelsens foranstaltning ved opslag på rådhuset eller på et eller flere af kommunalbestyrelsen fastsatte steder.

Stk. 2. Afstemningsstederne kundgøres samtidig dermed eller så snart derefter, som ske kan, af kommunalbestyrelsen ved opslag i kommunen og, såfremt kommunalbestyrelsen måtte finde det hensigtsmæssigt, tillige ved bekendtgørelse i dagbladene.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan vedtage for-

ud for afstemningen at udsende valgkort til vælgerne. Valgkortene skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse samt nummer på valglisten. Til ægtefæller kan udsendes et fælles valgkort, forudsat at dette kan deles.

§ 31. Stemmeafgivningen sker i et eller flere af vedkommende kommunalbestyrelse anviste lokaler, i hvilke der skal være indrettet det fornødne antal stemmerum.

Stk. 2. Stemmerum skal være et ved opstilling eller ophængning dannet rum af en sådan beskaffenhed, at en mand kan stå oprejst deri uden at kunne ses af nogen uden for rummet værende person. Stemmerummet skal være tilstrækkeligt lyst til, at skrift tydeligt kan læses derinde; det skal være forsynet med almindelig sort blyant og en fast plade til underlag ved skrivning.

Stk. 3. Stemmekassen skal være aflåset og således indrettet, at ingen stemmeseddel kan udtages af den, uden at kassen åbnes.

§ 32. Afstemningen foregår ved afgivelse af de dertil tilvejebragte stemmesedler.

Stk. 2. Enhver stemmeseddel skal indeholde navnene (jfr. § 25, stk. 2) på samtlige i amtskredsen (storkredsen) opstillede kandidater. Såfremt der i amtskredsen (storkredsen) er opstillet 2 eller flere kandidater af samme navn, skal de pågældende kandidaters bopæl eller stilling anføres på stemmesedlen på en sådan måde, at forveksling af kandidaterne ikke vil kunne finde sted. Kandidater, der er godkendt af et parti, opføres i felter for sig, og kandidater, der står uden for partierne (jfr. § 25, stk. 5), opføres i et særligt felt efter de andre. Felterne anbringes på stemmesedlerne under hinanden adskilte ved tykke trykte streger. I hvert felt anføres først med fede typer partibetegnelsen; derunder, adskilt fra partibetegnelsen ved en tyk streg, anføres med halvfede typer navnet på den eller de i vedkommende opstillingskreds anmeldte kandidater, der er godkendt af partiet; under disse kandidaters navne og trykt med almindelige typer anbringes navnene på de øvrige kandidater, der er godkendt af partiet, i den rækkefølge, hvori disse er anmeldt på den i § 25, stk. 5, omhandlede partiliste, eller, hvis en sådan ikke er anmeldt, i alfabetisk rækkefølge. Er der i vedkommende opstillingskreds ikke anmeldt nogen kandidat, der er godkendt af partiet, anbringes navnene på de i de øvrige opstillingskredse anmeldte kandidater under parti betegnelsen efter de anførte regler, alle navnene trykt med almindelige typer.

Stk. 3.1 feltet for kandidater uden for partierne anbringes først med fede typer ordene »Uden for partierne« og derefter de pågældende kandidaters navne, først med halvfede typer navnet på den eller de kandidater, der har stillet sig i opstillingskredsen, og derefter med almindelige typer de øvrige navne i alfabetisk rækkefølge.

Stk. 4. De forskellige partiers felter på stemmesedlerne anbringes i alfabetisk rækkefølge efter de partierne tildelte bogstavbetegnelser.

Stk. 5. Kandidaternes navne i felterne skal være adskilt ved en tyndere trykt streg.

Stk. 6. Har to eller flere kandidater, der er godkendt som kandidater for samme parti, anmeldt sig til valg i samme opstillingskreds, opføres på stemmesedlerne i den opstillingskreds, hvor de har stillet sig, disse kandidaters navne med halvfede typer øverst i partifeltet — under parti betegnelsen — i alfabetisk rækkefølge, idet den kandidat, der er anmeldt som partiets nominerede kandidat i opstillingskredsen, jfr. § 25, stk. 5, dog opføres først. Ved en klamme til venstre for navnene angives, at kandidaterne samtidig er opstillet i vedkommende opstillingskreds.

Stk. 7. Foroven på stemmesedlen yderst til højre anføres med små typer en betegnelse for den pågældende opstillingskreds.

Stk. 8. Intet andet ord eller bogstav og intet navn, tal eller tegn må være påført nogen stemmeseddel ved tryk eller ved skrift eller på anden måde, jfr. dog stk. 10.

Stk. 9. Stemmesedlerne skal ved anbragte knæk være til at sammenfolde således, at de kan afleveres af vælgerne, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt.

Stk. 10. Indenrigsministeren er bemyndiget til at give nærmere forskrifter med hensyn til stemmesedlernes udseende.

§ 33. Valgstyrelsen fordeler valglisten, stemmelisterne, stemmesedlerne og stemmekasserne mellem sig og det fornødne antal tilfornordnede vælgere. Kommunen, der udsender valgkort til vælgerne, kan undlade at føre stemmelister, men i så tilfælde må der for de vælgere, der ved afstemningen ikke afleverer valgkort, ved valgbordet enten udskrives et valgkort med navn, adresse og valgnummer, eller de pågældende vælgers navn, adresse og valgnummer må opføres på en liste, der føres for det pågældende valgbord. For de større kommuner kan afskrifter af forskellige dele af valglisten benyttes i stedet for selve valglisten, når hver dels overensstemmelse

med valglisten er bekræftet af kommunalbestyrelsen.

Stk. 2. Enhver vælger er pligtig at påtage sig hvervet som tilforordnet vælger for valgbestyrelsen og valgstyrene. Valg af tilforordnede vælgere foretages af kommunalbestyrelsen. Kan der ikke opnås enighed om valget af de tilforordnede vælgere, foretages dette efter forholdstal og under ét for samtlige de tilforordnede vælgere, der skal vælges i kommunen.

§ 34. Afstemningen begynder kl. 9 og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter indfinder sig vælgere, men sluttes, når efter kl. 20 ingen vælgere melder sig for at afgive stemme, uanset at der gives opfordring hertil.

Stk. 2. I kommuner med under 6.000 indbyggere kan kommunalbestyrelsen bestemme, at afstemningen afbrydes mellem kl. 13 og kl. 15.

Stk. 3. Medens afstemningen er afbrudt, skal stemmekasser og valglisten opbevares under behørig aflåsning og forsegling.

§ 35. Ved afstemningens begyndelse oplæser en af valgstyrene kandidaternes navne. I stemmelokalerne skal der derhos findes opslag, indeholdende navnene på samtlige anmeldte kandidater med angivelse af, hvilke af disse der er godkendt som de forskellige partiers kandidater; kandidaternes navne skal være opført i den på stemmesedlerne trykte rækkefølge. Han meddeler tillige, hvor de enkelte stemmelokaler er. Der skal endvidere ved opslag gives vælgerne vejledning om, hvor de enkelte stemmelokaler findes.

Stk. 2. Forinden den første stemmeseddel nedlægges i kassen, åbner stemmemodtageren denne og viser de tilstedeværende, at den er tcm, hvorpå han straks i de tilstedeværendes påsyn lukker og aflåser den samt leverer valglisteføreren nøglen.

Stk. 3. Valgret udøves ved personligt møde (jfr. dog kapitel VI). Valgstyrene kan bestemme, at der i det værelse, hvori stemmerum er anbragt, ikke under afstemningen foruden medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrene, listeførerne og de ved valget i øvrigt tilforordnede vælgere må opholde sig andre end de til stemmeafgivning fremmødte — hvilke sidstnævntes tal kan begrænses, efter hvad ordenen kræver — samt kandidaterne og på hvert stemmested og for hver kandidat én af kandidaten til valgstyrene opgiven vælger. De tilstedeværende er pligtige at rette sig efter valgstyrenes nærmere bestemmelser.

Stk. 4.1 den rækkefølge, hvori vælgerne møder, henvender de sig til valglisteføreren. Når denne

har fundet vælgerens navn på valglisten, sætter han et kryds derved. I kommuner, hvor der ikke udsendes valgkort, opfører en af de tilforordnede på en liste vælgerens navn og hans løbenummer på valglisten. I andre kommuner drages der omsorg for, at vælgeren afleverer det ham tilsendte valgkort, eller at sådant valgkort udfærdiges og henlægges sammen med de i øvrigt modtagne. Derpå udleveres til vælgeren en stemmeseddel. Ved udleveringen til vælgeren må ingen stemmeseddel være sammenfoldet.

Stk. 5. Efter at have modtaget stemmesedlen skal vælgeren straks begive sig ind i stemmerummet, hvor ingen anden må være til stede. Her foretages afstemningen ved at mærke stemmesedlen med et kryds enten ved partibetegnelsen eller ud for navnet på den kandidat, som ønskes valgt.

Stk. 6. Tngen kan samtidig stemme for flere partiers kandidater eller for mere end én kandidat uden for partierne.

Stk. 7. Når stemmesedlen er afkrydset, sammenfolder vælgeren denne, således at det ikke af andre kan ses, hvorledes han har stemt, hvorefter han straks nedlægger den i stemmekassen i stemmemodtagerens påsyn.

Stk. 8. Det er stemmemodtageren forbudt at gøre sig bekendt med, hvorledes en vælger har stemt.

Stk. 9. Hvis en stemmeseddel efter udlevering til vælgeren, men inden nedlægning i stemmekassen, findes ubrugelig eller af uagtsomhed bliver ubrugeliggjort, kan den pågældende vælger, når han tilfredsstillende forklarer det skete og tilbageleverer stemmesedlen, få den ombyttet.

Stk. 10. Når en vælger fremfører for valgstyrene, at han ikke er i stand til at foretage afstemningen på den foreskrevne måde, og valgstyrene skønner, at det således fremførte er rigtigt, skal en af valgstyrene eller en dertil særlig tilforordnet vælger yde den pågældende vælger fornøden bistand ved stemmeafgivningen, hvorved da tillige de nødvendige lempelser i den foreskrevne fremgangsmåde må foretages. Vælgere, der på grund af manglende færdighed eller lignende årsag ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet, vil således kunne afgive stemme umiddelbart uden for lokalet. Er den pågældende vælger blind eller svagsynet, kan han forlange, at der ydes ham bistand ved stemmeafgivningen enten af en af ham selv udpeget, tilstedeværende person eller af 2 af valgbestyrelsens medlemmer eller af valgstyrene eller af de tilforordnede vælgere.

§ 36. Når stemmeafgivningen er ophørt, afgiver valgstyrrerne og medhjælperne deres stemmer, hvorefter hver valglistefører underskriver sin valgliste og eventuelt hver stemmelistefører sin stemmeliste. Derefter sammenbindes i særskilte pakker: 1) de ikke udleverede stemmesedler og 2) de ved ombytning tilbageleverede stemmesedler.

Stk. 2. Valglisten, stemmelisten (de modtagne valgkort), de i stk. 1 nævnte pakker og stemmekasserne bringes derpå under behørigt opsyn til det sted, hvor opgørelsen af valgresultatet skal foretages. Nøglerne til stemmekasserne overgives tillige med valglisterne, stemmelisterne (valgkortene), stemmekasserne og pakkerne med de ikke nedlagte stemmesedler til valgstyrrerne.

§ 37. Stemmeoptællingen foretages af valgstyrrerne og de tilforordnede vælgere. Forinden stemmeoptællingen påbegyndes, udtages stemmesedlerne af stemmekasserne, hvorefter de blandes og fordeles mellem det fornødne antal optællingshold af valgstyrrere og tilforordnede vælgere, der ordner dem således, at stemmesedler afgivet for samme parti eller for samme kandidat uden for partierne samles i bunker for sig, og derefter optæller, hvor mange stemmer der ved afstemningen er afgivet for hvert af de på stemmesedlerne opførte partier og for hver kandidat uden for partierne. En stemmeseddel er afgivet for det parti, inden for hvis felt vælgeren har sat kryds. Hvor der er tvivl om en stemmeseddels gyldighed eller om, på hvilket parti der er stemt, medregnes stemmesedlen ikke i optællingen, men lægges foreløbig til side. Formanden for valgstyrrerne deltager ikke personlig i denne del af optællingen, men påser, at den foregår under betryggende former.

Stk. 2. Når de enkelte optællingshold har tilendebragt optællingen af de stemmesedler, der er fordelt til holdet, afgives optællingsresultatet tillige med de som tvivlsomme henlagte stemmesedler til formanden for valgstyrrerne.

Stk. 3. Valgstyrrerne afgør derpå, om de tvivlsomme stemmesedler skal anses for gyldige eller ej. En stemmeseddel er ugyldig,

- 1) når det ikke med sikkerhed fremgår, hvilket af partierne eller hvilken kandidat uden for partierne vælgeren har villet give sin stemme,
- 2) når beskaffenheden af stemmesedlen giver grund til at antage, at stemmesedlen ikke er en af de tilforordnede udleveret og på valgstedet afkrydset stemmeseddel,
- 3) når der på stemmesedlen findes skrevet, teg-

net eller på anden måde anbragt noget, hvorved det findes forsægtligt tilkendegivet, hvem den stemmende er, eller der overhovedet ved en behandling ud over den af afstemningen følgende findes forsægtligt af vælgeren at være givet stemmesedlen et særpræg.

Såfremt en stemmeseddel kasseres, anføres grunden hertil i valgbogen.

Stk. 4. Valgstyrrerne opgør derefter resultatet af afstemningen ved sammenlægning af de enkelte **optællingsholds** resultater og ved til disse at lægge de af valgstyrrerne godkendte tvivlsomme stemmesedler.

§ 38. Når stemmeoptællingen, der foregår offentligt, er tilendebragt, indføres resultatet i valgbogen, der underskrives af valgstyrrerne, og udfaldet kundgøres for de tilstedeværende. Hvis der er flere afstemningssteder i opstillingskredsen, gives snarest muligt (telegrafisk eller telefonisk) meddelelse om udfaldet til formanden for opstillingskredsens valgbestyrelse.

Stk. 2. Når formanden for opstillingskredsens valgbestyrelse har modtaget indberetninger fra samtlige afstemningssteder i kredsen, sammentæles de indberettede stemmetal, og der sendes ufortøvet på den af indenrigsministeren fastsatte måde meddelelse til indenrigsministeren om, hvor mange stemmer der i hele opstilling: kredsen er afgivet for hvert parti og for hver kandidat uden for partierne.

§ 39. Senest dagen efter at afstemningen har fundet sted, samles valgbestyrelsen på kredsens valgsted (§ 17, stk. 3) til endelig opgørelse af stemmeafgivningens udfald. De for vedkommende kommuner valgte medlemmer af valgbestyrelsen medbringer afskrift af kommunernes (afstemningsområdernes) valgbøger, de i § 36, stk. 1, under 1) og 2) nævnte pakker, de af stemmekasserne udtagne stemmesedler samt de benyttede valglistes og stemmelister (valgkort).

Stk. 2. Særskilt for hver kommune (afstemningsområde) foretager valgbestyrelsen en fornyet optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler efter reglerne i § 37. Resultaterne af den foretagne optælling indføres i det dertil indrettede skema i valgbogen, og ved sammenlægning findes derefter, hvor mange stemmer der i hele opstillingskredsen er tilfaldet hvert enkelt parti og hver kandidat uden for partierne. Resultatet indføres i valgbogen og kundgøres for de tilstedeværende.

Stk. 3. Valgbestyrelsen foretager derefter for

opstillingskredsen som helhed en opgørelse af, hvor mange af de afgivne stemmer der skal henføres til hver enkelt kandidat; opgørelsen foretages særskilt for hvert parti efter følgende regler:

a) Personlige stemmer: Har vælgeren sat kryds ud for navnet på en kandidat eller såvel ud for navnet på en kandidat som ud for partibetegnelsen for det parti, denne tilhører, og i øvrigt ikke foretaget afmærkning på stemmesedlen, anses stemmesedlen som afgivet for denne kandidat.

b) Partistemmer: Har vælgeren sat kryds ud for partibetegnelsen eller ud for navnene på flere kandidater eller anbragt kryds over hele partifeltet eller i øvrigt foretaget **afkrydsning** på en sådan **måde**, at det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken af partiets kandidater vælgeren har villet give sin stemme, anses stemmesedlen som afgivet for partiet (partistemme) og henføres til opstillingskredsens af partiet godkendte kandidat. Er der i samme opstillingskreds opstillet to eller flere af partiet godkendte kandidater, fordeles partistemmerne mellem disse kandidater i forhold til deres personlige stemmetal i henhold til bestemmelsen under a). Ved stemmeoverføring i henhold til § 47 anvendes tilsvarende fremgangsmåde. Er der i stor- eller amtskredsen opstillet flere af partiet godkendte kandidater, men ingen i vedkommende opstillingskreds, opføres de heromhandlede stemmesedler som »Andre partistemmer«.

Stk. 4. Valgbestyrelsen kan ikke forkaste stemmer, fordi disse falder på personer, om hvis valgbarhed der kan rejses tvivl, men sådanne spørgsmål bliver i fornødent fald at afgøre af folketinget.

Stk. 5. Resultatet af den foretagne opgørelse indføres i valgbogen i det dertil indrettede skema.

§ 40. Valgbogen underskrives af hele valgbestyrelsen. Valglisten tilbageleveres til vedkommende kommuner. Stemmelisterne (valgkortene) vedlægges valgbogen. Formanden lader i særskilte pakker sammenbinde 1) de i § 36, stk. 1, under 1) og 2) nævnte arter af stemmesedler, 2) de af stemmekasserne udtagne ugyldige stemmesedler, 3) de gyldige stemmesedler, således at de for de forskellige kandidater afgivne stemmesedler samles i pakker for sig. Efter at hver pakke er betegnet efter sit indhold, forsegles den. Disse pakker vedlægges valgbogen, men de deri indeholdte stemmesedler opbevares kun, indtil et år

er gået, uden at der i anledning af afstemningen er gjort retligt ansvar gældende imod nogen. Derefter skal de tilintetgøres.

Stk. 2. Formanden tilstiller derpå senest dagen efter opgørelsen indenrigsministeren den i § 21, stk. 2, omhandlede udskrift af valgbogen.

Stk. 3. Hver af de opstillede kandidater har ret til selv tilligemed 2 af ham til formanden for valgbestyrelsen opgivne vælgere at overvære opgørelsen af afstemningens udfald.

§ 41. De ved folketingsvalget på Færøerne og i Grønland afgivne stemmer medregnes ikke ved fordelingen af tillægsmandaterne.

§ 42. Når indenrigsministeren har modtaget de i § 21, stk. 2, omhandlede udskrifter af opstillingskredsens valgbøger, lader han opgøre, hvor mange kredsmandater der efter den stedfundne afstemning tilkommer hvert parti og kandidaterne uden for partierne i hver stor- og amtskreds.

Stk. 2. På grundlag af valgbestyrelsens stemmeoptællinger sammmentæles — særskilt for hver amtskreds (storkreds) — de stemmer, der er tilfaldet hvert parti i samtlige amtskredsens (storkredsens) opstillingskredse, og på tilsvarende måde sammmentæles de på hver kandidat uden for partierne i hvert amtskreds (storkreds) faldne stemmer. Hvert af de ved sammtællingen fremkomne stemmetal divideres med 1,4-3-5-7 o.s.v. indtil der for hvert stemmetal er foretaget et antal divisioner så stort som det antal mandater, der i det højeste kan ventes at tilfalde vedkommende parti eller vedkommende kandidat uden for partierne. Den største af de således fremkomne kvotienter giver det parti (eller den kandidat uden for partierne), den er tilfaldet, ret til det første mandat i amtskredsen (storkredsen), den næststørste kvotient giver ret til det andet mandat og således fremdeles, indtil det antal mandater, der tilkommer kredsens, er fordelt mellem partierne og kandidaterne uden for partierne. Er to eller flere kvotienter lige store, foretages lodtrækning ved indenrigsministerens foranstaltning.

§ 43. Derefter opgøres, hvor mange stemmer der er faldet på hvert af de partier, som er kundgjort i overensstemmelse med § 23, sidste stykke, og som enten 1) har opnået mindst ét kredsmandat eller 2) inden for hvert af to af de i § 17, stk. 2, omhandlede tre områder har opnået mindst lige så mange stemmer som det gennemsnitlige antal gyldige stemmer, der i området er af-

givet pr. kredsmandat, eller 3) i hele landet har opnået mindst 2 pet. af de afgivne gyldige stemmer. Det samlede stemmetal for disse partier divideres med et tal, der er lig summen af de kredsmandater, der er tilfaldet disse partier i henhold til § 42, og tillægsmandaterne. Med det herved fremkomne tal divideres partiernes stemmetal, og ved denne beregningsmåde udfindes det, hvor mange af de nævnte mandater hvert parti i forhold til stemmetal er berettiget til. Hvis de ved divisionen fremkomne kvotienter ikke er hele tal og derfor, når brøkerne bortkastes, tilsammen ikke giver det hele antal mandater, forhøjes de største brøker, indtil antallet er nået (den største brøks metode).

Stk. 2. Såfremt intet parti har opnået flere kredsmandater end det samlede mandattal, som partiet i henhold til stk. 1 er berettiget til, er fordelingen i stk. 1 endelig, idet de enkelte partier tilkommende tillægsmandater udfindes som forskellen mellem partiets samlede mandattal og dets kredsmandater.

Stk. 3. Hvis et parti har opnået flere kredsmandater end det samlede mandattal, som partiet i henhold til stk. 1 er berettiget til, foretages en ny beregning, hvor der bortses fra partier, som har opnået et antal kredsmandater lig med eller større end det samlede mandattal, som de er berettiget til i henhold til stk. 1. For de partier, der herefter kommer i betragtning, foregår fordelingen af mandaterne efter tilsvarende regler som i stk. 1, og antallet af tillægsmandater, der tilfalder de enkelte partier, bestemmes på tilsvarende måde som anført i stk. 2. Skulle noget af de heromhandlede partier herved opnå flere mandater, end det i henhold til fordelingen i stk. 1 er berettiget til, får partiet tildelt det i henhold til stk. 1 beregnede mandattal, og der foretages en ny fordeling af de resterende mandater på de øvrige partier efter tilsvarende regler som i stk. 1 og 2 anført.

§ 44. Fordelingen på områderne og amtskredsene (storkredsene) af de 40 tillægsmandater sker på følgende måde:

- 1) For hvert af de partier, der ifølge § 43 skal have tillægsmandater, opgøres, hvor mange stemmer partiet har fået i hvert af de 3 områder.
- 2) Hvert af disse stemmetal divideres derpå med tallene 1-3-5-7 o. s.v. Af de herved fremkomne kvotienter udelades for hvert parti så mange af de største, som vedkommende parti

ifølge § 42 har fået tildelt kredsmandater i vedkommende område.

- 3) Efter de øvrige kvotienter foretages fordelingen af tillægsmandaterne således, at den største af kvotienterne giver det parti og det område, den er tilfaldet, ret til det første tillægsmandat, den næststørste kvotient giver det parti og det område, den er tilfaldet, ret til det andet tillægsmandat, og så fremdeles. Når et parti eller et område har fået det antal tillægsmandater, som det skal have, jfr. §§ 43 og 17, kommer partiet eller området ikke videre i betragtning ved fordelingen, men denne foretages da for de øvrige partier og for de andre områder, indtil samtlige tillægsmandater er fordelt. Hvis et tillægsmandat berettiget parti, der ikke har fået stemmer i alle 3 områder, ved denne fordeling ikke kan få tildelt tillægsmandater, bliver disse forlods at tildele partiet i de områder, hvori der er afgivet stemmer for det.

- 4) Inden for de tre områder fordeles det antal tillægsmandater, som hvert parti har fået, på amtskredsene (storkredsene) på følgende måde: Partiets stemmetal i de forskellige amtskredse (storkredse) divideres med tallene 1-4-7-10 o. s.v. Af de herved fremkomne kvotienter udelades i hver amtskreds (storkreds) så mange af de største, som partiet har opnået kredsmandater. Det første tillægsmandat tilfalder den amtskreds (storkreds), der herefter har den største kvotient. Det næste tillægsmandat tilfalder den kreds, der har den næststørste kvotient, og så fremdeles, indtil det partiet i området tilkommende antal tillægsmandater er fordelt.

Stk. 2. Er ved fordelingen af tillægsmandaterne på områder eller på amtskredse (storkredse) to eller flere kvotienter lige store, foretages lodtrækning ved indenrigsministerens foranstaltning.

§ 45. Når det på den i §§ 42-44 foreskrevne måde er opgjort, hvorledes kreds- og tillægsmandaterne fordeles sig på partierne — og kandidaterne uden for partierne — i amtskredsene (storkredsene), lader indenrigsministeren på grundlag af den i henhold til § 39 stedfundne optælling af kandidaternes stemmetal foretage en opgørelse af, hvilke kandidater der har opnået valg.

§ 46. Særskilt for hver amtskreds (storkreds) og særskilt for hvert parti foretages en sammen-

tælling af det antal stemmer, hver kandidat har fået, jfr. § 39, stk. 3. Stemmer, der er afgivet for partiet, men ikke kan henføres til en bestemt kandidat (§ 39, stk. 3, b), opføres som »Andre partistemmer«. Ligeledes sammentælles de for kandidater uden for partierne afgivne stemmer. Opgørelsen af hvilke kandidater, der har opnået valg, foretages på den i §§ 47 og 48 beskrevne måde.

§ 47. Hvis partiet har anmeldt partiliste i kredsen (§ 25, stk. 5), foretages opgørelsen på følgende måde:

- 1) Samtlige for partiet afgivne stemmer i amtskredsen (storkredsen) divideres med et tal, der er én større end det antal mandater (kreds- og tillægsmandater), der er tilfaldet partiet i kredsen. Det fremkomne tal, forhøjet til det nærmest større hele tal, er partiets fordelingstal i kredsen.
- 2) Har en kandidat efter den i henhold til § 46 foretagne opgørelse opnået et stemmetal, der er lig med eller større end fordelingstallet, er han valgt til medlem af folketinget; har flere kandidater opnået fordelingstallet, er den kandidat, der har fået flest stemmer, valgt først.

Det antal stemmer, som den førstvalgte kandidat har opnået udover fordelingstallet, overføres til partilistens ikke-valgte kandidater på følgende måde:

Det beregnes, hvor stor en brøkdel af de den valgte kandidat tilfaldne stemmer der skal overføres. Af de stemmer, der er tilfaldet kandidaten i de forskellige opstillingskredse, beregnes den tilsvarende andel af stemmer, og disse stemmer anses for faldne på den ikke-valgte kandidat, der står øverst på stemmesedlen i vedkommende opstillingskreds, jfr. § 39. Hvis efter denne stemmeoverføring nogen kandidat opnår fordelingstallet eller flere stemmer, er han valgt. Derefter overføres på tilsvarende måde eventuelt stemmeoverskud for den kandidat, der er valgt som nr. to, og så fremdeles.

- 3) Hvis det ikke på denne måde er muligt at få valgt alle de kandidater, der tilkommer partiet i kredsen, overføres derefter de stemmer, som kandidaten med det laveste stemmetal har opnået, til de øvrige ikke-valgte kandidater således, at de stemmer, som han har fået i de forskellige opstillingskredse, tillægges den ikke-valgte kandidat, der her står øverst på stemmesedlen. De stemmer, han har opnået i

den kreds, hvori han selv var opstillet, samt de til ham overførte stemmer, jfr. 2), tilfalder den næste ikke-valgte kandidat på stemmesedlen.

Opnår nogen kandidat herefter fordelings-tallet, er han valgt, og med stemmeoverskudet forholdes som under 2) beskrevet.

- 4) Hvis endnu ikke alle valg er afgjort, overføres de stemmer, som kandidaten med det nu laveste stemmetal har, på den under 3) beskrevne måde, og således fortsættes, indtil der kun er så mange ikke-valgte kandidater tilbage, som det endnu tilkommer partiet at få valgt. Uanset at fordelingstallet ikke er nået, erklæres da de pågældende kandidater for valgt i rækkefølge efter stemmetallenes størrelse. I tilfælde af stemmelighed foretages lodtrækning ved indenrigsministerens foranstaltning.

Stk. 2. Har et parti ikke anmeldt partiliste (§ 25, stk. 5), erklæres de kandidater, der har fået flest stemmer, for valgt i det antal, hvori der er tilfaldet partiet mandater i kredsen. I tilfælde af stemmelighed foretages lodtrækning ved indenrigsministerens foranstaltning.

§ 48. Kandidater uden for partierne, der i henhold til beregningen efter § 42, stk. 2, har opnået det fornødne stemmetal, erklæres for valgt uden for partierne.

§ 49. Når den ved indenrigsministerens foranstaltning stedfundne opgørelse af, hvilke kandidater der har opnået valg, er tilendebragt, udfærdiger indenrigsministeren valgbreve for de pågældende.

Stk. 2. Valgbrev tilstilles den valgte, selv om der kan rejses tvivl om vedkommendes valgbarhed, idet sådanne spørgsmål i fornødent fald afgøres af folketinget.

§ 50. Indenrigsministeren lader udarbejde en liste over de ikke-valgte kandidater, der i påkommende tilfælde er berettiget til som stedfortrædere at indtræde i folketinget. Hvor partiliste har været anmeldt, dannes stedfortræderlisten på følgende måde: Kandidater, hvis stemmer ikke kom til overføring (§ 47, stk. 1, under 3) og 4)), opføres først på listen i rækkefølge efter størrelsen af de stemmetal, de pågældende har opnået, efter at den sidst valgte kandidats stemmeoverskud er overført; derefter opføres de kandidater, hvis stemmer kom til overføring, således at

den kandidat, hvis stemmer sidst kom til overføring, opføres først, og således fremdeles. Har partiliste ikke været anmeldt, opføres kandidaterne som stedfortrædere i rækkefølge efter stemmetallenes størrelse. I tilfælde af stemmelighed foretages lodtrækning ved indenrigsministerens foranstaltning.

Stk. 2. Listen udarbejdes særskilt for hvert område og for hvert parti i dette. Inden for områderne opføres de enkelte amtskredse (storkredse) i den rækkefølge, der i henhold til bestemmelserne i § 44, nr. 4, angiver deres berettigelse til at få tillægsmandat tildelt, hvis der var tilfaldet partiet tillægsmandat eller flere sådanne, end partiet opnåede ved valget.

§ 51. En stedfortræder tager sæde i folketetinget, når et folketingsmedlem ophører at være medlem, og i øvrigt efter de i folketingets forretningsorden fastsatte bestemmelser.

§ 52. Såfremt der ved mandatledighed ikke findes nogen stedfortræder for vedkommende parti inden for den pågældende stor- eller amtskreds, overføres mandatet til den stor- eller amtskreds inden for området, som er nærmest berettiget til dette, jfr. § 50, stk. 2.

Stk. 2. Findes der ikke i området nogen stedfortræder for vedkommende parti, overføres mandatet til den stor- eller amtskreds inden for de to andre områder, taget under ét, som efter en af indenrigsministeren efter reglerne i § 44, nr. 4, foretagen beregning er nærmest berettiget til dette. Mandatet tilfalder den ikke-valgte kandidat i den pågældende stor- eller amtskreds, som ifølge den i § 50 omhandlede liste har nærmest krav derpå.

§ 53. Indenrigsministeren tilstiller folketetinget ved dets sammentræden:

- 1) De fra opstillingskredsenes valgbestyrelser modtagne udskrifter af valgbøgerne (jfr. § 21, stk. 2).
- 2) De i overensstemmelse med §§ 42-44 foretagne beregninger af kreds- og tillægsmandaternes fordeling.
- 3) Den i overensstemmelse med §§ 45-48 foretagne opgørelse af, hvilke kandidater der har opnået valg.
- 4) De i § 50 omhandlede lister over stedfortrædere.

§ 54. Bliver afstemningen i en opstillingskreds kendt ugyldig af folketetinget, udsættes godkendel-

sen af kandidaterne i den stor- eller amtskreds, hvortil den pågældende opstillingskreds hører, idet dog vedkommende kandidater foreløbig betragtes som lovligt valgte, og godkendelsen af tillægsmandaterne har i så fald kun foreløbig gyldighed. Når omvalg har fundet sted, foretages en ny opgørelse over fordelingen af tillægsmandaterne.

Stk. 2. Folketinget afgør, om de af indenrigsministeren indsendte beregninger (jfr. § 53) skal godkendes, eller om der skal foretages nye beregninger, og da i hvilket omfang.

Stk. 3. Hvis et valg er faldet på en ikke valgbar person, bestemmer folketetinget, hvad der i den anledning vil være at foretage.

VI. Stemmeafgivning ved indsendelse af stemmeseddel.

§ 55. Vælgere, der ikke eller kun med uforholdsmæssig vanskelighed vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet inden for de for afstemningen fastsatte tidsfrister, kan ved folketingsvalg afgive stemme ved indsendelse af stemmeseddel efter de i §§ 56-64 indeholdte regler.

§ 56. Vælgere, der opholder sig her i landet, kan afgive stemme på et folkeregister, herunder også folkeregistret i den kommune, hvor vælgeren er opført på valglisten.

Stk. 2. Vælgere, der er indlagt på offentlige eller private sygehuse eller andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner, kan afgive stemme på sygehuset eller institutionen efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. En sådan afstemning kan endvidere finde sted på private alderdomshjem og plejehjem, med hvilke en kommunalbestyrelse i henhold til omsorgsloven har indgået aftale eller overenskomst om indlæggelse; afstemningen afholdes på disse hjem ved det stedlige folkeregisters foranstaltning efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. Stemmeafgivning ved indsendelse af stemmeseddel kan ligeledes finde sted i beskyttede boliger, der drives af en kommune, amtskommune eller af en selvejende institution, med hvilken kommunalbestyrelsen har indgået overenskomst i henhold til lov om social bistand; afstemningen afholdes ved det stedlige folkeregisters foranstaltning efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. Drives boligen i tilknytning til et kommunalt plejehjem, kan afstemningen dog finde sted efter de for stemmeafgivning på offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner fastsatte regler.

Stk. 3. Vælgere, der er indsat i en af fængselsvæsenets institutioner, kan afgive stemme på institutionen efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 4. Vælgere, der har bopæl på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan afgive stemme hos en af vedkommende kommunalbestyrelse udpeget valgberettiget person. Kommunalbestyrelsen kan udpege to sådanne personer for hver afsides beliggende ø.

Stk. 5. Vælgere, der opholder sig uden for landets grænser, kan afgive stemme på en dansk diplomatisk eller konsular repræsentation i udlandet eller hos en af indenrigsministeren myndigt.

Stk. 6. Søfolk, passagerer på skibe i udenrigsfart og personer ansat ved fyrvæsenet kan endvidere afgive stemme på vedkommende skib eller på vedkommende fyr.

Stk. 7. Vælgere, der opholder sig her i landet, og som på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen, kan afgive stemme i hjemmet, medmindre vælgeren har adgang til at afgive stemme på de i stk. 2 nævnte institutioner eller boliger. Begæring om afgivelse af stemme efter denne bestemmelse skal indgives til folkeregistret i opholdskommunen senest kl. 12 fjorten dage før valgdagen. Begæringen kan indgives, når valg til folkettingen er udskrevet, dog tidligst 4 uger før valgdagen. Begæringen, der skal fremsættes på en af indenrigsministeren foreskrevet formular, skal indeholde oplysning om vælgerens fulde navn, fødselsdag og -år og nøjagtig adresse på opholdsstedet samt en erklæring på tro og love om, at vælgeren på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen. Begæringen skal foruden af vælgeren underskrives af en myndig person, der skal attestere, at han kender vælgeren, og at vælgeren på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen. Afstemningen sker i hjemmet i overværelse af 2 valgberettigede repræsentanter for det stedlige folkeregister efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. I givet fald kan andre valgberettigede personer, der er ansat i kommunens tjeneste, udpeges til at virke som stemmemodtagere for folkeregistret. Stemmemodtagerne har ikke pligt til at opsøge vælgeren mere end én gang. Stemmemodtagerne har ej heller pligt til at opsøge vælgere, der lider af en alvorligere smitsom sygdom.

Stk. 8. For de vælgere, der i henhold til stk. 1, 2, 3, 4, 6 og 7 afgiver stemme her i landet, kan stemmeafgivningen finde sted de sidste 3 uger før valgets afholdelse, dog senest næstsidste søgndag før valgdagen. For de vælgere, der afgiver stemme på Færøerne, i Grønland eller i udlandet, kan stemmeafgivningen tidligst ske 3 måneder før valgdagen.

Stk. 9. Så snart valg til folkettingen er udskrevet, underrettes de danske konsuler (vicekonsuler) i udlandet — om fornødent telegrafisk — derom, med anmodning om på forespørgsel at underrette danske valgberettigede om valgets udskrivning og om dagen for dets afholdelse.

§ 57. De til denne form for stemmeafgivning nødvendige stemmesedler med dertil hørende særskilte konvolutter samt blanketter til følgebrev og omslag, hvori følgebrevet og konvolutten med stemmesedlen skal sendes til kommunalbestyrelsen, tilvejebringes ved indenrigsministerens foranstaltning for statens regning. De skal tillige med en vejledning til brug ved stemmeafgivningen kunne fås udleveret hos folkeregistre, toldvæsenet og de danske konsuler (vicekonsuler) i udlandet og bør så vidt muligt altid findes om bord i danske skibe.

Stk. 2. Stemmesedlerne skal være af hvidt papir, påtegnet ordet »Stemmeseddel« på begge sider, men i øvrigt uden påtegning eller afmærkninger af nogen art. Konvolutterne skal være uigennemsigtige og af en sådan størrelse, at de fuldstændig dækker stemmesedlen. Omslagene skal på forsiden være påtrykt angivelse af, at de indeholder en stemmeseddel, og på bagsiden være forsynet med en rubrik, hvor vælgeren angiver sit navn og bopæl i den kommune, hvori han er opført på valglisten.

§ 58. Stemmeafgivningen er kun gyldig, når den sker ved benyttelse af de af indenrigsministeren godkendte stemmesedler, følgebrev og omslag. Stemmeafgivningen foregår ved, at vælgeren henvender sig til en af de nedenfor i stk. 2 omhandlede personer. Har vælgeren indgivet begæring efter § 56, stk. 7, opsøges han dog af de i § 58, stk. 2, omhandlede personer. Efter at have forevist fornøden legitimation får han udleveret en stemmeseddel med tilhørende konvolut, følgebrev og omslag. På stemmesedlen anfører han straks efter modtagelsen og uden overværelse af andre enten navnet på en af de personer, der stiller sig til valg i den amts- eller storkreds, hvor

han er opført på valglisten, eventuelt med tilføjelse af parti betegnelsen, eller navnet eller bogstavbetegnelsen, jfr. § 23, stk. 5, på et af de partier, der har kandidater på valg i kredsen. Umiddelbart efter at vælgeren har stemt, indlægger han uden at give nogen adgang til at se, hvorledes han har stemt, stemmesedlen i den dertil bestemte særlige konvolut og tilklæber denne.

Stk. 2. Det i § 57, stk. 1, omhandlede følgebrev udfyldes straks, efter at stemmesedlen er indlagt i konvolutten. Følgebrevet skal indeholde:

- 1) en erklæring om, at vælgeren selv frivilligt og uden overværelse af andre har udfyldt stemmesedlen, lagt den i konvolutten og tilklæbet denne. Vælgeren skal tillige afgive en erklæring på tro og love om, at han på valgdagen ikke eller kun med uforholdsmæssig vanskelighed vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet inden for de for afstemningen fastsatte tidsfrister. Vælgerens underskrift på følgebrevet skal finde sted i overværelse af vedkommende folkeregisterfører eller dennes stedfortræder, henholdsvis vedkommende konsulatembedsmand, føreren af vedkommende skib eller dennes stedfortræder eller en tjenestemand ved fyrvæsenet eller en af indenrigsministeren eller af kommunalbestyrelsen, jfr. § 56, stk. 4, dertil bemyndiget. De i § 56, stk. 2, omhandlede vælgere skal underskrive følgebrevet i overværelse af vedkommende sygehusinspektør (forstander, bestyrer eller leder) eller i overværelse af vedkommende repræsentant for folkeregistret. De i § 56, stk. 3, omhandlede vælgere skal underskrive følgebrevet i overværelse af lederen af den pågældende fængselsinstitution. De i § 56, stk. 7, omhandlede vælgere skal underskrive følgebrevet i overværelse af enten to repræsentanter fra folkeregistret eller to særligt udpegede stemmemodtagere, jfr. § 56, stk. 7. Følgebrevet skal angive datoen for underskriften og vælgerens fulde navn, stilling og bopæl i den kommune, hvori han er opført på valglisten,
- 2) en attest udstedt af den, over for hvem stemmeafgivning har fundet sted, med bevidnelse af, at underskriften er ægte og skrevet på den tid og det sted, som vælgeren har angivet, samt med bevidnelse af, at stemmeafgivningen har fundet sted uden overværelse af andre. Attesten må være underskrevet af den pågældende egenhændigt og med angivelse af fulde navn, stilling og bopæl.

Stk. 3. Det påhviler de i stk. 2 omhandlede personer at påse, at udleverede stemmesedler m. v. straks anvendes og tilbageleveres i overensstemmelse med §§ 58 og 59. Forsømmelse heraf straffes efter § 79.

§ 59. Når vælgeren har stemt og følgebrevet er behørigt udfyldt og attesteret, indlægger han konvolutten med stemmesedlen og følgebrevet i det dertil bestemte omslag, som han tilklæber, franker og adresserer til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor han er opført på valglisten. Endvidere udfylder han den på omslagets bagside anbragte rubrik med tydelig angivelse af sit navn og sin bopæl i den nævnte kommune. Omslaget afleveres endelig til den, over for hvem stemmeafgivningen har fundet sted. Denne foranlediger herefter uden unødigt ophold omslaget indsendt til vedkommende kommunalbestyrelse. Stemmeafgivningen må ske så betids, at kommunalbestyrelsen kan drage omsorg for, at omslaget er fremme hos vedkommende valgbestyrelse eller valgstyrere i god tid inden afstemningens påbegyndelse.

§ 60. Kommunalbestyrelserne samler de indsendte omslag og indfører afsenderens navn og bopæl samt tidspunktet for omslagets modtagelse i en bog, der er indrettet efter et af indenrigsministeren foreskrevet skema. De indsendte omslag nummereres og sendes uåbnede til valgbestyrelsen eller, såfremt kommunen er delt i flere afstemningsområder, til valgstyrerne for det område, hvor vedkommende vælger efter den på omslaget angivne bopæl er stemmeberettiget. Omslagene skal være valgbestyrelsen eller valgstyrerne i hænde inden afstemningens påbegyndelse.

§ 61. Inden afstemningens påbegyndelse, om fornødent aftenen før valgdagen, åbnes de modtagne omslag af valgbestyrelsen (valgstyrerne), der for hvert enkelt af omslagene undersøger, om den person, fra hvem det hidrører, er opført på valglisten, og i bekræftende fald straks sætter et kryds ved vælgerens navn på valglisten samtidig med, at hans navn og valglistennummer opføres på stemmelisten eller valgkort udfærdiges, jfr. § 33.

Stk. 2. Viser det sig ved den nævnte undersøgelse, at den pågældende ikke er valgberettiget, eller oplyses det, at han inden valgdagen er afgået ved døden, lægges den uåbnede konvolut tillige med følgebrevet på ny ind i omslaget, og

dette kommer ikke videre i betragtning. Det samme gælder, når omslaget indeholder andet eller mere end ét følgebrev og én konvolut, eller der efter beskaffenheden af omslaget, følgebrevet eller konvolutten er grund til at antage, at de ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved deres udfyldning, attestation, underskrift eller indsendelse ikke er gået frem som foreskrevet.

Stk. 3. De konvolutter, som herefter kommer i betragtning, opbevares, hver enkelt sammen med det tilhørende følgebrev og omslag, indtil afstemningen er afsluttet. Konvolutterne nedlægges derefter i en stemmekasse og blandes mellem de øvrige stemmesedler og åbnes først, når det for optællingens skyld er nødvendigt.

Stk. 4. Omslag, som modtages af valgbestyrelsen (valgstyrelse) efter afstemningens påbegyndelse, henlægges uåbnede og kommer ikke videre i betragtning.

Stk. 5. Ved den i henhold til § 39 stedfindende opgørelse skal såvel omslag og følgebrev som konvolutter og stemmesedler være tilstede.

§ 62. De omhandlede stemmesedler er ugyldige:

- 1) når det ikke med sikkerhed kan afgøres, enten hvilken af kandidaterne eller hvilket af partierne vælgeren har villet give sin stemme,
- 2) når en konvolut indeholder andet eller mere end én stemmeseddel,
- 3) når der efter beskaffenheden af en stemmeseddel er grund til at antage, at den ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved dens udfyldning ikke er gået frem som i denne lov foreskrevet.

§ 63. Det påhviler danske skibsførere (skibschef), konsulatembedsmænd samt folkeregisterførere og kommunalbestyrelsesmedlemmer uopholdeligt at meddele underretning til vedkommende kommunalbestyrelse, så snart de erfarer, at nogen, som har afgivet stemme efter de ovenfor nævnte regler, er afgået ved døden inden valgets afslutning.

§ 64. Når der udskrives valg til folketinget eller skal afholdes folkeafstemning, skal handelsministeren uden ugrundet ophold og på den efter forholdene mest hensigtsmæssige måde underrette danske skibe om tidspunktet for valgets eller folkeafstemningens afholdelse.

Stk. 2. Så snart skibsføreren på et dansk skib

bliver bekendt med, at der er udskrevet valg til folketinget, eller at der skal afholdes folkeafstemning, skal han underrette mandskabet herom.

Stk. 3. Skibsføreren eller dennes stedfortræder skal foranstalte afstemning om bord efter §§ 58 og 59, hvis brevstemmematerialet kan påregnes ved anvendelse af hurtigste forsendelsesmåde at kunne komme kommunalbestyrelserne i hænde i rette tid og tvingende og uopsættelige skibsforretninger ikke er til hinder for afstemningens afholdelse.

Stk. 4. Skibsføreren skal drage omsorg for, at der om bord findes et eksemplar af denne lov.

Stk. 5. Overtrædelse af bestemmelserne i stk. 2-4 straffes med bøde.

§ 65. For udfærdigelse af attester, påtegninger og bevidnelser, som afgives efter de her nævnte regler, ydes ingen betaling.

VII. Folkeafstemninger.

§ 66. Når en trediedel af folketingets medlemmer i overensstemmelse med reglerne i grundlovens § 42 begærer folkeafstemning om et lovforslag eller en stadfæstet lov, meddeler folketingets formand statsministeren og indenrigsministeren, at sådan folkeafstemning skal foretages.

§ 67. Lovforslaget eller loven vil ved statsministerens foranstaltning være at bekendtgøre i statstidende med meddelelse om, på hvilken dag folkeafstemning vil finde sted. Afstemningen afholdes tidligst 12 og senest 18 søgnedage efter bekendtgørelsen.

Stk. 2. I øvrigt kundgøres dagen og klokkeslættet, da afstemningen skal foregå, i overensstemmelse med reglerne i § 30.

§ 68. Berettigede til deltagelse i folkeafstemningen er alle, der opfylder betingelserne for valgret til folketinget og er opført på de til valg til folketinget udarbejdede valglisten.

Stk. 2. Dersom der tidligere i årets løb har været foretaget valg eller folkeafstemning, skal kommunalbestyrelsen drage omsorg for, at der til brug ved folkeafstemningen foreligger fuldstændige valglisten, jfr. § 16.

§ 69. Folkeafstemningen foregår i de samme afstemningsområder som afstemningen ved valg til folketinget og ledes af opstillingskredsens valgbestyrelse og valgstyrelse. Kommunalbestyrelsen anviser lokaler til stemmeafgivning og til-

vejebringer **stemmerum** og stemmekasser som foreskrevet ved valg til folketinget.

Stk. 2. Såfremt der på samme dag afholdes afstemning om to eller flere lovforslag eller love, skal der drages omsorg for, at der på hvert afstemningssted findes særskilte stemmekasser til brug for hver afstemning. Hver stemmekasse skal forsynes med tydelig påskrift om, til hvilken afstemning den er beregnet.

Stk. 3. Tiden for stemmeafgivningens begyndelse og afslutning fastsættes som foreskrevet ved folketingsvalg.

§ 70. Afstemningen foregår skriftligt ved afgivelse af en dertil indrettet stemmeseddel, der tilvejebringes ved valgbestyrelsens foranstaltning.

Stk. 2. På stemmesedlen skal ordene »Ja« og »Nej« være tydeligt trykt over hinanden, adskilt ved en trykt vandret streg. På stemmesedlen skal endvidere være trykt opstillingskredsens betegnelse samt afstemningens år og dag. Intet andet navn eller **ord** og intet tal eller tegn må være påført nogen stemmeseddel enten ved tryk eller ved skrift eller på anden måde, jfr. dog stk. 4.

Stk. 3. Stemmesedlen skal ved et anbragt knæk være til at sammenfolde, således at den kan nedlægges af vælgeren i stemmekassen, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt.

Stk. 4. Såfremt der på samme dag afholdes afstemning om to eller flere lovforslag eller love, skal der benyttes stemmesedler af forskellig farve. Nærmere bestemmelse herom fastsættes af indenrigsministeren. Endvidere skal stemmesedlerne ud over den i stk. 2 anførte tekst være påtrykt titlen på det lovforslag eller den lov, de vedrører.

Stk. 5. Indenrigsministeren kan give nærmere forskrifter om stemmesedlernes udseende.

§ 71. Valgret udøves ved personligt møde, jfr. dog § 72. Stemmeafgivningen ved folkeafstemninger sker derved, at den, der stemmer for det foreliggende lovforslag eller den foreliggende lov, på stemmesedlen sætter kryds ved ordet »Ja«, medens den, der stemmer imod, på stemmesedlen sætter kryds ved ordet »Nej«.

Stk. 2. Ved opslag i stemmerummene skal der gives vælgerne fornøden vejledning herom.

Stk. 3. I øvrigt foretages afstemningen i overensstemmelse med reglerne for valg til folketinget.

Stk. 4. Såfremt der på samme dag afholdes afstemning om to eller flere lovforslag eller love,

skal der til hver vælger udleveres en stemmeseddel til hver af de pågældende afstemninger. Alle de udleverede stemmesedler skal af vælgeren medtages ind i stemmerummet, hvor vælgeren skal foretage afkrydsningen. Såfremt en vælger ikke ønsker at afgive stemme om alle de foreliggende lovforslag eller love, må han nedlægge den eller de stemmesedler, han ikke ønsker at benytte, i **uafkrydset** stand i stemmekassen.

§ 72. Uanset bestemmelsen i § 71 kan stemmeafgivning til folkeafstemninger finde sted ved indsendelse af stemmeseddel efter reglerne i nærværende lovs kapitel VI. De til denne form for stemmeafgivning nødvendige stemmesedler m.v. tilvejebringes af indenrigsministeren efter de i § 57 indeholdte regler, dog at der på stemmesedlerne skal være trykt ordene »Ja« og »Nej« over hinanden, adskilt ved en trykt vandret streg. Afstemningen sker derved, at den, der stemmer for lovforslaget eller loven, på stemmesedlen sætter kryds ved ordet »Ja«, medens den, der stemmer imod, sætter kryds ved ordet »Nej«.

Stk. 2. Såfremt der på samme dag afholdes afstemning om to eller flere lovforslag eller love, kan indenrigsministeren bestemme, at der skal benyttes stemmesedler af forskellig farve, ligesom indenrigsministeren kan bestemme, at stemmesedlerne ud over den i stk. 1 anførte tekst skal være påtrykt titlen på det lovforslag eller den lov, de vedrører. Indenrigsministeren er i øvrigt bemyndiget til at fastsætte nærmere bestemmelser om brevstemmematerialet, herunder om tilretning og anvendelse af tidligere udsendt stemmemateriale.

§ 73. Med afslutningen af stemmeafgivningen, optælling af stemmerne og indberetning om afstemningen forholdes som ved folketingsvalg.

Stk. 2. En stemmeseddel er ugyldig,

- 1) når det ikke med sikkerhed fremgår, for hvilket resultat vælgeren har villet stemme,
- 2) når beskaffenheden af stemmesedlen giver grund til at antage, at den ikke er en af de tilfornordnede udleveret og på valgstedet afkrydset stemmeseddel,
- 3) når der på stemmesedlen findes skrevet, tegnet eller på anden måde anbragt noget, hvorved det findes forsætligt tilkendegivet, hvem den stemmende er, eller der overhovedet ved en behandling ud over den af afstemningen følgende findes forsætligt af vælgeren at være givet stemmesedlen et særpræg. Understregning eller overstregning af den stemmesed-

len påtrykte tekst i forbindelse med et kryds på stemmesedlen anses ikke som særpræg.

Stk. 3. Klager over folkeafstemninger skal indgives til folketinget inden ugedagen efter afstemningen og indsendes gennem indenrigsministeriet.

§ 74. Resultatet af folkeafstemningen kundgøres af indenrigsministeren.

VIII. Almindelige bestemmelser om valg og folkeafstemninger.

§ 75. De almindelige valg af samtlige medlemmer af folketinget foregår ordentligvis hvert fjerde år. Såvel i dette tilfælde, som når valg udskrives til afholdelse forinden, gælder samtlige valg fra den almindelige valgdag, selv om et enkelt valg af stedlige grunde (såsom på Færøerne og i Grønland) eller af andre tilfældige omstændigheder ikke er foretaget på den almindelige valgdag.

Stk. 2. Klager over folketingsvalg skal indgives til folketinget inden ugedagen efter valget og indsendes gennem indenrigsministeriet.

§ 76. Bliver valget af et enkelt folketingsmedlem nødvendigt, gælder det nye valg for så lang tid, som den, i hvis sted den nyvalgte indtræder, ville have haft tilbage.

§ 77. Skal almindelige valg foretages, vil derom udgå et åbent brev, hvori kongen berammer valgenes afholdelse til en bestemt dag over hele landet.

Stk. 2. Skal enkelte valg foretages, udgår anordningen af samme fra indenrigsministeren.

Stk. 3. På Færøerne og i Grønland kan det overlades henholdsvis rigsombudsmanden og landshøvdingen at fastsætte en anden dag til valgets foretagelse end den almindeligt bestemte.

§ 78. De af valgbestyrelserne benyttede valgbøger vil være at indrette efter en af indenrigsministeren foreskreven formular.

§ 79. Den, der forsømmer udførelsen af forretninger, som påhviler ham efter denne lov, straffes med bøde, medmindre strengere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning.

§ 80. Ingen vælger, som har afgivet stemme ved folketingsvalg eller ved folkeafstemning, skal

være pligtig for retten i nogen sag at opgive, hvorledes han har stemt.

§ 81. Intet medlem af valgbestyrelsen eller nogen tilfornordet til samme eller nogen anden, som efter bestemmelserne i denne lov har ret til at være til stede i det lokale, i hvilket stemmesedler modtages, må under afstemningen give nogen vælger råd, anvisning eller opfordring med hensyn til, på hvilken kandidat eller liste han skal stemme. Ej heller må nogen af dem nogen sinde give nogen anden underretning om, hvorvidt nogen vælger har været til stede, forlangt eller afleveret stemmeseddel, eller nogen sinde meddele nogen anden, hvad han på stemmestedet måtte have erfaret med hensyn til, hvilken kandidat eller kandidatliste en vælger har givet sin stemme.

Stk. 2. Overtrædelse af bestemmelserne i stk. 1 straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 3. Det er forbudt gennem partibureauer eller på anden måde at føre systematisk kontrol med, at vælgerne møder og afgiver stemme. Overtrædelse heraf straffes med bøder.

§ 82. Omkostningerne ved folketingsvalg og folkeafstemninger udredes af vedkommende kommunes kasse. Hvor disse omkostninger ikke udredes af hver enkelt kommune, bliver de forskudsvis at **afholde** af valgstedets kommunekasse. Valgbestyrelsens formand foretager derefter en fordeling af omkostningerne på opstillingskredsens kommuner i forhold til deres senest opgjorte indbyggertal (registerfolketal). Det på hver kommune faldende bidrag indsendes til formanden senest 14 dage efter, at kommunalbestyrelsen har modtaget underretning om beløbets størrelse.

§ 82 a. Forud for et folketingsvalg kan justitsministeren fastsætte bestemmelser, som må anses for nødvendige for at forebygge, at der på eller ud til offentlig vej eller plads udøves valgagitation på en sådan **måde**, at den offentlige orden forstyrres.

Stk. 2. I sådanne **forskrifter** kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

IX. Vederlag og pension m. v. for folketingets medlemmer.

§ 83. Der tilkommer folketingets medlemmer et vederlag, der består af et grundvederlag og et tillæg som erstatning for de med hvervet som folketingsmedlem forbundne omkostninger (omkostningstillæg). Grundvederlaget udgør samme

beløb som den til enhver tid gældende samlede løn for en tjenestemand på skalatiin 40. Omkostningstillægget, der ikke medregnes til den skattepligtige indkomst, udgør pr. 1. oktober 1975 som grundbeløb 10.175 kr. årligt for de medlemmer, der har bopæl i København eller inden for en afstand af 45 km fra Københavns Hovedbanegård, 15.528 kr. årligt for de medlemmer, der har bopæl i de sjællandske amter (således som disse var afgrænset pr. 1. november 1969) ud over 45 km fra Københavns Hovedbanegård, 29.996 kr. årligt for de øvrige medlemmer og herudover for de på Færøerne og i Grønland valgte medlemmer 4.808 kr.

Stk. 2. For hver fulde tre points' udsving i reguleringspristallet ud over 100 forhøjes eller nedsættes de i stk. 1 fastsatte grundbeløb for omkostningstillægget med tre pct. Eventuelle overskydende points henstår til næste regulering. Reguleringen sker på grundlag af reguleringspristallet for januar og juli for tidsrummene henholdsvis 1. april-30. september og 1. oktober-31. marts.

Stk. 3. Ethvert folketingsmedlem er forpligtet til at modtage det i stk. 1, jfr. stk. 2, fastsatte vederlag.

§ 84. Et ordinært medlem oppebærer vederlag fra den dag, han er valgt, eller, hvis han er indtrådt i anledning af et andet medlems død eller endelige udtræden af folketinget, fra dagen efter, at det hidtidige medlem er afgået ved døden eller udtrådt af folketinget, og indtil udgangen af den måned, hvori det ordinære medlem ophører at være medlem af tinget.

Stk. 2. Et ordinært medlem, hvis medlemskab ophører ved et folketingsvalg, eller som på grund af sygdom udtræder af folketinget, oppebærer herudover grundvederlag i en periode på 1 måned for hvert hele år, den pågældende sammenlagt har været medlem af folketinget, dog mindst i 3 måneder og højst i 12 måneder.

Stk. 3. Et ordinært medlem, der på grund af sygdom eller på grund af graviditet og fødsel eller på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv eller lignende begærer og får bevilget orlov, bevarer retten til vederlag og pensionsanciennitet i orlovsperioden. Et ordinært medlem, der af andre grunde begærer og får bevilget orlov, kan ikke oppebære vederlag i orlovsperioden, ligesom denne periode ikke medtages ved beregningen af pensionsanciennitet.

Stk. 4. Et midlertidigt medlem, der er indtrådt i anledning af et medlems orlov, oppebærer veder-

lag og opnår pensionsanciennitet fra den dag, folketinget har besluttet at indkalde ham, dog tidligst fra den dag, da den nævnte orlov begynder at løbe, og indtil den dag, det midlertidige medlemskab ophører.

Stk. 5. Et midlertidigt medlem, der begærer og får bevilget orlov, oppebærer ikke vederlag og opnår ikke pensionsanciennitet i orlovsperioden.

§ 85. Et folketingsmedlem er berettiget til egenpension, når han i én/eller flere perioder har været medlem af folketinget i mindst 8 år. Pensionen ydes fra udløbet af det tidsrum, for hvilket der er udbetalt grundvederlag, såfremt den pågældende på dette tidspunkt er fyldt 67 år, og ellers fra den dag, da han opnår denne alder. Hvor forholdene taler derfor, kan der dog ved beslutning af folketingets præsidium tillægges pensionsberettigede tidligere medlemmer, der ikke er fyldt 67 år, en pension, om hvis størrelse der træffes bestemmelse i hvert enkelt tilfælde.

Stk. 2. Egenpensionen udgør for hvert fulde medlemsår VZ af den højeste egenpension til enhver tid for en statstjenestemand på skalatrin 40. Højeste egenpension opnås efter 25 års medlems-tid.

Stk. 3. Et pensioneret folketingsmedlem, der på ny bliver medlem af folketinget, oppebærer ikke pension i den periode, for hvilken der udbetales grundvederlag.

§ 86. Ægtefællen efter et folketingsmedlem, der afgår ved døden efter i én eller flere perioder at have været medlem af folketinget i mindst to år, har, uanset om folketingsmedlemmet ved sin død var pensionsberettiget, og uanset om den pågældende på dette tidspunkt var ophørt at være medlem af folketinget, ret til ægtefællepension, medmindre ægteskabet er indgået efter afdødes fyldte 60. år eller på dødslejet, eller efter at afdødes medlemskab af folketinget var ophørt.

Stk. 2. Ægtefællepensionen udgør:

- når medlemmet ikke var pensionsberettiget, $\frac{7}{25}$ af den højeste ægtefællepension til enhver tid efter en statstjenestemand på skalatrin 40.
- når medlemmet var pensionsberettiget, for hvert fulde medlemsår VZ af den højeste ægtefællepension til enhver tid efter en statstjenestemand på skalatrin 40. Højeste ægtefællepension opnås på grundlag af 25 års medlems-tid.

Stk. 3. Såfremt den afdøde ægtefælles alder efter fradrag af det antal år, ægteskabet har varet,

overstiger den længstlevende ægtefælles alder ved førstafdødes død med mere end 10 år, nedsættes ægtefællepensionen efter stk. 2 med 2 pct. for hvert år, forskellen overstiger 10 år.

Stk. 4. Den i stk. 2, litra a), nævnte pension ydes, når ægtefællen fremsætter anmodning derom. Såfremt anmodningen er modtaget inden 3 måneder fra dødsfaldet, ydes pensionen fra dagen efter dette og ellers fra den 1. i den efter ansøgningens modtagelse følgende måned. Pensionen kan dog tidligst ydes fra dagen efter den sidste dag, for hvilken der er eller vil blive udbetalt grundvederlag eller efterindtægt.

Stk. 5. Retten til ægtefællepension berøres ikke af, at separation har fundet sted. Med hensyn til bevarelse af retten til ægtefællepension i tilfælde af skilsmisse finder de for statens tjenestemænd gældende regler tilsvarende anvendelse.

Stk. 6. Såfremt et folketingsmedlems efterlevende ægtefælle efter foranstående regler er berettiget til mere end én ægtefællepension fra folketinget, sker der kun udbetaling af den ægtefællepension, der er størst.

§ 87. Bestemmelserne i loven om tjenestemandspension § 8, jfr. § 2, stk. 2, samt § 11, stk. 2, og § 12, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse for egenpensioner og ægtefællepensioner i henhold til nærværende lov. For ægtefællepension gælder dog bestemmelsen i nærværende lovs § 86, stk. 3.

§ 88. Med hensyn til børnepensionstillæg og børnepension finder bestemmelserne i kapitel 4 i loven om tjenestemandspension tilsvarende anvendelse. Børnepensionstillæg eller børnepensioner ydes dog ikke efter nærværende lov i det omfang, sådanne pensionsbeløb kommer til udbetaling på grundlag af et folketingsmedlems ansættelse i statstjenestemandsstilling eller anden stilling af den i § 93, stk. 3, nævnte art.

§ 89. (Ophævet).

§ 90. Med hensyn til efterindtægt finder bestemmelserne i kapitel 6 i loven om tjenestemandspension tilsvarende anvendelse, dog således at det i § 83, stk. 1, 2. pkt., nævnte grundvederlag træder i stedet for den i tjenestemandspensionslovens kapitel 6 omtalte lønning og lønningsindtægt.

§ 91. Bestemmelserne om regulering af pensioner og efterindtægt i § 27, stk. 1 og 2, i loven om tjenestemandspension finder tilsvarende an-

vendelse ved regulering af pensioner og efterindtægt i henhold til nærværende lov.

§ 92. Med hensyn til samordning med pensioner efter den sociale lovgivning finder kapitel 9 i loven om tjenestemandspension tilsvarende anvendelse, dog således at det i nævnte lovs § 29 fastsatte fradrag for hvert medlemsår udgør $\frac{1}{25}$ af det højeste fradrag på 74 pct. af folkepensionens grundbeløb, og således at fradraget i det i nærværende lovs § 86, stk. 2, litra a), ~~cn.har.dlede~~ tilfælde udgør $\frac{7}{25}$ af det nævnte højeste fradrag.

Stk. 2.1 de i § 93 omhandlede tilfælde foretages fradrag i henhold til nærværende paragraf, stk. 1, dog kun i det omfang, fradrag i overensstemmelse med reglerne i kapitel 9 i loven om tjenestemandspension ikke allerede er foretaget ved beregningen af den pension, der ydes samtidig med pension fra folketinget.

§ 93. De i lovgivningen eller i særlige vedtægter indeholdte bestemmelser om, at en tjenestemand ikke kan indtage anden med pensionsret forbunden stilling, er ikke til hinder for, at en tjenestemand med bevarelse af sin tjenestemandsstilling opnår pensionsret som folketingsmedlem.

Stk. 2. Egenpension og ægtefællepension i henhold til nærværende lov udbetales med de i stk. 3 og 4 nævnte begrænsninger, uanset om der i øvrigt tilkommer den pågældende løn eller pension fra statskassen, og skal være uden indflydelse på retten til at oppebære sådan løn eller pension. Det samme gælder, såfremt den pågældende oppebærer løn eller pension fra en stilling i folkeskolen eller folkekirken eller fra en stilling i en kommune, et koncessioneret selskab, anden offentlig virksomhed eller fra en statsunderstøttet pensionskasse.

Stk. 3. Tilkommer der et folketingsmedlem egenpension fra en statstjenestemandsstilling eller fra en stilling i folkeskolen, folkekirken, en kommune, et koncessioneret selskab, anden offentlig virksomhed eilet fra en statsunderstøttet pensionskasse, nedsættes hans egenpension fra folketinget med halvdelen, dog højst med den brøkdel, som halvdelen af det eller de pensionsbeløb, han i øvrigt har krav på, udgør af egenpensionen fra folketinget. Såfremt den samlede egenpension, der herefter ville tilkomme den pågældende, overstiger den højeste egenpension, der kan opnås i henhold til loven om tjenestemandspension, nedsættes egenpensionen fra folketinget i stedet med den brøkdel, som det overskydende beløb udgør af egenpensionen fra folketinget. Tilkommer der

et pensioneret folketingsmedlem løn fra en stilling, der berettiger til pension som angivet i 1. pkt., nedsættes egenpensionen fra folketinget ligeledes efter reglerne i 1. og 2. pkt., dog således at lønnen træder i stedet for pensionen ved beregningen af nedsættelsen, og således at den samlede løn og pension ikke kan overstige den højeste pensionsgivende tjenestemandsløn.

Stk. 4. Såfremt en efterlevende ægtefælle efter et folketingsmedlem har krav på **ægtefællepension** hidrørende fra afdødes ansættelse i en statstjenestemandsstilling eller i en stilling i folkeskolen, folkekirken, en kommune, et koncessioneret selskab, anden offentlig virksomhed eller fra en statsunderstøttet pensionskasse, nedsættes ægtefællepensionen fra folketinget med halvdelen, dog højst med den brøkdæl, som halvdelen af det eller de **pension** sbeløb, ægtefællen i øvrigt har krav på, udgør af ægtefællepensionen fra folketinget. Overstiger den samlede **ægtefællepension**, der herefter ville tilkomme den pågældende, den højeste ægtefællepension, der kan opnås i henhold til loven om tjenestemandspension, nedsættes ægtefællepensionen fra folketinget i stedet med den brøkdæl, som det overskydende beløb udgør af ægtefællepensionen fra folketinget.

Stk. 5. Ved beregningerne efter stk. 3 og 4 bortses fra pristalsregulering eller, hvis en løn eller pension, som indgår i beregningerne, er pristalsreguleret på anden **måde** end tjenestemandslønningerne, fra et hertil svarende beløb.

§ 94. Folketingets præsidium er berettiget til efter anmodning at tilstå forhenværende rigsdagsmedlemmer, der inden 1. april 1946 er opført med at være medlemmer af rigsdagen, og enker efter sådanne en årlig ydelse, hvis størrelse fastsættes af præsidiat.

X. Vederlag og pension m. v. for folketingets formand.

§ 95. Der tilkommer folketingets formand vederlag efter samme regler, som gælder om vederlag for ministre.

Stk. 2. Vederlaget kan ikke oppebæres samtidig med løn, ventepenge eller pension, der hidrører fra stilling som minister eller tjenestemand.

§ 96. Folketingets formand har ret til ventepenge efter samme regler, som gælder for ministre.

Stk. 2. Ventepenge kan ikke oppebæres samtidig med vederlag, ventepenge eller pension,

der hidrører fra ministerstilling, og ej heller samtidig med pension, der hidrører fra ansættelse i **tjenestemandsstilling**.

§ 97. Folketingets formand har ret til pension efter samme regler, som gælder for ministre.

Stk. 2. Såfremt en pensionsnydende formand udnævnes til minister, bortfalder formandspensionen.

Stk. 3. For den, der både har været formand og minister, fastsættes der én pension, og pensionsalderen er de sammenlagte funktionstider.

§ 98. Den efterlevende ægtefælle efter en formand for folketinget har ret til pension efter samme regler, som gælder for en ministers efterlevende ægtefælle.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 97, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Ægtefællepension efter stk. 1 og 2 kan i forbindelse med ægtefællepension, der hidrører fra tjenestemandsstilling, ikke overstige den højeste ægtefællepension, der kan opnås i henhold til loven om tjenestemandspension.

§ 99. Besidder en formand for folketinget ved sin tiltræden hverv i offentlige eller private virksomheders, foretagenders eller institutioners tjeneste, vil disse være at fratræde. Såfremt varetagelsen af sådanne hverv efter formandens skøn ikke kan berede vanskeligheder i udførelsen af hans pligter som formand og han ønsker at bevare noget af disse, skal han straks skriftligt tilstille et af folketinget nedsat udvalg meddelelse herom. Udvalget kan inden forløbet af 14 dage efter meddelelsens modtagelse nægte formanden tilladelse til at bevare sådanne hverv. Efter forløbet af dette tidsrum meddeler formanden folketinget, hvilke hverv han har tilladelse til at varetage.

Stk. 2. Formanden må i sin formandstid ikke overtage noget nyt hverv af den i stk. 1 nævnte art.

§ 100. Vælges en tjenestemand til formand for folketinget, kan den af ham hidtil beklædte tjenestemandsstilling holdes besat ved konstitution for hans funktionstid, hvis det skønnes forsvarligt af hensyn til stillingens tarv, og for så vidt og så længe konstitution i stillingen overhovedet er tilladt. Statsministeren skal herom give meddelelse til det i § 99 omhandlede udvalg, hvorefter der forholdes i overensstemmelse med nævnte paragrafs stk. 1, dog at den i 4. punktum omhandlede

meddelelse afgives af statsministeren gennem folketingets formand.

XI. Slutningsbestemmelse.

§ 101. Denne lov træder i kraft, når de forandringer i grundloven, til hvilke nærværende lov er knyttet, er trådt i kraft. Fra samme tidspunkt ophæves lov nr. 279 af 9. juni 1948 om valg til rigsdagen.

Stk. 2. Efter de valglistes, som er udarbejdet i henhold til lov af 27. januar 1953 om udarbejdelse af valglistes for året 1953 m. v., foretages alle i tiden indtil 31. marts 1954 forefaldende folketingsvalg og folkeafstemninger, jfr. § 1, stk. 3, og § 16.

Lov nr. 193 af 11. juni 1954, hvorved ændredes §§ 83-85, 87 og 89, indeholder i §§ 2 og 3 følgende bestemmelser:

§ 2. Bestemmelsen i lov nr. 149 af 10. april 1922 § 5, e ophæves, dog at bestemmelsen finder anvendelse på godtgørelse, der udbetales i henhold til de hidtil gældende regler om vederlag til folketingsmedlemmer.

§ 3. Denne lov træder i kraft den 1. juli 1954.

Stk. 2. Med virkning fra samme tidspunkt bortfalder bestemmelsen i § 4, stk. 2, 2. afsnit, i lov nr. 186 af 11. juni 1954 om midlertidigt løntillæg til statens tjenestemænd m. f 1.

Stk. 3. De i henhold til de hidtil gældende bestemmelser ydede pensioner ydes fra 1. juli 1954 med de i denne lov anførte beløb.

Lov nr. 202 af 10. juni 1959, hvorved ændredes §§ 83-90, indeholder i §§ 2 og 3 følgende bestemmelser:

§ 2. For de i henhold til de hidtil gældende bestemmelser ydede pensioner finder bestemmelserne i § 1, stk. 1 og 2, i lov nr. 81 af 21. marts 1959 om pensioner, der er fastsat i henhold til de før 1. april 1958 gældende lønnings- og pensionslove, tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Pensionsbeløbene i henhold til stk. 1 reguleres fra 1. april 1959 at regne efter reglerne i § 89 i lov om valg til folketingets som ændret ved nærværende lov.

Stk. 3.1 øvrigt omfattes folketingsmedlemmer, hvis hele medlemstid ligger forud for 1. april 1959, samt sådanne folketingsmedlemmers efterladte ikke af nærværende lov.

§ 3. De i denne lov indeholdte lønnings- og pensionsbestemmelser har virkning fra 1. april 1959.

Stk. 2. Et pensionsberettiget folketingsmedlem, der ved denne lovs ikrafttræden er fyldt 65 år, bevarer retten til at få pension på grund af alder fra det tidspunkt, hvor han ophører med at være medlem af folketinget. Et folketingsmedlem, der ved lovens ikrafttræden er fyldt 64 år, kan inden 6 måneder fra lovens ikrafttræden meddele folketingets præsidium, at han til sin tid ønsker pensionering efter de hidtil gældende bestemmelser, jfr. § 2.

Lov nr. 358, af 14. december 1961, hvorved ændredes §§ 83, 85, 89 og 90, indeholder i §§ 2 og 3 følgende bestemmelser:

§ 2. Folketingsmedlemmer, hvis hele medlems-tid ligger forud for 1. oktober 1961, samt sådanne folketingsmedlemmers efterladte omfattes ikke af nærværende lov, ligesom den i § 1, punkt 9, jfr. punkt 10, omhandlede bestemmelse ikke finder anvendelse på folketingsmedlemmer, der ved lovens ikrafttræden er fyldt 67 år og har været medlem af folketinget i mindst 10 år.

Stk. 2. De i nærværende lovs § 1, punkt 6, 7 og 8, omhandlede bestemmelser finder dog anvendelse på pensionsbeløb, der ydes i henhold til de hidtil gældende bestemmelser.

§ 3. Denne lov træder i kraft straks med virkning fra 1. oktober 1961.

Lov nr. 87 af 25. marts 1964, hvorved ind-sattes bestemmelserne i § 93-100, indeholder i § 2 følgende bestemmelser:

§ 2. Denne lov træder i kraft den 1. april 1964.

Stk. 2. Virksomhed som formand for folketingets i tiden forud for 1. april 1964 medregnes ved fastsættelse af pension, der kommer til udbetaling efter lovens ikrafttræden. Sådantid kan ikke samtidig medregnes ved fastsættelse af pension hidrørende fra anden virksomhed i offentlig tjeneste, bortset fra pension i henhold til afsnit IX i lov om valg til folketingets.

Lov nr. 445 af 21. december 1965, hvorved bl. a. ændredes §§ 83, 85, 88 og 92, indeholder i § 3 følgende bestemmelser:

§ 3. Bestemmelserne i § 1, nr. 27-33, har virkning fra den 1. oktober 1965. Folketingsmedlemmer, hvis hele medlems tid ligger forud for den 1. oktober 1965, samt sådanne folketingsmedlemmers efterladte omfattes ikke af disse bestemmelser.

Lov nr. 209 af 3. juni 1967, hvorved ændredes § 84, indeholder i § 2 følgende bestemmelse:

§ 2. Denne lov har virkning fra 1. april 1967.

Lov nr. 576 af 19. december 1969, hvorved bl. a. ændredes §§ 83-98, indeholder i §§ 2 og 3 følgende bestemmelser:

§ 2. Loven gælder ikke for folketingsmedlemmer, hvis hele medlems tid ligger forud for den 1. november 1969, samt sådanne medlemmers efterladte. Med hensyn til pensioner på grundlag af medlemskab som nævnt i 1. pkt. finder de hidtil gældende regler fortsat anvendelse.

§ 3. Loven træder i kraft straks og har virkning fra 1. november 1969.

Stk. 2. Den månedlige forhøjelse af grundvederlaget begrænses for perioden indtil 31. marts 1970 til 3 pct. af det for oktober måned 1969 udbetalte grundvederlag. Den resterende forhøjelse udbetales med halvdelen fra den 1. april 1970 og halvdelen fra den 1. oktober 1970.

Lov nr. 331 af 26. juni 1975, hvorved ændredes §§ 83-86 og § 89, indeholder i § 2 følgende bestemmelse:

§ 2. Denne lov træder i kraft den 1. oktober 1975, § 1, nr. 6, træder dog i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

Lov nr. 83 af 8. marts 1978, hvorved ophævedes § 3, stk. 2, og ændredes §§ 5-9, 12, 14 og 28, indeholder i §§ 3 og 4 følgende bestemmelser:

§ 3. Loven træder i kraft den 1. oktober 1978.

§ 4. De i januar 1978 udarbejdede valglisten, der gælder fra 1. marts 1978, ophører at være gyldige fra den 1. november 1978.

Indenrigsministeriet, den 29. maj 1978.

EGON JENSEN

Vilh. Brockmeyer

Fortegnelse over folketingsvalgkredsene.

A. Hovedstadens område.

I. Søndre storkreds (København).

2. kreds (Christianshavns-kredsen). Den del af København, som begrænses af havneløbet, Kalvebodstrand, kommunegrænsen, Røde Mellemvej, Peder Lykkes Vej, Tingvej, Amagerbrogade, Christianshavns Voldgrav til en linje nord for Margretheholm og ud i Øresund, samt søforterne.
3. kreds (Rådhus-kredsen). Den del af København, som begrænses af havneløbet, **Dybbølsbroens** forlængelse, Dybbølsbroen, Vestbanen, Vesterbrogade, Skt. Jørgens Allé, **Gl.** Kongevej, kommunegrænsen, Peblinge- og Sortedamssøen til Fredensbro, Sølvgade, Øster Voldgade, Kystbanen og Marmorvej.
4. kreds (Sundby-kredsen). Den del af København, som begrænses af **Italiensvej**, Kastrupvej, Tycho Brahes Allé, Amagerbrogade, Tingvej, Peder Lykkes Vej og Røde **Mellemvej**.
5. kreds (Blågårdskredsen). Den del af København, som begrænses af Peblinge- og Sortedamssøen, Østerbrogade, Trianglen, Øster Allé, Nørre Allé, Skt. Hans Torv, Guldbergsgade, Møllegade, Nørrebrogade, Kapelvej, Rantzausgade, Brohusgade og kommunegrænsen.
9. kreds (Amagerbro-kredsen). Den del af København, som begrænses af **Italiens** vej, Kastrupvej, Tycho Brahes Allé, Amagerbrogade, Christianshavns Voldgrav til en linje nord for Margretheholm og ud i Øresund.

II. Østre storkreds (København).

1. kreds (Ryvangskredsen). Den del af København, som begrænses af Kystbanen, Østerbrogade, Jagtvej, Tagensvej og Hareskovbanen.
6. kreds (Østbane-kredsen). Den del af København, som begrænses af Sortedamssøen, Sølvgade, **Øster Vold-**gade, Kystbanen, Ndr. Frihavsgade, Trianglen og Østerbrogade.
7. kreds (Husum-kredsen). Den del af København, som begrænses af Slotsherrensvej, Husumvej, Tølløsevej, Frederikssundsvej, Sokkelundsvej, Utterslev Torv., Skoleholdervej, Støvnæs Allé, Rådvalsvej, Mosesvinget og Horsebakken til kommunegrænsen.
10. kreds (Østerbro-kredsen). Den del af København, som begrænses af Marmorvej, Ndr. Frihavsgade, Trianglen, Øster Allé, Jagtvej, Østerbrogade, Kystbanen og kommunegrænsen.
11. kreds (Nørrebro-kredsen). Den del af København, som begrænses af Jagtvej, Tagensvej, Hareskovbanen, Nørrebrogade, Møllegade, Guldbergsgade, Skt. Hans Torv og Nørre Allé.

12. kreds
(Bispeeng-
kredsen). Den del af København, som begrænses af Godthåbsvej, Bellahøjvej, Frederikssundsvej, Nørrebrogade, Kapelvej, Rantzausgade, Brohusgade og kommunegrænsen.
15. kreds
(**Bispebjerg**-
kredsen). Den del af København, som begrænses af Hareskovbanen, Frederikssundsvej, Sokkelundsvej, Utterslev Torv, Skoleholdervej, Støvnæs Allé, Rådvalsvej, Mosesvinget og Horsebakken til kommunegrænsen.
16. kreds
(**Brønshøj**-
kredsen). Den del af København, som begrænses af Roskildevej, kommunegrænsen, Godthåbsvej, Bellahøjvej, Frederikssundsvej, Tølløsevej, Husumvej og Slotsherrensvej.

III. Vestre storkreds (Frederiksberg).

8. kreds
(**Valby**-
kredsen). Den del af København, som begrænses af Roskildevej, kommunegrænsen, Søndre Fasanvej, Toftegårds Allé, Toftegårds Plads og Gammel Køge Landevej.
13. kreds
(**Vesterbro**-
kredsen). Den del af København, som begrænses af **Gl.** Kongevej, Skt. Jørgens Allé, Vesterbrogade, Vestbanen, Enghavevej, Kingosgade og kommunegrænsen.
14. kreds
(**Enghave**-
kredsen). Den del af København, som begrænses af Gammel Køge Landevej, Toftegårds Plads, Toftegårds Allé, Søndre Fasanvej, kommunegrænsen, Kingosgade, Enghavevej, Vestbanen, Dybbølsbro og dennes forlængelse samt havneløbet og Kalvebodstrand.
- Frederiksberg
1. kreds
(**Gl. Kongevej**-
kredsen). Den del af Frederiksberg, som mod nord og vest begrænses af Vodroffsvej, Forchammersvej, H. C. Ørsteds Vej, Thorvaldsensvej, **Bülowsvej**, Grundtvigsvej, Falkoner Allé, Allégade og Pile Allé.
- Frederiksberg
2. kreds
(Slots-
kredsen). Den del af Frederiksberg, som mod nord og øst begrænses af Pile Allé, Allégade, Falkoner Allé, Godthåbsvej, Nordre Fasanvej, Nylandsvej og Femte Juni Plads.
- Frederiksberg
3. kreds
(**Falkoner**-
kredsen). Den del af Frederiksberg, som mod syd begrænses af Vodroffsvej, Forchammersvej, H. C. Ørsteds Vej, Thorvaldsensvej, Biilowsvej, Grundtvigsvej, Falkoner Allé, Godthåbsvej, Nordre Fasanvej, Nylandsvej og Femte Juni Plads.

Bemærkning: Grænsen er midtlinjen af den **angivne** gade. vej o.s.v.

B. Øernes område.

Amtskredse	Opstillingskredsene i hvert amt	Valgstedet	De til hver opstillingskreds henhørende kommuner
I. Københavns amtskreds	1.	Gentofte	Den del af Gentofte kommune, der ligger vest for en linje fra kommunegrænsen gennem Lyngbyvej, Bemstorffsvej, Femvejen og Vilvordevej og derfra mod nordvest ad Klampenborgvej til kommunegrænsen.
	2.	Lyngby.	Lyngby-Tårnbæk, Søllerød.
	3.	Ballerup.	Ballerup, Ledøje-Smørum, Værløse.
	4.	Glostrup.	Albertslund, Glostrup, Høje Tåstrup, Ishøj, Valensbæk.
	5.	Hellerup.	Den del af Gentofte kommune, der ligger øst for en linje fra kommunegrænsen gennem Lyngbyvej, Bemstorffsvej, Femvejen og Vilvordevej og herfra mod nordvest ad Klampenborgvej til kommunegrænsen.
	6.	Gladsaxe.	Gladsaxe.
	7.	Hvidovre.	Brøndby, Hvidovre.
	8.	Amager.	Dragør, Tårnby.
	9.	Rødovre.	Herlev, Rødovre.
II. Frederiksborg amtskreds.	1.	Helsingør.	Helsingør.
	2.	Fredensborg.	Birkerød, Fredensborg-Humlebæk, Græsted-Gilleleje, Hørsholm, Karlebo.
	3.	Hillerød.	Allerød, Farum, Hillerød, Slangerup, Stenløse, Ølstykke.
	4.	Frederiksværk.	Frederikssund, Frederiksværk, Helsingør, Hundested, Jægerspris, Skibby, Skævinge.
III, Roskilde amtskreds.	1.	Roskilde.	Gundsø, Roskilde.
	2.	Køge.	Greve, Køge, Solrød, Vallø.
	3.	Lejre.	Bramsnæs, Hvalsø, Lejre, Ramsø, Skovbo.
IV. Vestsjællands amtskreds.	i.	Holbæk.	Holbæk, Jernløse, Tornved, Tølløse.
	2.	Nykøbing.	Bjergsted, Dragsholm, Nykøbing-Rørvig , Svinninge, Trundholm.
	3.	Kalundborg.	Gørlev, Hvidebæk, Høng, Kalundborg.
	4.	Ringsted.	Dianalund, Haslev, Ringsted, Stenlille.
	5.	Sorø.	Fuglebjerg, Hashøj, Skælskør, Sorø.
	6.	Slagelse.	Korsør, Slagelse.

Amtskredse	Opstillingskredsene i hvert amt	Valgstedet	De til hver opstillingskreds henhørende kommuner
V. Storstrøms amtskreds.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	Præstø. Næstved. Vordingborg. Nakskov. Maribo. Nykøbing.	Fakse, Fladså, Præstø, Rønnede, Stevns. Holmegård, Næstved, Suså. Langebæk, Møn, Vordingborg. Højreby, Nakskov, Ravnsborg, Rudbjerg. Holeby, Maribo, Nysted, Rødby, Sakskøbing. Nykøbing, Nørre Alslev, Stubbekøbing, Sydfalster.
VI. Bornholms amtskreds.	1. 2.	Rønne. Åkirkeby.	Hasle, Rønne. Allinge-Gudhjem, Christiansø, Nexø, Åkirkeby.
VII Fyns amtskreds.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.	Odense. Odense. Odense. Kerteminde. Middelfart. Otterup. Nyborg. Svendborg. Fåborg.	Den del af Odense kommune, der fra kommunens nordgrænse begrænses mod vest og nordvest af Odense Kanal og Havnebassin II til Toldbodkaj, mod vest af en linje vest om Den gamle Havne- toldbod, mod syd og sydvest af Nørrebro, mod syd af statsbanelinjen til Skibhusvej, mod vest af denne og Thomas B. Thrigesgade, mod sydvest af Torvegade, Albanitorv og Albanigade, mod vest af Hjallesvej til Munkersvej, mod syd af denne til Ørbækvej og mod sydvest af denne og Ørbæk landevej til kommunens sydøstgrænse. Den del af Odense kommune, der fra kommunens nordgrænse begrænses mod øst, sydøst, nord og nordøst af 1. kreds til begyndelsen af Vestergade ved Thomas B. Thrigesgade, mod sydøst og syd af Vestergade, Vesterbro og Middelfartvej til statsbanelinjen og mod sydøst af denne til kommunens sydvestgrænse. Bemærkning vedr. 1. og 2. kreds: Grænsen er midtlinjen af den angivne gade, vej osv. Den øvrige del af Odense kommune. Kerteminde, Langeskov, Munkebo, Ullerslev, Arslev. Assens, Ejby, Glamsbjerg, Nørre Åby. Bogense, Otterup, Sønderød, Tommerup, Vissenbjerg, Årup. Egebjerg, Gudme, Nyborg, Ryslinge, Ørbæk. Rudkøbing, Svendborg, Sydlangeland, Tranekær. Broby, Fåborg, Hårby, Marstal, Ringe, Ærøskøbing.

C. Jyllands område.

Amtskredse	Opstillingskredsene i hvert amt	Valgstedet	De til hver opstillingskreds henhørende kommuner
VIII. Sønderjyllands amtskreds.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	Haderslev. Åbenrå. Sønderborg. Augustenborg. Tønder. Løgumkloster. Rødding.	Christiansfeld, Haderslev. Lundtoft, Rødekro, Åbenrå. Broager, Gråsten, Sønderborg. Augustenborg, Nordborg, Sundeved, Sydals. Bredebro, Højer, Skærbæk, Tønder. Bov, Løgumkloster, Nørre Rangstrup, Tinglev. Gram, Rødding, Vojens.
IX. Ribe amtskreds.	1. 2. 3. 4.	Varde. Esbjerg. Ribe. Grindsted.	Blåbjerg, Blåvandshuk, Varde, Ølgod. Esbjerg, Fanø. Bramming, Helle, Ribe. Billund, Brørup, Grindsted, Holsted, Vejen.
X. Vejle amtskreds.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	Fredericia. Kolding. Vejle. Give. Juelsminde. Horsens.	Børkop, Fredericia. Kolding, Lunderskov, Vamdrup. Jelling, Vejle. Brædstrup, Egtved, Give, Nørre Snede. Hedensted, Juelsminde, Tørring-Uldum. Gedved, Horsens.
XI. Ringkøbing amtskreds.	1. 2. 3. 4.	Ringkøbing. Holstebro. Herning. Skjern.	Holmsland, Lemvig, Ringkøbing, Thyborøn-Harboøre, Trehøje, Ulfborg-Vemb . Aulum-Haderup, Holstebro, Struer, Thyholm, Vinderup. Herning, Ikast. Brande, Egvad, Skjern, Videbæk, Åskov.
XII. Århus amtskreds.	1.	Århus.	Den del af Århus kommunes bykerne, som mod nord begrænses af en linje løbende mod vest fra Århus Bugt syd for Trøjborgvej og Katrinebjergvej til Langelandsgade, drejende mod syd langs Langelandsgades vestside, nord om Møllevejen, videre mod syd langs Mønsgheds og Thorvaldsensgades vestside til Århus Å, følgende denne til Åby sogns grænseskæring ved Viby og Langenæs sogne, fortsættende i nordøstlig retning langs

Amtskredse	Opstillingskredsene i hvert amt	Valgstedet	De til hver opstillingskreds henhørende kommuner
XIII. Viborg amtskreds.	2.	Århus.	banelinjen til Absalonsgade og derfra videre ad Absalonsgade, Frederiks Allé, Ole Rømers Gade, Brammersgade, Marselisborg Allé og Jægergårdsgade til Århus Bugt. Endvidere den del af Århus kommune, der omfatter Egå, Ellevang, Hjortshøj, Risskov, Skødstrup og Vejlbys sogne. Den del af Århus kommune, der mod syd følger Århus 1. kreds' (del af bykernen) nordgrænsen fra Århus Bugt indtil Åby sogn, fortsættende i en linje i nordlig retning langs østsiden af Åby, Hasle, Tilst og Kasted sognegrænser til kommunegrænsen, og som mod nord og øst begrænses af en linje løbende fra Århus Bugt langs Risskov og Vejlbys sognes syd- og vestgrænser, Ellevang sogns vestgrænse, videre mod nord langs Egå og Hjortshøj sognes vestgrænser til kommunegrænsen.
	3.	Århus.	Den del af Århus kommune, som mod nord følger Århus 1. kreds' (del af bykernen) sydgrænse fra Århus Bugt indtil Åby sogns grænseskæring ved Viby og Langenæs sogne, fortsættende i en linje mod syd, løbende langs Viby sogns østgrænse og Fredens sogns nord-, øst- og sydgrænse og derfra langs Viby og Ravnshøj sognes sydgrænse, videre langs Kolt sogns sydgrænse til kommunegrænsen. Endvidere en del af Vitved sogn (Fastrup ejerlav).
	4.	Århus.	Den øvrige del af Århus kommune omfattende Fredens sogn samt Borum, Brabrand, Framlev, Fårup, Gellerup, Harlev, Hasle, Kasted, Kolt, Lyngby, Ormslev, Ravnshøj, Sabro, Tilst, Viby, Åby og Årslev sogne.
	5.	Mariager.	Langå, Mariager, Nørhald, Purhus, Sønderhald.
	6.	Randers.	Randers.
	7.	Hammel.	Galten, Hadsten, Hammel, Hinnerup, Rosenholm, Rønde.
	8.	Grenå.	Ebeltoft, Grenå, Midt Djurs, Nørre Djurs, Rougsø.
	9.	Skanderborg.	Hørning, Odder, Samsø, Skanderborg.
	10.	Silkeborg.	Gjern, Ry, Silkeborg, Them.
	1.	Thisted.	Hanstholm, Sydthy, Thisted.
	2.	Morsø.	Morsø.
	3.	Skive.	Fjends, Sallingsund, Skive, Spøttrup, Sundsøre.

Amtskredse	Opstillingskredsene i hvert amt	Valgstedet	De til hver opstillingskreds henhørende kommuner
XIV. Nordjyllands amtskreds.	4.	Viborg. Kjellerup.	Møldrup, Tjele, Viborg, Ålestrup . Bjerringbro, Hvorslev, Karup, Kjellerup.
	5.		
	1.	Frederikshavn.	Frederikshavn, Læsø, Skagen.
	2.	Sæby.	Brønderslev, Dronninglund, Sæby.
	3.	Hjørring.	Hirtshals, Hjørring, Sindal.
	4.	Fjerritslev.	Brovst, Fjerritslev, Løkken-Vrå , Pandrup.
	5.	Ålborg.	Den nord for Limfjorden beliggende del af Ålborg kommune, herunder Egholm. Endvidere Hals og Åbybro kommuner.
	6.	Ålborg.	Den syd for Limfjorden beliggende del af Ålborg kommune, som ligger vest for en linje gennem Østerågade og Boulevarden og derfra følgende statsbanelinjen mod syd til kommunegrænsen.
	7.	Ålborg.	Den syd for Limfjorden beliggende del af Ålborg kommune, som ligger øst for en linje gennem Østerågade og Boulevarden og derfra følgende statsbanelinjen mod syd til kommunegrænsen.
	8.	Hobro.	Arden, Hadsund, Hobro, Sejlflod, Skørping.
	9.	Års.	Farsø, Løgstør, Nibe, Nørager, Støvring, Års.

Lov om ændring af valgretsaldern til folketinget.

VI **MARGRETHE** DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1.

Valgretsaldern til folketinget fastsættes til 18 år.

I § 1, stk. 1, i lov om valg til folketinget, jfr. lovbekendtgørelse nr. 366 af 10. august 1970, som ændret senest ved lov nr. 83 af 8. marts 1978, ændres „20 år“ til: „18 år“.

§ 3.

I § 2, stk. 1, i lov om folketingsvalg på Færøerne, jfr. lovbekendtgørelse nr. 12 af 12. januar 1977, ændres „20 år“ til: „18 år“.

§ 4.

I § 1, stk. 1, i lov om folketingsvalg i Grønland, jfr. lovbekendtgørelse nr. 416 af 29. juli 1974, ændres „20 år“ til: „18 år“.

§ 5.

I § 1, stk. 1, i lov om kommunale valg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977, som ændret ved lov nr. 83 af 8. marts 1978, ændres „20 år“ til: „18 år“.

§ 6.

Loven træder i kraft den 1. november 1978.

Givet på Christiansborg slot, den 27. september 1978.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

MARGRETHE R.

Knud Enggaard.